

**Commentariorum ac disputationum,in tertiam partem divi
Thomae tomi quinque**

Priorum vigintisex Quaestionum eius Partis expositionem complectens

Suárez, Francisco

[Köln], 1617

Sectio sexta. An & quomodo in rebus creatis sit aliqua vis actiua
obedientialis, vt eleuetur in diuina instrumenta

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93775](#)

Instrumētū Dicendum ergo videtur, hanc virtutem instrumentalem in Christi humanitate non esse rem, vel
saluvi- entitatem aliquam, aut intrinsecum modū huma-
nus mira- niti additum, illiq̄y inherenter, vt bene probant,
cōlōrum in quæ contra primam sententiam, & secundam dictā
Christi hu- sunt: sed esse potentiam obedientialem actiūm in
manitāte rebus ipsis existērem, per quam efficere possunt su-
quid sit. per supernaturalia opera, vt instrumenta Dei, ipso cōcūr-
re rē per auxilium vel concursū proportionatum
effectū, & excedentem concursū debitum natu-
rali virtuti creaturæ. Hunc modum dicendi indicat

D.Thom. ut D.Thom. in 4. dist. 8. quaest. 2. art. 3. ad quartum, vbi sic inquit, *Sicut creatura inest obedientia potentia, vt in ea sit, quidquid creator disponeris, ita etiam, vt ea medianter, sit, quæ effratio instrumenti.* Eandem rem docuit Caietan. infra, quaest. 73. art. 4. & indicauit

Alexand. Alem. 4. parte, quaest. 34. memb. 5. art. 2. vbi soluens quoddam argumētū, inter alia sic inquit, *Cum ergo obiūs sit, quod virtus creatura non potest in ali- quid, quod est supra communem naturam, dicendum, quod hoc forū verū est per se, habet tamen ut adiutoria virtute increata.* Hæc autem sententia non aliter probatur, nisi quia nullam repugnatiā inuoluit, & per se est verisimilis, & credibilis, & illa posita, non admōdum difficile expendiuntur difficultates, quæ in hoc negotio occurruunt. Primum enim, cum Christi humanitas sit res creata, & participatio primi entis, & illi subordinata, mirum non est, quod sit in potentia obedientiale actiua ad agendum omnē id, ad quod fuerit per diuinam voluntatem applicata. Et quod illud vere ac proprie efficiat adiutoria seu eleuatora ad agendum per concursū specialem, & supernatura-
lem, accommodarū huiusmodi potentia obedienti- alī, & hæc applicari cum illo concursū speciali dī- ci potest motio, seu eleuatori primi agentis. Deinde constar, in rebus creatiū reperi potentiā obedientiālē receptiū, vt in eis, vel ex eis, Deus faciat, quidquid non implicat contradictionem: Cur ergo non repertetur, etiam potentia obedientiale actiua, ut efficiat, vel Deus per eas efficiat, quidquid non repugnauerit ita fieri? Non enim inuoluit hoc vllam contradictionem, ve non poterit Deus hoc modo creatures instruere: & est maior perfectio, sicut enim magis se perfectius subiicit omnis creatura Deo, non tantum ad recipientium, sed etiam ad agendum.

Tertio, quia unū corpus sua quantitate non potest, nisi unū locum replere, & tamen per potentia Dei fieri potest, vt repleat duo loca, nulla illi addita quantitate: & contrario, cum duo corpora naturaliter simul esse non possint in eodem loco, facit Deus, vt simul esse possint, non mutari eorum quantitatibus, nec ratiā, aut dēstītute, vel alia eorū dispositiōne. Similiter, licet anima natura sua informare nō possit, nisi corporeus quantitatē, facere potest Deus, vt deit virā corpori maiori, & similiter, vt una albedo informet duo subiecta: si ergo ad hæc omnia est potentia obedientiale in rebus ipsis, cur ergo non erit, vt ultra naturā terminos agat? Vt imo, iuxta hanc obedientiale potētiā, eliciunt nostra potentia, intellectus, scilicet, & voluntas, actus supernaturales quod substantiam, & interdū sine habitibus, cū diuino auxilio, vt ex materia degrātia suppono. Et similiter iuxta hanc modum intelligitur, quomodo nō sit actio sine virtute agendi, nam virtus agendi est hæc potentia obedientiale actiua, applicata ad agendum cum proportionato concursū: si enim calor, iuxta probabilem multorum philosophorum sententiam, est virtus ignis, & suo modo instrumentum ad producendam formām ignis, ex eo solum, quod est facultas eius connaturalis (quam hoc neq̄y augeat, neq̄y immutet caloris perfectionem) quid mirum, quod humanitas sit virtus, & instrumentum Dei ad efficiendā diuinā opera, quatenus illi per hanc potētiā obedientiale subordinata est, & per cōcūrsum proportionatum ad has

A actiones eleuator? Intelligitur etiam iuxta hūc modū, quomodo duæ res, quæ ex natura sua non habent connexionem cause & effectus, possint illam habere, etiam si nihil addatur cause, seu instrumento, quia, videlicet, secundum obedientiale potētiā capaces sunt illius dependēt, & habitū, & per diuinam voluntatem & concursum altera eleuatur, vt sit instrumentum ad aliam efficiendam.

Quod si inquiratur, quid sit in rebus hæc potentia obedientiale actiua, & quod obiectum habeat, quæsive actiones. Respondeatur, non esse aliquid à rebus distinctum, sed in vnaquaque re creata ipsam metentitatem per se ipsam esse hanc obedientiale virtutem, seu potētiā ad agendum, vt instrumentum Dei, itaque, sicut calor per se est virtus naturalis ad calefaciendum, ita etiam per se sit virtus obedientialis ad agendum, v.g. in spiritū: quæ ratio obedientialis potētiā nihil addit entitati rei, sed inclu-
ditur in essentiali conceptu entis creati. Extendit
autem ad omne id, quod non implicat contradictionem. vt tali modo fiat, & hoc est quasi adequare obiectum eius; cum enim hæc virtus instrumentaria sit, & non agat nisi in virtute principali agentis, pro obiecto habet ipsum effectum agentis principalis, ex cuius virtute & perfectione mensuranda est perfectio talis effectus seu obiecti, & non perfectione instrumenti. Actio vero talis potentia obedientialis est ipsam productio supernaturalis effectus, per quam pendet à tali instrumento, quæcumque eadem est, cum actione principali agentis, quantum per tale instrumentum operatur, vt infra ex-
plicabo.

C Sed dicer aliquis. Ergo vnaquæque res creata habet hanc potentiam innatam ad efficiendas actiones miraculosis: ergo est absolute potens ad illas agen-
das. Respondeatur, hanc potentiam secundum sō, esse quidem innatam, quia non est nisi ipsa entitas rei: tamen, quia modus agendi per illam, & concursū ad hoc necessarius, nec naturalis est, nec rei debitus, ideo illa potētiā secundum se sumptuosa, est tā-
tum remota, nec constituit rem ex natura sua sim-
pliçiter potenter ad sic operandum, sed proprie
constituit capacem, vt eleuari posset à Deo ad hūusmo-
dī operandi modū. Et ideo, sicut potentia obedientialis passiva nō denominat rem absoluē, sed in or-
dine ad Deum, non enim dicentes simpliciter, ma-
teriam, cœli posse separari à sua forma, sicut in ordi-
ne ad Deum sit in potentia obedientiale ad hunc ef-
fictum: sicut etiam ab hac potentia obedientiale actiua non denominatur res simpliciter potens, sed in ordine ad Deum. Vnde etiam obiter intelligitur, quomodo humanitas, vel simile instrumentum, sit potens ad miraculose operandum sine sui mutatio-
ne, vt additione vlla, solum quia per Dei volunta-
*tem ita ad hoc ordinatur, vt habeat paratum specia-*le* concursū, vel auxiliū, per quod eleuatur, &
quasi applicatur ad agendum per hanc potentiam, quæ in re supponit. Et quamus nūdū sumptuonē denominat rem potenter ad operandum, tamen ut iam applicata ē primo agente, & habens paratum proportionatum concursū, præbet dictam deno-
*minationem, quia vt sic, iam est veluti potētiā proxima, habens omnia necessaria ad operandum.**

S E C T I O VI.

An, & quomodo in rebus creatiū sit aliqua vis a-
ctiua obedientialis, vt eleuatur in diuina in-
strumenta.

S Entitatis hæc de potentia obedientiali actiua in-
strumentorum Dei, quam superiori sectione pro-
bauimus, & à sufficiēt enumeratione eligendam
duximus, ad defendendam communiorē ac ve-
riore doctrinā de physica efficiētā humanita-
tatis Christi, & aliorum instrumentorum Dei circa su-
perna.

pernaturalia opera, nonnullis posterioribus scriptis ac Theologis displacuit, eamque nonnullis argumentis impugnare conati sunt, que hoc loco proponemus, & alia fortasse difficultiora: ante quorum solutionem, quid ipsi dicant, & quomodo rem hanc expediant, examinabimus ex quo sententia nostra maiorem confirmationem & declarationem elicemus, & tandem difficultibus omnibus satisfactemus, & obiter varia dubia, quae per occasionem occurrent, expediemus, vnde non poterit sectio hæc non esse aliquantulum prolixior. Et tideò, ne legendis fastidium pariat, etiam diuersis titulis & paragaphis sub distinguemus.

Argumen-
-
ta pars
-
negatis pro
potentiam
potentiam
proponetur

Primum itaque obiciunt, quia potentia obedientialis non est aliquid positivum in creatura: ergo repugnat, esse obedientiale potentiam, & esse actionem. Patet consequentia, quia potentia actionis, vel nulla est, vel esse debet positiva: quia per illam constituitur agens in actu primo ad operandum, & ab illa pender realiter effectus: non potest autem intelligi, quod aliquid pendat ab eo, quod nihil est positivum, sed negatio tantum, vel priuatum. Antecedens patet, quia potentia obedientialis passiva, non est potentia potesta prahabens in sua potestate supernaturales effectus vel actus, alioqui nihil differet à naturali potentia: ergo solum non repugnantia creature, vt in ea fiat, quod Deus voluerit: ergo multo minus potest esse in creatura potentia actionis politica, faderit non repugnantia, vt eleuetur à Deo ad agendum, quæ, cum sit sola negatio, non potest esse potentia actionis obedientialis.

Argumen-
-
sum primu
Secundum

Secondo, vel hæc potentia obedientialis actua, & actiuata est, naturalis, vel supernaturalis: naturalis est non potest: alioqui esset improportionata ad effectus supernaturales, & consequenter esset impertinens, & sine fundamento. Neque etiam dici potest supernaturalis: nam hæc potentia, vt dicitur, non est aliquid superadditum naturæ, sed est congenita cum entitate vniuersiusque rei, imo re ipsa non est aliud ab ipsa entitate: sicut ictus autem est existimare, aliquam supernaturalem potentiam esse ex natura rei congenitam naturali entitatib: nam virtus congenita & intrinseca vniuersique enti, non potest excedere gradum & ordinem talis entis.

Tertiu

Tertiū certum est, creaturam non posse efficere supernaturalia opera, vt instrumentum Dei, absque speciali concursu & auxilio ipsius Dei:igitur, vel hoc auxilium est tota virtus agendi creaturae, vel supponit in ea inchoata virtutem, & complet illam: vel denique supponit totam virtutem proximam ad agendum, solumque cum illa concurrit ut causa prima cum secunda: ex his tribus membris secundum & tertium sunt improbabilia: ergo eligendum est primum, & consequenter dicendum est, talem concursum Dei nullam supponit potentiam obedientiale actionis, sed solu' passim ad recipiendam difficultatem per concursum Dei. Minor quoad veramque partem probatur secunda ratione facta: quia illa potentia, siue inchoata, siue completa dicitur, & esse debet naturalis, & supernaturalis quod implicat: naturalis quidem, quia congenita cum natura, & à Deo vt autore naturæ: supernaturalis vero, quia est ad effectus miraculosos & supernaturales: & consequenter eiusdem ordinis supernaturalis cum illis, quod maximè vrget, si potentia illa completa dicitur, solumque requirere ad agendum, concursum Dei proportionatum: nam, si talis est, ita comparatur ad actiones suas, sicut lumine gloriz ad visionem Dei, vel sicut habitus charitatis ad suum actum: erit ergo plena virtus ac potentia supernaturalis, quam tribuere naturali creaturæ, & valde improportionatum est, nam confundit supernaturalem ordinem cum naturali, & ipsi naturæ plenam vim proximâ tribuit ad supernaturalia, quod gderorem Pelagi pertinet. Imo, etiam si potentia

A illa dicatur inchoata tantum, non videtur tutum, eam tribuere creaturæ in ordine ad supernaturales actus, affirmando, esse illi connaturalem: nam hoc etiam est non parvus fauere errori Pelagi: quia ordo gratiae bona ex parte reduceretur ad virtutem naturæ. Propter quod grauiores Theologi cœsent, neq; in intellectu, neq; in voluntate nostra, esse actionem aliquam, quam ex se habent ad actus supernaturales, vt supernaturales sunt, sed totam prouenire ab habitu, vel auxilio supernaturali: rei cuiusque opinionem Caietani, qui de visione beata, & à fortiori de ceteris actibus supernaturalibus, oppositū sensit.

Quarò, quia, si in creaturis est hæc potentia obedientialis actionis, sequitur, quando per illam agunt, Deo tribuente accommodatum concursum, non esse instrumenta, sed causas proximas principales, quod esse planè falsum nemo negabit. Sequela patet, quia illa potentia obedientialis non procedit à Deo, vt autore supernaturali: quia est congenita cum natura, & non fit per aliquam actionem supernaturalem: ergo creatura, ratione illius potentie, non est instrumentum Dei autoris supernaturalis. Neq; verò est instrumentum Dei autoris naturæ: quia Deus, vt sic, non efficit supernaturales eff. Itus ergo nullo modo constituitur creatura in esse instrumenti diuinii per hanc potentiam.

Quintò, vel hæc potentia obedientialis est materialis, vel spiritualis: si spiritualis est, in rebus materialibus reperiri non potest, vt suprà nos argumentabamur de qualitate superaddita: falsum ergo est, hanc potentiam obedientiale esse communem omnibus entibus. Ex quo veterius consequitur, nec Christi corpus, nec sacramenta materialia, esse possunt instrumenta ad efficiendam gratiam. Si autem hæc potentia dicatur de se esse indiferens ad immaterialē, & materialē: ergo, vbi materialis est, non potest esse effectiva rei spiritualis, neque etiam poterit attingere spirituale subiectum.

Sexto argumentari possumus, & fortasse difficultius, ex parte ipsius dependet, seu actionis, per quam gratia efficitur (& idem est de quolibet alio miraculo opere, præfertim spirituali) omnis enim actio & dependentia, quatenus talis est, dicit ex natura sua intrinsecam, essentialem, & connaturalem habitudinem ad suum principium, seu ad potentiam, à qua fluit: sed nulla potest esse actio productiva gratiae, quæ ex natura sua dicat intrinsecam & essentialem habitudinem sibi connaturalem ad entitatem materiale, neque ad quacumque entitatem naturalem: ergo neque è contrario potest in huiusmodi entitatis esse potentia actionis obedientialis respectu talis actionis. Maior evidens est ex principijs Metaphysicæ, & in superioribus sçpè hoc actū est, & latius in 3. tomo huius: partis, in materia de sacramentis in genere, & copiosius, magisque ex proprijs, in disputationibus metaphysicis, quæ Deo iuante, breui in lucem prodibunt, dicetur. Et patet, nam actio, vt actio, includit intrinsecè & essentialem ratione actualis dependet, effectus à causa, loquor enim propriè & in rigore de actione, prout in creaturis reperitur, ne quis sermonem misceat de processionebus diuinis ad intra, que sicut verè dependentia non sunt, ita nec propriæ actiones dici debet, sed origines seu processiones. Loquor item de actione formaliter ac propriè in transcidente, seu realiter procedente à suo principio, ne quis ē misceat questionem illam, an creatio, vel quilibet productio immediata à Deo facta, sit actio formaliter transiens, nec ne. Deniq; vt ab omnibus opinonibus abstracta, loquor de dependetia qua vnuquisque est: & seu terminus actionis pendet à sua causa efficiente: huc nulla dependetia vocetur actio, siue passio, siue dependentia, passiva, siue via ad terminum, negari non potest quin illa sit intrinsecè vel idētice in re, quæ ab alia pendet, & simul dicat essentialem habitudinem ad.

principium, à quo pendet seu profluit. Vnde sit, vt talis habitudo sit prorsus immutabilis in tali dependencia, ita vt etiam in individuo nō possit hæc numero dependentia conservari sine tali principio, quia alias oportet vnam dependentiam manare seu pendere à suo principio per aliam ex natura rei à se distinctam, quod est impossibile, alias in infinitum procederetur. Atque hinc etiam sit, in vnaquamque dependentia, habitudinem ad suum principium esse illi connaturalem, & non posse esse supernaturalem seu extrinsecus additam: agimus enim formaliter de ipsam dependentia, & non de re, quae pendet, ab hac enim dependentia ex natura rei distinguuntur, estque modus eius: vnde sit, vt rei seu termino, qui sit, possit aliqua dependentia esse supernaturalis, si res illa non habet modo connaturali, sed supernaturali: tamen dependentia vnicuique habitudo ad suum principium necessaria ē esse debet connaturalis, quia est intrinsecā essentia eius, qualis in huiusmodi rebus & modis esse potest. In praesenti ergo, si gratia, verbi gratia, effectuē sit à carne, contractu, aut voce Christi, quamvis illi gratiae præternaturalis sit ille modus effectus, tamen illi actioni, per quam hic & nunc gratia sit, essentialis, atque adeo connaturalis erit habitudo seu trancendentialis ordo ad potentiam obedientialem actiuam, que est in voce, vel in carne Christi, ita vt omnino repugnet, hanumero dependentiam manere fine ordine ad tale principium. Quod autem hoc sit impossibile (quaē era minor subsumpta in principali argumento) probatur, quia illa actio est spirituale: ergo non potest dicere intrinsecū & connaturalem ordinem ad principium materiale, quia non habet cum illo proportionem connaturalem, que necessaria est, sicut ad connaturalem habitudinem. Quamquam enim gratis concedamus, rem spirituale posse supernaturalem habere dependentiam à principio materiali, tamen, quod hoc sit connaturale rei spirituali, & praesertim superioris ordinis, non videatur intelligible: sicut, quod accidens spirituale supernaturaliter constituit possit in subiecto materiali, est fortasse non prorsus improbabile: tamen, quod ex natura sua spirituale accidens habeat connaturalē habitudinem, seu dependentiam à subiecto materiali, neque illius unquam dixit, nec satis intelligi potest. Sed non est minor dependentia actionis à suo principio, nec minor proportionem inter se requirunt: ergo fieri etiam non potest, vt actio spirituale habeat connaturalē habitudinem ad principium materiale, à quo pender. Idemque proportionale argumentum fieri potest de actione supernaturali respectu cuiuscunque naturalis entitatis. Hinc autem manifeste concluditur prima consequentia argumenti, scilicet, non est possibile talis potentia actiuam in creatura: quia, si non est possibile actio, neque potentia est possibile, cum potentia non sit nisi propter actionem: sed ostensum est, est impossibile actio respectu talis potentie, cum non possit esse sine connaturali habitudine ad illam, nec talis habitudo connaturalis sit possibilis: ergo eriam talis potentia impossibilis est.

Sepimum argumentum Sepimum argumentum, quia omnis potentia habet speciem aliquam à suo actu & obiecto: nam, iuxta principia Aristotelis, potentia ex actibus, & actus ex obiectis specie sumunt: sed in entitate materiali, vel merè naturali, non potest singi aliqua species realis supra ex actione spirituali, seu supernaturali: ergo nec potest singi talis potentia actiuam, quæ in illa entitate intrinsecè supponatur ante omnem Dei elevationem. Patet consequentia, quia talis potentia, si vera potentia est, debet habere aliquam speciem, quam consequenter accipiet à suo termino, vel actione. Minor autem probatur, tum quia res materialis, in se & ex se sumpta, non habet intrinsecam

habitudinem ad actionem spiritualem, nec res naturalis ad actionem supernaturalem, vt inde aliquam realem speciem sumatur: etiam quia vel illa species est ex natura rei distincta ab essentiali differentia specifica talis entitatis: vel non. Neutrū autem dici, aut satis excogitari potest. Nam, si non est distincta, quomodo fieri potest, vt in cōceptu essentiali cuiuscumque entitatis creatæ includatur habitudo ad talem actionem? Si vero est distincta, quomodo, vel quo fundamento singi potest, ab omni entitate manare talem proprietatem ab illa distinctam? Maximè quia, si illa est proprietas consequens essentialem entitatis creatæ, erit minoris perfectionis quam sit illa: quomodo ergo dicere poterit habitudinem ad actionem superioris ordinis? Addo denique, nullum esse vestigium aut indicium distinctionis ex natura rei inter entitatem, & huiusmodi potentiam. Nam, si ex natura rei distinguuntur, velyna est modus alterius, vel sunt res omnino distinctæ: non est enim alijs modus distinctionis ex natura rei, vt in Metaphysica ostenditur: sed hæc potentia non potest esse tantum modus, quia ratio modi est imperfœcta, & nunquam constitutum proprium principium agendi, sed ad summum, esse loget conditio ad agendum, vñ est interdum motus localis. Neque etiam potest esse res omnino distinctæ, quia neque est nullum fundamentum ad fingendam talem entitatem, neq; satis potest mente cōcipi, quæ, vel quæ sit. Nec denique his modis verum erit, quod dicitur, omnem entitatem creatam habere han potestiam obedientialem: nam, si hæc potentia est res distincta, separat illam Deus: quid enim repugnat? aut ergo in alia entitate manet potentia obedientialis actiuæ: & sic superflua est illa entitas: vel non manet. & si non in omni entitate creatâ datur talis potentia obedientialis actiuæ. Quod si per diuinam potentiam potest conseruari entitas sine tali potentia, nullum fundamentum relinquit ad fingendam huiusmodi potentiam in qualibet entitate: nam in illa entitate sic cōseruata, sunt omnia, quæ mouere possunt ad ponendam talem potentiam in omnibus entitatibus creatis.

Ostatu. Omnis potentia actiuæ est proportionata illi, cuius est potentia: ergo, si in reb⁹ creatis est hæc potentia obedientialis actiuæ, est proportionata illis, ergo, sicut illæ finitæ sunt, ita hæc potentia erit finita in genere & ratione potentiae: omnis autem potentia finita habet determinatum ac limitatum obiectum, & certam ac finitam latitudinem actionum: ergo & hæc potentia obedientialis habebit finitum obiectum & actiones: hoc autem dici nō potest, quia non est maior ratio, cur ad hos effectus & actiones extedatur potius, quam ad alios: & idè dicitur extendi ad omnia, quæ non implicant contradictionem, quod planè includit quandam infinitatem & illimitationem. Atque idem argumentum fieri potest ex parte subiectorum seu entitatum, in quibus dicitur esse hæc potentia: nam, cum illa valde inequalia sint in perfectione, incredibile est, habere aqualem vim actiuam in hoc genere seu ordine: minusque verisimile viderit, omnem entitatem, quācumque imperfектam si naturaliter nihil agere possit, habere totam hanc vim actiuam obedientialem. Denigè alii etiam de relationibus diuinis possit dici, quod licet naturaliter non sint actiuæ, secundum id, quod eis est proprium, nihilominus habent potentiam obedientialem actiuam, per quam possit una relatio aliquip efficiere, quod non facient alii.

Præsens cōrouersia solum inter eos versatur, qui admittunt physicam & supernaturalem effectum instrumentorum Dei, nam qui negant Christi humanitatem & sacramenta, & cetera huiusmodi, esse physica instrumenta, non est, cur de potentia obedientiali actiuæ sint solliciti, imò, quia talem potentiam nō agnoscunt, idè talem effectum negant, & con-

& consequenter loquuntur: sed de illo principio, ac fundamento scatis à nobis dictum est. Quod supposito, antequām satis faciamus argumentis positis, videamus necesse est, quibus modis efficientiam physicam instrumentorum Dei in supernaturali gratia effectione, & alijs miraculosis actionibus, absque hac potentia obedientiali actiua tueantur hi Doctores, qui nobis in hoc contradicunt. Quod vt declaretur, nōnulla principia statueri oportet, in quib⁹ necesse est, vt nobiscum conueniant. Primum est, nullam rem posse efficere sine virtute actiua proportionata causalitati eius, ita vt, si sit causa principialis & integræ, habeat virtutem propriam actiuum, adæquatā effectui in suo genere: si vero sit causa partialis, habeat etiam virtutem partiale: si vero sit causa instrumentalis, habeat vim actiua instrumentalem: ita vt actio eo modo, quo dicitur esse ab aliquo, supponat in illo vim agendi. Quod principium omnes Theologi rāquam per se notum in hac materia supponunt, vt videlicet in Paludano Capreolo, Durando, Scotio, & alijs in 4. d. i. & sumitur ex D. Tho. ibi, & hic, & in fr. q. 62. & 1. p. q. 45. art. 5. & Caiet. his locis, & Ferr. 4. cont. Gent. c. 65. & Alexand. Aten. 4. p. q. 8. memb. 3. art. 5. 6. & videtur ex terminis eiusdem: quia actus secundus efficiens supponit primum, sed actio comparatur ad causam agentem, tāquam actus secundus: supponit ergo in illa actū primum, qui est virtus vel potentia agendi. Maior constat, quia actus primus & secundus sunt per se ordinati: & idēo alter est secundus, quia supponit priorē. Item, quia, si actus secundus sit per modum passionis vel informationis, necessariò supponit potentiam patiendi, seu capacitatē recipiendi talem formam, si nequa impossibile est intelligere talem actum secundū in aliquo subiecto: ergo similiter, si actus secundus sit per modum actionis, necessariò supponit actū primum, seu virtutem agendi in eo, à quo dicitur esse actio: quia etiam actio, vt actio, dicit essentiale habitudinē ad talem actum primum, seu potentiam agendi. Tertio, nam ab actu ad potentiam (vt dialeicti dicunt) necessaria est cōsecutio: ergo, si aliquid agit, potest etiam agere: non potest autem agere, nisi per vim agendi: ergo actio agētis in actu, supponit in eo virtutē agendi. Quartū, quia, teste Aristotele, causa, vt causa, est prior, scilicet natura, effectus & actione sua, quæ ab illa realiter manat: non est autem prior natura causa in actu secundo, quām sua actio, vt per se constat: quia per ipsam actionem formaliter constituitur in actu secundo, sive intrinsecus, sive per extrinsecantur denominationem, iuxta varias opiniones, quæ ad præsens nō referunt: ergo causa est prior natura actione in actu primo. Quintū, quia actio vt actio, dicit transcendentalē habitudinē ad causam agentem, vt ad real principium, à quo fluit. Vnde causa agens, licet habeat rationem principij, quatenus ab ea fluit effectus, vel actio, tamen quatenus est id, ad quod actio, vt actio, dicit immediatam habitudinem, vocari potest terminus eius: ergo supponit in causa agente entitatem, formā, vel rationem aliquā ad quam possit illa habitudo transcendentalē ipsius actionis terminari: quia nō potest esse habitudo realis, nisi in termino supponatur id, quod necessarium est ad terminadū illam habitudinem: in præsenti autem, quia hæc habitudo actionis, est habitudo emanationis seu dependentia realis à vera & propria causa reali, supponit in ea aliquid reale, quo talē habitudinem seu dependentiam terminet: ergo supponit in ea realen virtutem agendi, quia virtus agentis nihil aliud est, quām id, quo causa agens potest germinare dependentiam effectus ad ipsam. Sextū, potest hoc idem aliter explicari, quia, effectum fieri, nihil aliud est, quām extra causas suas educi, seu cōstitui: ergo, antequām fiat, necessariò supponitur cōtentus in virtute causarum: ergo à nulla causa fieri potest, nisi quatenus in ea aliquo modo virtute

A continebatur, ergo, si causatur efficienter ab aliquo, continetur in virtute eff. Etia illius, eo modo, quo ab illo fit: ergo actiua emanatio supponit temperiū producendi in causa, accommodatam causalitati eius. Quod ad cōstantis fuit apud Theologos, vt etiā in diuinis processionibus seu emanationibus ad intra, quāvis sine imperfectionib⁹ causalitatis existant, & sine dependētia, jnō sine reali emanatione ipsius originis actiua, sed tātum ipsius personæ producta: nihilomin⁹, quia illæ sunt veræ productiones reales, necessariò ad illas requirunt potētiam producendi: & ita in Patre dicūt esse potentia generandi: & in Patre & Filio potentiam spirandi. Est ergo hoc principium certissimum: & quamuis in illo, vi dixi, cōueniamus omnes, illud tamen omnibus rationibus adductis cōfirmare & declarare volui, quia ex eo pendent omnia, quæ dicenda sunt: & quia multi, qui verbis illud admittunt, postea in re ipsa lōge ab illo distare videntur, vt ex dicēdīs patet.

B Secundum principium est, virtutem hanc instrumentalē, quæ necessaria est in instrumentis diuinis, vt talia sunt, non esse qualitatem aliquam super additam, verbi gratia, humanitati Christi, aut voci eius, realiter que ab illis distinguita, quod in superiori sectione sat ostendit: & in tertio tomo de sacramē-

tis plura ad id confirmandū adducam, pauca tamē hic dicenda sunt. Loquor igitur de instrumento Dei, vt instrumentum est, vt excludat infusio-

nem supernaturalum habituum seu virtutum, que ad elicendos supernaturales actus nobis dantur:

C nam illæ qualitates propriæ non dantur ad efficiendum instrumentaliter, sed potius ad operandum cōnaturaleriter, & per modum cause proximæ prin-

cipialis, saltem quatenus ipsi habitus infusi ad suos a-

ctus concurrant: nam quia illi actus, sunt actus se-

cundi vitalium potentiarum, non repugnat illis,

E quod possit in fundi habitus eiusdem ordinis, qui ad illos comparentur vt principia cōnaturalia illo-

rū, quod tamen repugnat respectu ipsius gratiæ &

aliorum supernaturalium actionum seu miraculo-

rum propter rationem suprà traditam, sectio. 4. vbi

ostendimus, humanitatem Christi non posse esse

causam principalem gratiæ aut iustificationis, & su-

pernaturalum miraculorum, quia non potest ei in

fundī qualitas, quæ sit principium principale taliū

effectuum: sine qualitate autem huiusmodi seu vir-

tute addita, clarum est, non posse constitui humani-

tatem in ratione principialis principij, cum certum

D sit, neque ex se habere talem virtutem, neque per so-

lam vniōem hypostaticam formaliter ac præcisē

sūptam, tūs illi cōmunicatam, vt suprà probatū

est: quia sola vniō, vt sic, solū dat humanitati, quod

fit cōiuncta Verbo ut supposito: ex quo præcisē nul-

la virtus physicæ operatiua additur humanitati, sed

folum habet, quod in tali supposito sit principiū o-

perandi, iuxta naturalem, realem, ac moralem per-

fectionem, propriam talis naturæ, & cū morali di-

gnitate & valore consentaneo tali personæ.

Hic ergo non solum excludimus hanc qualitatē,

quæ sit principium principium horum effectuum,

sed etiam instrumentalē vim, scilicet, quæ ex na-

tura sua habeat huiusmodi virtutem cōnaturalē ac

propriam instrumentaliter efficiendi hæc opera, ita

vt ex natura sua in illa influat: talem enim qualita-

tem impossibile esse existimo. In quo nonnulli ex

prædictis autoribus (mea sententia) non loquuntur

consequenter: docent enim, hæc qualitatē instrumentariæ esse possibilem, & negant, esse inditam

humanitati Christi: quia licet possibilis sit, non de-

cet tamen, creaturā, illam habere: interrogo enim,

quænam sit hæc indecentia; aut enim hoc iudicatur

indeces, quia si hæc qualitas humanitati tribueretur,

aliqua imperficiō, vel defectus aliquis in ea ponere-

tur: vel è conuerso, quia nimia perfectio illa esset, &

E exceedens dignitatem eius. Primū nullo modo dici

potest

Potest, quia illa qualitas esset in se valde perfecta, & non repugnaret cum qualibet alia perfectione, vel natura, vel gratia, vel scientia, vel potentia humanae Christi: non ergo posset humanitati defensum & imperfectionem afferre, sed magnam potius perfectionem & virtutem.

Secundum etiam non est consentaneum perfectioni, vel dignitati Christi, & humanitati eius: tanta enim est dignitas illius humanitatis ratione unionis, ut non possit hoc ornamentum creatum, responde illius, nimium vel excedens existimari. In quo enim potest poni huiusmodi excessus? Nunquid in eo, quod videretur humanitas & quæ diuinatus in omnipotencia? Sed hoc nullius momenti est, quia instrumentaria & accidentaria virtus non potest cu principaliter ac substantiali comparari: immo, quamvis fingeretur qualitas, quæ esset principialis virtus, non posset conferri cum virtute diuinatus, quia haec est virtus per essentiam primaria & independens: illa vero est participata, secundaria, & pendens ab influxu causæ primæ in omni actione sua. Et confirmatur primò, quia non excedit, immo est valde consentaneum dignitati Christi hominis, quod ad arbitrium voluntatis suæ, non tantum diuinæ, sed etiam humanæ, possit homines sanctificare, & miracula facere: in quo non æquatur voluntas humana diuinæ: quia semper est illi subordinata, siue conformatur: ergo neque excederet dignitatem eius, quod recipere hanc virtutem per qualitatem inditam, cui esset connaturalis talis modus agendi, silla esset possibilis. Tandem confirmatur, quia prædicti autores concedunt, characterem sacerdotalem esse ex natura sua instrumentariam virtutem ad transubstantiationem efficiendam, & consequenter etiam ad remittendam peccata, & gratiam infundendam: & nihilominus non dedecet, hanc qualitatem in fundi creature, & in ea permanere habitualiter ita subditam voluntati eius, ut possit ea vti, quod voluerit: cur ergo non decet, qualitatem illam permanentem inditam esse humanitati Christi, si possibilis est?

Vera ergo ratio huius rei est, quia talis qualitas, quæ natura sua hoc habeat, seu (quod idem est) eni talis modus agendi, & concursus ex parte Dei in effigie ad tales effectus, ex propria natura ei debitus fit, est reuera impossibilis. Quod de qualitate permanente habitualiter docuit D. Tho. 2.2. q. 17.8. art. i. ad 1, est autem eadem vel maior ratio de qualitate solum transeunter data, ut supra ostensum est. Sunt autem, qui exponant, D. Tho. ibi fuisse locutum de potentia ordinaria, non de absoluta. Sed hæc interpretatione in prædicti gratias confita est, cum D. Tho. simpliciter dicat, esse impossibile, & non loquatur de re aliqua, quæ per naturæ leges metuenda sit, ut respectu illarum dicitur impossibilis. Intelligit ergo, omni modo, etiam supernaturale, id esse impossibile. Et ratio, quam adducit, ad hoc etiam tendit scilicet, quia diuina omnipotètia nulli creature communicari potest, de qua ratione non est hic dicendi locus: sensu tamen eius esse existimo, ea quæ sunt propria omnipotentie Dei, quatenus infinitæ virtutis est, & supra totum ordinem naturæ creaturæ, tam in suo esse, quam in sua virtute, dominio, & potestate, non posse communicari creature, ita ut ex vi sua natura sit effectrix talium operum, sive principaliter sive instrumentaliter.

Aliâ vero huius rei causam, quæ mihi valde semper probatur super ego attuli ex doctrina eiusdem D. Thom. in 1. p. q. 45. a. 5. scilicet, quia haec virtus seu qualitas creata, non potest habere actionem aliquam propriam & commensuratam sive virtuti in ordine ad hos effectus: nullum autem instrumentum, quod ex natura sua institutum est & ordinatum ad aliquæ effectum superiore, concurrit ad illum, nisi aliqua prævia sibi accommodata & propria actione, & non excedente propriam perfectionem: & quoad hoc re-

Artic. I. vsq; ad IV.

A uera est demonstratiuus discursus D. Tho. in illo articulo, ut iterum attingam sect. seq. Explicari autem amplius potest viragi ex hisrationibus, quia instrumentum connaturale semper dicit habitudinem ad aliquod agens principale, quod non solum posset agere, medio tali instrumento, sed etiam velillo indigat ad talen effectum, vel certe magis consentaneus sit naturis rerum, velex parte ageris, vel ex parte effectus, ut inductione ostendam potest, & per se est maximè consentaneum rebus ipfis. Hoc autem in presenti dici non potest, quia gratia, v.g. maximè connaturale est fieri à solo Deo, nullo instrumento medio: & Deo ipso hoc est maxime proprium & connaturale, neque vel instrumento indiget: nulla ergo excogitari potest qualitas, quæ natura sua postuletur, habere huiusmodi effectum vel actionem per medium instrumentariae virtutis connaturalis.

B Quod si qualitas infundi non potuit humanitati Christi, quæ huiusmodi virtutem haberet, conuinetur, nullam esse ponendam huiusmodi qualitatē, quia, si natura sua sit improportionata ad talen actionem, impetrans est ad rationem instrumenti, cum nullam virtutē agendi illi possit conferre. Ad do denique, sermonem esse de qualitate, quæ sit virtus instrumentaria per modum actus primi necessarij ex parte ipsius instrumenti: quod dico, ut ablineam ab aliis quæstione, & opinione noue inuenta, de qualitate necio quia, quam Deus vt prima & universalis causa in omni ordine dicitur imprimere omni cause secundæ, tam principali, quam instrumentali ad agendum & concurrentem cum illam etiam si demus licentiam fingendi hanc qualitatem (est enim reuera confita), vt in disputationibus metaphysicis latius ostendo ad præsentem quæstionem nihil referat, quia illa qualitas velentitas, quecum illa sit, non ponit in causa secunda principali vel instrumentali actum primum, quo illa operatura est, sed supponit illum, præbente illi motionem vel concursum ex parte causa prima necessarium, ut causa secunda agat, ad hunc enim finem ponitur illa qualitas ab his autoribus, at quibus ex cogitari est: & ideo non solum in operibus gratia & miraculosis, sed etiam in operibus naturæ, illam necessariam esse existimant, nec solum in causis instrumentis, sed etiam in principiis, quantumvis per proprias formas & virtutes sive in actu primo plenè ac perfectè in suo ordine constituta: quod, quam sit absurdum, & ex falsa intelligentia diuinæ concursus profectum, prædicto loco, & in p. platō ostensum est. Nū auem (quidquid de hoc sit) solum excludimus qualitatem, per quam Christi humanitas in ratione instrumenti constitutatur in actu primo, cui dandus sit diuinus concursum, nesciunq; illi sit: & in hac qualitate neganda, nobiscum consentunt prædicti autores, quamvis fortasse in fundamento, & ratione excludendi illam, non consentiant.

C Tertium principium est, diuinam instrumenta formaliter & propriè non constitui in actu primo ad agendum instrumentali alter per motum aliquem physicum, ipsi instrumento superadditum. Dicunt quidem aliqui ex autoribus contrarie sententia, regulariter loquendo, non vt Deum Christi humanitatem, aut alia creatura ad supernaturalia opera, nisi per uno aliquo motu, vel operatione creature, sive ille sit motus aliquis localis, sive cœptus, sive locutio, sive aliqua operatio immanens, juxta doctrinam D. Thom. in fr. a. q. 62. artic. 1. & 4. & 2. 2. q. 17.8. art. 1. ad 1. strumentum, quam in eo sensu, quem ipsi etiam indicant, facile remittunt: non enim putant hunc motum ipsius est physicam, & supernaturalem efficientiam eleverit: hoc in dico, enim planè coniunctum, quæ in precedente sectio, contra secundam sententiam à nobis dicta sunt: quibus non obstat, quominus Deus frequenter virtutem aut requirat huiusmodi motū, & operationem in strumen-

strumenti, quia hic est suauior modus vtendi crea-
turae in instrumento, & eleuandi illam ad superiorē
actionem, quando commodè fieri potest: quia est
magis accommodatus ordinario modo operandi
instrumentorum. Nihilominus tamen, cum hic mo-
dus instrumenti non censemur necessarius simpliciter
ad hanc instrumentariam actionem, quando ille
non adhibetur, inquirendum necessariò est aliquid
aliud, quo instrumentum constituitur in actu pri-
mo ad tales actionem. Imò etiam, quādō talis mo-
tus adhibetur, nō potest ille secundum proprias vi-
res naturales considerari cōstituere diuinum in-
strumentum in actu primo ad supernaturale opus
efficiendum: quia imperfectior est talis motus, quā-
res, quā illo afficitur, seu niouetur ergo neque ille
poterit esse virtus actiua naturalis ad tales actionē
& effectū, neb̄ entitas ipsius instrumenti, vt, ver-
bigratis, humanitat̄ aut vocis Christi, vt sic mota,
B seu vt affecta tali motu, potest esse virtus actiua na-
turalis ad tales actiones vel effectū. Probatur ac
declaratur ex re ipsa, inductione facta, nam hic mo-
tus, vt Dñs Thomas aperte declarat, non est, nisi
aut contactus per manus, saliuam, aut vestes Christi
vel aliquid huiusmodi: vel vox Christi imperantis
& loquentis: vel ad summum erit actus intellectus
aut voluntatis, quo imperat seu vult, tales effectū
fieri: omnia autem hæc sunt ex se se insufficiencia ad
hanc virtutem actiua, que ex natura sua sit vir-
tus instrumentalis ad tales effectū, quia, si est cō-
tactus corporeus, ille vel nihil addit intrinsecum &
reale vni corpori præter relationem, vel denomina-
tionem ab aliis corpore propinquum, vel ad sum-
mum addit motum localem, & aliquod nouum v-
bi, & cum eo coniungi potest aliqua alteratio corpo-
ralis, quamvis hæc accidentaria sit: omnia autem
hæc sunt imperfecta & ex se in proportionata ad o-
mnem supernaturalem effectū, & idem est de so-
no vocis corporalis, quod attinet ad realem entita-
tem eius: nam de significatione, quam habet ad pla-
citum, iam facit ostensum est, non posse esse principi-
um vel rationem physicæ efficientiæ, cum nihil sit
præter denominationē extrinsecam aut ens ratio-
nis. Ac denique idem est de actibus immanentibus
intellectus & voluntatis, quia, si sint naturales, non
solum ex se non sunt actiui talium effectuum, sed et-
iam sunt inferioris ordinis actiones: si vero sint
supernaturales, saltē ex natura sua non sunt formæ
actiua gratia, verbigratis, in alio aut resurrectionis
mortui, vel similiū operum. Denique rationes,
quibus probamus, qualitatem superadditam non
posse esse instrumentum natura sua ordinatum ad
has actiones, & habens virtutem connaturalē, ex-
iam instrumentariam ad illas, à fortiori probant,
hunc motum, vel actum, qui sit circa instrumentum
Dei, non esse natura sua vim actiua instrumentari-
am ad tales effectus, & consequenter non constitue-
reformaliter tale instrumentum in actu primo in
ordine ad tales actionem.

Quod si forte dicatur, etiā formaliter non consti-
tuat instrumentum in actu primo, tamen ex diuina
ordinatione esse conditionem necessariam, ut tale
instrumentum per diuinam virtutē in actu primo
constituitur, facilè hoc totum concedemus seu per-
mittemus, inquirendum tamē ac declarandum su-
perest, quid sit illud, quo formaliter constituitur ta-
le instrumentum in actu primo ad agendum: in hoc
enim cardo totius questionis versatur. Nam, licet
actus primus, de quo in præsenti agimus, compare-
tur ad effectū seu actionem in actu secundo in ra-
tionē efficientiæ, tamen comparatus ad ipsam cau-
sam, vel principalem, vel instrumentalem, formaliter
seu per modum formæ constituentis ad illam
comparatur, vel secundum rem, si sit qualitas aut
forma distincta, vel secundum rationem, si sit per i-
dentitatem realem, quomodo Deus est formaliter

A dīnus per omnipotentiam suam, & calor est acti-
us sua naturali virtute. Vnde, etiā si dicatur, quod
ille motus diuinis instrumentis impressus, vel natu-
ralis operatio ab eis manans, quamvis secundum se,
& natura sua, non sit vis actiua & instrumentaria ad
huiusmodi effectus miraculosos, tamen, vt est à Deo
monente quasi artificiosē seu miraculose, habere
sufficientem rationem virtutis actiuae instrumentariae,
quia iam non spectatur ille motus secundum fe-
tū, vel secundum præcisam naturam suam, sed
vt eleuatur à principali agente: licet hoc (inquam)
dicatur, non repugnabimus, dummodo sufficiēter
explicetur, quid sit, motum illum eleuari à Deo, seu
esse artificiosum, vt subest diuinæ motioni aut vir-
tuti, quod ad eandem difficultatem revoluitur, in
qua diximus esse contoversia cardinem, quamque
in sequente puncto tractabimus. Nihil enim inter-
est, quod hæc eleuatio seu subordinatio ad diuinam
virtutem, attribuatur rei, quæ dicitur instrumentū,
mediante motu, qui in illa sit, vt cum dicitur eleu-
ari caro Christi, medio contactu, vel aqua, per mo-
tum, quo ad ablendum mouetur, aut quod ipsi-
met motu, seu contactu tribuatur, vt cum dicitur
ipse contactus vel ablutio, & est motus Dei arti-
ficiosa, eleuari, vt per illam communicetur instru-
mento virtus agendi, vel ut sit illi virtus agendi his
enim omnibus dicendi modis, idem dicitur, quam-
uis diuersis rebus attribuatur, que est materialis dif-
ferentia potius quam formalis, quantum ad præ-
dictam difficultatem spectat. Igitur, quod attrinet ad
hunc realem motum, vel contactum, vel actum, vel
aliquid huiusmodi, quod regulariter solet esse præ-
sumum in his diuinis instrumentis, vel efficientiis eo-
rū, nulla est dissensio, quæ ad rem pertineat, sed tota
esse potest in hac eleuatione diuinorum instrumen-
torum explicanda, & in eo, quod ex parte eorum re-
quiri potest, vt eleuabilia sint, sive cum aliquo mo-
tivo physico, sive absque illo eleuentur.

*Declaratur opinio, que sine potentia obedientiali a-
etina ponit efficientiam physicam, per solam
extrinsecam eleuatio-
nem.*

H is ergo suppositis, & seclusa potentia obedien-
tialia actiua propter rationes suprafactas, aiunt
prædicti autores, hæc instrumenta diuina, etiam si
ex vi sua entitatis nullam habeat vim actiua, nec
naturalē, nec supernaturale, nec obediētiale;
&, quamvis etiam nō detur eis talis virtus per qua-
litatem, aut rem nouam illis inharentem, fieri actiua
per solam conjunctionem & actualē subordi-
nationem ad virtutem Dei principalis agentis: quā
conjunctionem aiunt ordine naturæ antecedere ef-
ficiētiem talium instrumentorum: & non potere
aliquid reale positiū supra entitatem instrumen-
ti, nec modum aliquem realem in instrumento re-
cepimus, ultra materialē motum vel contactum, si
fortasse circa illud fiat: sed addere solum prædictam
subordinationem ipsius rei, quæ instrumentum di-
citur, ad virtutem Dei. Vnde tandem concludunt,
creaturam non constitui in actu primo ad agendum
instrumentaliter cum Deo, per aliquod nouum, &
in ea receptum, sed per diuinam virtutem incre-
tam ineffabiliter illi coniunctam, seu per subordi-
nationem ad increatam virtutem Dei, & ad impe-
rium practicam eius. Quæ sententia sic exposta po-
tissimum in eo fundatur, quod, seclusis alijs modis
declarandi hanc efficientiam, & elevationem instru-
mentorum Dei, nullus alius sufficiens ac possi-
bilis excogitari posse viderit. Quod autem hic
sit sufficiens ac possibilis, non aliter probatur, ni-
si quia nesciunt repugnantiam, nec afferri po-
test illa ratio, ob quam prædicta subordinatio
non sufficiat, vt creatura substantia increatæ vir-
tuti Dei,

*Argumēta
Prædicta
sententia.*

virtutis Dei, & diuino imperio, instrumentaliter cum Deo efficiat, quod ipse suo imperio principaliter operatur, concurrendo cum sua creatura ad instrumentalem actionem. Secundò declaratur in hunc modum, quia imperium Dei practicum, licet formaliter sit immans, tamen virtus est transiens, estque infinita suavitatis ac efficacitatis, & priori ratione se accommodat suis creaturis in agendo: posteriori autem ratione eis virtutis, easq; eleuat ad agendum, prout vult: ergo virtus diuina, applicata creaturæ, per hoc imperium potest illam constitutere in actu primo ad operandum in ratione instrumenti, absque alia res superaddita. Tertiò, quia actio, quæ Deus & instrumentum eius producent gratiam, est una & simplex: ergo non postulat duas virtutes, sed unam, quæ per se est in principali agente, scilicet Deo, communicatur autem creaturæ ut instrumento. Quarto, instrumentum non operatur in virtute propria, sed principalis agentis: ergo, ut constitutur in actu primo, facit est, quod habeat immediatam coniunctionem ad virtutem causæ principalis. Quintò, quia causa inferior perficitur in ratione causæ ex coniunctione & subordinatione ad superiori, absque superaddita entitate. Sextò confirmatur hoc, & declaratur exemplis. Primo. Color per coniunctionem ad lucem confortatur, & fit potens ad producendas species visibiles, ad quas producendas non erat in actu per se solus, sed tam in potentia: & tamen lumen, per quod fit potens, & constitutur in actu ad huiusmodi actionem, non in actu illi, sed tantum ei coniungitur. Secundum exemplum est de phantasmate, quod per coniunctionem in intellectus agentis constitutur in actu primo ut instrumentum ad efficiendam speciem intelligibilem: & tamen nihil sibi inherens recipit ab intellectu agente per quod in actu primo constitutur. Tertium exemplum est de motu celi, qui, ut est ab intelligentia, est vivificus seu aptus instrumentum ad producendas viuentias, absque additione entitatis. Quartum est de calore, qui per coniunctionem ad animam est instrumentum productum carnis: per coniunctionem vero ad formam ignis, est instrumentum producendum ignis, quamvis in sercator non immutetur. Quintum est de intellectu & voluntate, quæ potentiae (iuxta opinionem) satis communem, & à multis Theologis probarami) productum primos actus supernaturales, absque illo habitu vel qualitate superaddita, sed per solam subordinacionem ad diuinum auxilium.

Impugnatur predicta sententia.

Hic modus explicandi actuitatem diuinorum instrumentorum, apertam (ni fallor) intulit contradictionem, & cum principijs positivis & admisis manifestam repugnantiam. Quod si ostendero, consequenter coquinam, aut potentiā actuum obedientiam esse admittendam: aut hanc physicam actuitatem humanitatis Christi, & aliorum diuinorum instrumentorum, esse negandam. Prædicta autem repugnantia, & contradictione ostenditur, quia dictum est, causam, etiam instrumentalem, non posse in actu secundum prodire, nisi prius in actu primo constitutur. Hęc autem constitutio non potest intelligi, esse per solam extrinsecam denominationem: ergo necessariò esse debet per intrinsecam entitatem, vel per formam inherentem: aut per utrumque simul, aut per alterum tantum, iuxta diuersos actuitatis gradus, ac modos: ergo in praesenti materia non possunt instrumenta diuina constitui per solam extrinsecam denominationem dum per se. Ergo non possunt constitui in actu primi per solam subordinationem ad diuinam virtutem: nam hoc solum est in illis extrinsecis denotionibus: ergo necesse est, ut supponatur ex parte illorum aliqua via activa intrinsecā, quæ, cum non sit,

A addita per formam inherentem, erit per propriam entitatem: & hanc ego voco virtutem actinam obedientiam: quia, ut ostendam, nec naturalis similiciter, nec supernaturalis dici potest, neque est tantum passua.

In hoc discurso primum omnium demonstranda est illa propositio subfumpta, quod instrumentum non potest constitui in actu primo per solam extrinsecam denominationem, ubi primum aduentum est, duobus modis, in communione, posse intelligi, aliquid constitui in actu primo per entitatem a se distinctam. Primo, tanquam per formam velactum dantem ei totam virtutem agendi, quomodo aqua constituitur in actu primo ad calcinandum per calorem, ipse vero calor se ipso constituitur in actu primo in ratione virtutis calefacientis. Secundo modo, tanquam per formam velactum completem vim actiuam, quæ aliquo modo in alteritate inchoata erat, non tamen completa: quomodo species visibilis dictur constitutre viam in actu primo ad videndum: non enim dat illi totam præcipitatem necessariam, & additam, quæ ex parte obiecti necessaria est. Quando igitur constitutio in actu primo fit hoc posteriori modo, non repugnat, quod aliquando hat per formam inherenter intrinsecam, ut in exemplo positivo de visu & specie, aliquando vero per formam tantum, seu entitatem aliud, seu extrinsecè circumstantem, & quoad hoc constitutio in actu primo ad videndum Deum per diuinam essentiam.

Ratio autem huius posterioris partis (prior enim est per se nota) est, quia, quando aliquid dicatur constitui in actu primo per aliud, solum quia completum in actu primo per aliud, solum quia completum in actu primo est, cunctum sic constitutum non denominatur agens velactum, præcisè ratione alterius formæ vel entitatis extrinsecè illi afferens, sed ratione actuitatis, quam per suam entitatem habet, sicut inchoatiū: neque effectus, vel actio pendet per se a sola entitate, seu forma afferens, seu extrinsecus constitutive aliam in actu primo, sed etiam pendet efficiens & per se ab aliis rebus, quæ in actu primo constitui dicuntur, ut in exemplo positivo, visio beatifica non tantum pendet ab essentia diuinæ, sed etiam ab ipsorum intellectu hominis vel angelii beati, qui non dicunt principium efficiens visionis propriæ efficientiam essentia diuinæ ut sic, sed propriæ efficientiam & influxum, quem per propriam entitatem habet. Denique in hoc posteriori modo constitutions in actu primo (sires attinet consideratur) non tam unum per aliud in actu primo constitutur quod ad rem ipsum, quæcum ex quo surgit unus integer, & complectus actuus primus respectu actionis vel effectus: ac si diceremus, in effectibus actionum causarum secundarii agens in actu primo complectis integrè constitui ex virtutibus causæ secundi, & causæ primæ coniunctis & subordinatis in ordine ad eandem actionem: quamvis quoad denominationem, quando una ex his causis est incompleta & insufficiens in suo ordine, ad effectum secundum propriam rationem eius efficiendum, sive dicatur una constitutio alteram in actu primo cōpleret, & proximam, quia illi adiungitur ad eam iuicādā & eleuantur ad talē modum agendi. Non est tamen dicendum, nec verè dici potest, tunc constitui causam in actu primo per solam denominationem extrinsecam, cu[m] virtus, & entitas intrinsecā simul concurredat ad complectum actum primum constitutendum.

At vero, quando constitutio fit priori modo, id est, quod forma constitutus in actu primo, conferit formaliter totam virtutem agenti, tunc fieri non potest, ut aliquid constitutur in actu primo per virtutem seu entitatem tantum extrinsecus afferens seu denominantem: sed constitui debet per propriam

propriam entitatem vel performam inheretem. Quod patet primo inductione in omnibus agentibus, tam naturalibus quam supernaturalibus, extra materiam de qua disputamus. Secundo, ex illo eodem principio, quod nihil potest esse in actu secundo, nisi præintelligatur potens in actu primo: nihil enim est potens in actu primo, nisi in quantum est ipsa met potencia activa, vel in quantum potentia activa informatur: nam potentia activa ut sic, non reddit potentem, nisi id, cui inest, vel per identitatem, vel per informationem: nam si potentia non sit res distincta à re, que per illam efficaciter potens, erit illi extrinsecus per identitatem: si autem sit res distincta, pertinebit ad genus qualitatis, & ideo non potest constitutere rem potentem, nisi informando. Quod si talis potentia extrinsecè constitutus potens est, in quo est extrinsecus per identitatem vel informationem, non poterit illa ut sic, constitutere potentem rem aliam omnino distinctam, cui solum aliud sit, vel quam solum extrinsecus denominatur. Tertio, quia extrinsecus denominatio nullum est, nullamque perfectionem potest ponere in re denominata: est autem actuum, aliquid perfectionis est, & in aliquo esse fundatur: immo, ut haberet communem proloquium, agere & consequitur seu comitetur esse. Quartio, quia, quando forma constitutus se sola rem aliam in actu primo ad agendum, in hunc modo illi, seu informando illam, tunc res illa sit informata in tantum dicitur activa vel agens, in quantum in se sustentat, vel infra se habet formam, quae est principium actionis. Hic et aqua dicitur calefaciens seu calefactua denominatio, quae in se habet calorem, quae dominatio in tantum intrinsecus est, in quantum calor intrinsecus inheret aqua: ergo, seclusa identitate, & seclusa etiam intrinsecis informationes, non potest res vere denominari actua à virtute rotali proflus extrinsecus.

Dices, et si non possit denominari denominatio extrinsecus, tamen posse, supposita alia denominatione, seu coniunctione extrinsecus. Sed contra hoc est, quia oculandus denominationem potentis seu actiui ex propria ratione esse extrinsecam, cum quia requirit aliquid esse, & aliquam perfectionem in re sic denominata: tum etiam, quia denominatio potens, est denominatio continentis aliquo modo effectum: quia effectus non sit à causa, nisi quatenus in se recipit esse, quod in illa aliquo modo præhabebat: non potest autem effectus exteriori in causa per solam extrinsecam denominari, sed secundum aliquod verum esse: quia extrinsecus denominatio nihil est, neque in ipsa causa vere continetur. Quinto, quia nulla potest intelligi coniunctio vel assistentia extrinsecas, ex qua talis denominatio propriè ac physicè sumatur. Dico autem, propriè ac physicè, quia dicimus interdum posse, quod per amicos possumus: sed illud non propriè ac physicè sed moraliter ac metaphoricè dicitur. Item, quia dicitur aliquid potens propter diuitias, & similia, quae ipsum non intrinsecè assument. Sed illa etiam est potentia metaphorica & moralis. Tamen loquendo de potentia physica ac per se, nulla potest intelligi coniunctio solone extrinsecas, quae sufficiat, ut una res dicatur potens solum per extrinsecam assistentiam alterius: alioquin explicitur aliquo modo talis coniunctio, & quomodo ad hanc denominationem sufficiat: quod haec tenus factum non est, neque existimo fieri posse, ut parebit magis inferius, discurrendo per exempla supra adducta, & declarando elevationem diuinorum instrumentorum, & omnem coniunctionem seu assistentiam extrinsecam virtutis diuinæ respectuorum: & ostendendo, illam solam non posse sufficere, ut illa instrumenta dicantur constituti in actu primo ad agendum.

Ac denique declaratur ex differentia inter duos modos constitutionis in actu primo supra adducto.

Fr. Suarez, Tom. I.

Actos: quia, quandores, quæ habet in se aliquam virtutem actiua, dicitur constituti in actu primo per assistentiam alterius rei, potest illi præintelligi. Aliqua coniunctio vel denominatio sufficiens, quatenus virtus illa velut inchoata, dicitur quasi cōplicari vel iuuari ex consortio alterius, quanquam, ut dixi, propria ratio vel denominatio agentis seu actiui, etiam tunc, non sumatur ab illo extrinsecus denominata, sed ab intrinsecis actiuitate, quæ in re ipsa supponitur. At vero, quando in re nulla omnino virtus actiua intrinsecas supponitur, non potest res extrinsecas illi coniungi, vel assistere, ut illam adiuuet in agendo, vel ut ex utraque confetur unum compleatum agens, & ideo nec potest ibi intercedere aliqua extrinsecus denominatio, quæ ad rationem agendi sufficiat: multoque minus potest ibi interuenire a liquidu, unde sumatur propria & intrinsecus denominatio agètis in actu primo, seu actiui aut potenter agere: hec enim omnia idem sunt. Sexto explicatur hoc ipsum argumentum suprà factò de termino dependenti: nam, si respectu unius & eiusdem actionis duas alias res ita se habeant, ut una sit tota virtus, à qua pender talis actio, alia vero secundum, ut nullam omnino vim habeat ad influendum in talem actionem, tunc tota dependentia illius actionis terminatur per se ad illam rem, in qua est tota virtus agendi: ad aliam vero nullo modo, nisi quatenus habet aliquam uniuersum cum virtute agendi in ratione suppositi operantis per illam, & sustentantis illam: ergo, seclusa hac unione nullo modo intelligi potest, quod res, quae in se nullam habet vim agendi, constitutur in actu primo per aliam rem supposito distinctam, in qua sit tota vis agendi, & à qua solum posse extrinsecus denominari. Patet conseqüentia, quia tunc actio non potest extrinsecus & per se terminari secundum suam habitudinem transcendentalē & dependentiam, ad talem rem, cui extrinsecus est tota virtus actiua: & physice loquendo, per accidens se habet ad talem actionem. Vnde, conservata illa re, in qua est tota virtus agendi, etiā si alia de medio tolleretur, posset talis actio conservari, quia maneret totus terminus, totaque virtus à qua pender. Igitur, ut aliqua res sit actiua, & maxime ut sit aliquo modo principium per se actionis, necesse est, ut per propriam & intrinsecam formam seu entitatem habeat aliquam vim agendi, & hoc est, quod ostendere proposuimus.

Ostenditur, instrumenta Dei non elevari per solam subordinationem, si in eis nulla supponatur potentia.

EX hoc vero principio probandum superest secundo loco, ad complendum discursum factū, nullam rem posse elevari, ut sit instrumentum Dei ad aliquam actionem, per solam subordinationem ad diuinam virtutem, seu per solam extrinsecam elevationem, nisi in re, quæ elevaratur, supponatur aliqua vis actiua intrinsecas per inherentiam, vel identitatem. Hoc autem probatur primò, quia virtus Dei substantialis, seu quæ in Deo ipso existit, non coniungitur per seipsum formaliter & intrinsecè instrumento suo in ordine ad operationem: ergo non potest instrumentum Dei per illam virtutem constitui in actu primo ad agendum, si in se nullam vim actiua habet: ergo neque etiam potest constitui in actu primo per solam subordinationem. Antecedens est certissimum, quia illa virtus Dei est subsistens & essentialis Deo: non ergo intrinsecè coniungitur creatura, ut sit velut forma & virtus, quæ ipsa creatura agat. Deinde, hoc sensu damnant omnes Theologii sententiam Magistri dicentis, charitatem in-creatam ita vniuersi voluntati creatarum, ut sit illi loco intrinseci principij & virtutis ad amandum. Præ-

Tt
terea

A
reteā, quænam vniō singi potest inter virtutem in-
creatam Dei, & aquam, verbi gratia, baptismatē, vt
farione talis vniōis dicitur aqua agere per solam
virtutem Dei? quia nec talis vniō potest esse natura-
lis, vt per se constat, quia nec singi potest, quia sit, ne-
que, si esset, sufficere posset actionem supernatu-
rale, sicut diximus de quacunq; motione physica
& naturali circa aquam. Neq; etiam potest illa vniō
esse supernaturalis: seclusa enim actione aliqua su-
pernaturali Dei in aquam, quænam esse potest talis
vniō? nulla autem supernaturalis actio ibi interue-
nit, quia, vt supponimus, nihil supernaturale impri-
mitur aquæ: nulla ergo ibi singi potest vera vniō. sed
hoc solum, quod Deus statuit ac voluit, gratiam, nō
ab ipso solo, sed etiam ab aqua produci: quia volun-
tas nullam præuiam vniōem intrinsecam facit in-
ter Dei virtutem & aquam.

Dices. Quamvis hæc argumenta procedant in ce-
teris instrumentis separatis Dei, non tamen in hu-
manitate, quia est instrumentum coniunctum verè
ac realiter, ac suo modo intrinsecè vnitū diuinata-
ti: per quam vniōem potest intelligi constitutum
in actu primo ad efficiendas ha supernaturales actio-
nes. Sed hoc nihil obstat, quia, vt supra ostensum
est, vniō hypostatica formaliter & per se ipsam non
constituit humanitatē in actu primo ad aliquid su-
pernaturalē agendum: quia illa vniō non est forma-
liter ad agere, sed ad esse & subsistere. Vnde verbum
vt humanitatē vnitum, non est illi formalis ratio o-
perandi aliquid, sed subsistendi, quamvis sit radix
ob quam datur humanitatē virtus operundi mira-
cula. Quod etiam patet, quia vniō creata, quia est in
humanitate ad Verbum, formaliter & natura sua nō
est actua, quia solum est modus quidam vniōis ad
subsistendum: subsistentia item Verbi ut vniā hu-
manitati, non est actua ad extra, quia vnitur ut est
propria Filij: diuinitas autem non vnitur humani-
tati nisi ratione subsistentiæ, nō vero in ratione for-
me agenti.

Imo, si hæc ratione vniretur, quod à tali virtute
denominaretur agens, non posset dici instrumentum,
sed potius agens principale, scilicet denominatio-
nem, quia non ageret principale agens per ipsum, sed
potius ipsum ageret per virtutem principalis agentis
sibi vnitam: sicut aqua agens per calorem, non po-
test dici instrumentum caloris, sed potius denominatur
agens ut quod & principale denominatiū,
quantum ad eam actionē, quia est à calore ut à prin-
cipali principio agenti. Et, si fingeremus, illa virtute
in creatam Dei, non tantum assistendo, sed etiam
inherendo, coniungi creaturæ, & efficiendo
rationem agenti, non intelligeremus, talem creaturam
esse instrumentum, sed denominari agens prin-
cipale quasi materialiter, sicut dictum est de aqua
calida calefaciente: ergo multo magis, si daremus, à
quacunq; vniōe vel assisteri talis virtutis, posse
denominari creaturam agentem, caratione non es-
ser instrumentum, sed haberet aliam denominatio-
nem agentis veluti materialem, quia inexplicabilis
est, nisi in dominatione supposital (vt te dicam)
quia est in Christo Domino per communicationem
idiomaticum, quatenus ratione vniōis hypostaticæ
denominatur hic homo operas virtute diuina, crea-
ans, &c. sic enim non est instrumentum, sed prin-
cipale operans. Igitur diuina virtus increata non ita
coniungit instrumentis suis, prius natura, quam
per illa operatur, vt per se ipsum illa formaliter con-
stitut in actu primo ad operandum: igitur per hu-
iusmodi solam vniōem (qua non potest esse, nisi
ext: intrinsecæ, vt offensum est) non possunt hæc instru-
menta constitui in actu primo, nisi in eis supponatur
aliqua vis agentiæ intrinsecæ, ita ut talis constitutio in
actu primo sit quasi ad complēdam inchoatam vir-
tutem, non ita ad conferendam formaliter totam il-
lam, iuxta ea, quæ explicata sunt.

Atque hinc tandem concluditur, solam subordi-
nationem sine aliqua virtute intrinsecæ ex parte in-
strumenti, non posse sufficere ad hanc physicam ef-
ficiem, timo nec posse intelligi, veram subordi-
nationem instrumenti & principalis agentis, nisi in
instrumento talis virtus, vel presupponatur, vel ad-
datur. Probatur primò, quia talis subordinatio, pra-
ter omnem entitatem, quæ intrinsecæ existit in illa
re, quæ, vt instrumentum, dicitur subordinari Deo,
non addit, nisi solam extrinsecam denominationem,
quia inter additionem intrinsecam & denominatio-
nem extrinsecam, non potest medium excogitari:
hic autem non sit additio intrinsecæ, vt supponitur,
solum ergo res inquit denominatio extrinsecæ: ergo non sufficit ad constituentem in actu primo da-
do formaliter totum actum primum, seu totam vir-
tutem agenti: sed solum completo virtutem in-
choatam: ergo hanc necesse est presupponere ex parte
instrumenti. Secundo, quia omnis actio instrumen-
talis, si propria sit ac per se physicæ, est immediate ab
instrumento: ergo præter virtutem agentis princi-
pali, debet esse in instrumento aliqua virtus intrin-
secæ, à qua procedat actio ut ab illo est: sed hæc non
dat formaliter per hanc subordinationem, vt o-
ffensum est: quia solum est quid extrinsecum, neque
etiam effectu, quia nihil ponit in instrumento, vt
etiam probatum est: ergo debet necessario presup-
poni. Antecedens patet, quia agens principale ope-
ratur per instrumentum: & ideo necesse est, ut actio
immediate fluat ab instrumento, & quodammodo
immediatus, quam à principali agente: quia liceat in
viroque sit immediate in suo genere, tamen virtus
principalis agentis quodammodo se accommodat
instrumento: & ideo dicitur per illud determinari
ad talen agenti modum. Necessaria ergo est in in-
strumento propria instrumentalis virtus, quia in
ipso intrinsecæ & formaliter sit, distincta à virtute,
qua est in principali agente: nam alias non principi-
ale agens per instrumentum, sed instrumentum per
virtutem principalis agentis causaret, & ita actio so-
lum esset à virtute agentis principalis ut à principio
quo, & ab instrumento ut à principio quod, hoc au-
tem intelligi est, & contra omnem verā ratio-
nem instrumenti. Necessaria ergo est virtus intrin-
secæ in illo, sic adeo, vt, si hæc virtus sit aliqua qual-
itas in herentia, subiectum illius qualitatē soluti
qua materialiter denominetur agens, & instrumen-
tum: sicut aqua calida denominatur calefaciens: si
autem illa virtus sit ipsam entitas instrumenti,
tunc propriissimè ac maxime per se possit talis enti-
tas influere ut verum instrumentum.

Quod tertio ita declaratur, quia vel actio, quia sit
effectus principalis agentis, pedit immediate ab en-
titate instrumenti, vel non, sed a sola virtute increa-
ta Dei. Hoc secundum dicimus non potest, alia tale in-
strumentum reuera non est agens, vel actuum, cum
in se nihil habeat à quo actio pendeat. Si autem di-
catur primum, necesse est, vt in ipsam entitatem in-
strumenti sit aliud distinctum à tota virtute, quia
est in Deo, à quo possit talis actio fluere, & pendere:
quia, vt dictum est, actus secundus supponit pri-
mum, & actio potestatem: ergo hoc quod est in tali
entitate instrumenti, cum de nouo nō sit in illa, na-
cessario supponitur in eadem ante omnem elevati-
onem seu subordinationem ad Deum ut principi-
alem agentem: hoc autem, quod in tali entitate sup-
ponitur, vocamus vim actuum: quia vis actua nō
huiusmodi est, quam id, à quo potest fluere ac pendere
actio ut actio.

Quarto hoc declaratur ex ipso nomine eleuatio-
nis, & explicando rationem & modum, quo in præ-
fenti intelligi potest. Eleuatio enim multa seu mul-
tiplicem respectum includit, scilicet, ad quod eleuatur,
à quo eleuatur, ad quod eleuatur, & quo eleuatur.
Id enim, quod eleuatur, eleuationi supponitur: &
secun-

secundum id non est per elevationem, sed ex se vel A aliud p̄r̄habet aliquid, quod ad elevationem supponitur: & hactenū non dicitur verē creatura eleuari ad esse, cum creatur, quia creatio nullum esse supponit: elevatio autem dicit proelevationem rei ad altiorē seu meliorem statum: vnde supponit ali-
quod esse. Et hactenū inter alias, id quod non est, non potest eleuari, ut sit instrumentū Dei. Rursus quod eleuat, est aliquid agens superioris, superiori virtute operans, si de effectuā ac physica elevatione loquamur: nam, si sit sermo de morali seu extrinseca elevatione, illa non fit per propriam efficiētiā cir-
cā rem, quā eleuatur, sed vel per moralem causalitatem, vel per extrinsecam aliquam voluntatem, vel coniunctionem alterius causa, vt dicimus. Præterea, elevatio ipsa interdum fit ad esse vt sic: & tūc, si sermo fit de intrinseca elevatione formalī & physi-
ca, hæc fit per aliquam formam additam rei, quā eleuari dicitur, quomodo anima eleuatur per grati-
am: si vero sit eleuatio tantum moralis, aut per ex-
trinsecam denominationem, fieri potest per extrin-
secam formā, seu voluntatem, quamvis hoc nun-
quam sit sine habitudine ad aliquam intrinsecam
formam: quomodo homo, etiam cum non habet
gratiā, nec ha supernatura dona, dici potest alii-
quo modo eleuatus ad supernaturalem finem, in
quantum ad illum est diuina voluntate institutus &
ordinatus. Interdum vero est hæc eleuatio ad ope-
randū aliquid supra vires eius rei, quā eleuatur:
quod vno ē tribus modis fieri potest. Primo quan-
do rei, quā nullam habet vim agendi talē actio-
nē, additū tota vis agenti: & tunc necessario de-
bet fieri eleuatio p̄r̄ formam intrinsecam, vt ostendit, sicut aqua calida dici potest eleuari ad agendum
per calorem: imo, vt notauit, in hoc generē eleuatio-
nis, id, quod eleuatur, non ad hoc eleuatur, vt ipsum
per se sit vere agens, sed solum per formā, quam re-
cipit: atq; adeo, vt solum denominetur agens quasi
materialiter, quia sustinet formā, que est princi-
pium agenti: vnde, seclusa tali forma, nullatenus in-
telligi potest talis elevationis modus. Secūdū modus
elevationis ad agendum est, quando rei non ad-
ditur tota vis agendi, sed tantum suppletur, quod de-
rerat, p̄r̄ virtutē intrinsecam superadditam: & hoc
modo eleuantur potentia anima nostrā, vt intelle-
ctus & voluntas, ad supernaturales actus elicendos,
vt certum esse existimō, quidquid aliqui dicant, vt
attigam in fieri. Tertiū modus elevationis ad agendum
esse potest per coniunctionem extrinsecā
causa complentis vim agendi aliquid, ad quod effi-
ciendum id, quod eleuatur, erat ex se insufficiens &
improportionatum, & talis est elevatio instrumen-
torum Dei, vt ex dictis est evidens. Hæc autem ele-
uatio etiam supponit necessariō in eo, quod eleuatur,
aliquā vim actiuam ei intrinsecam: alioqui hic
modus elevationis reduceretur ad primum, quem
ostendimus non posse fieri per solum extrinsecā
denominationem vel coniunctionē causa agentis.

Quod præterea declaratur, quia hæc eleuatio per
coniunctionem superioris causa dicit habitudinem
ad illud, cui talis superior causa coiungitur, vt illud
eleuet: ergo, vel est coniunctio vnius agentis ad aliud,
habens aliquam vim actiuam, vel partiale, vel
instrumentale, & habetur intentum: vel est coniunc-
tio rei habens totam virtutem agendi ad rem,
quā nullam habet: & si non coniungetur cum illa
ad agendum. Dici potest, esse coniunctionem primi-
palis agentis ad instrumentum, quod prius natura,
quam coniungatur principali agenti, non habet ul-
lam potentiam actiuam, sed tantum passiuam, vt eleuatur.
Sed cum supponamus, hanc elevationem
non esse per impressionem aliquius rei in ipsum in-
strumentum: manifestus error est, existimare, hæc
instrumenta eleuari per potentiam passiuam. Nec
refert, quod rem aliquam esse eleuabilem, vt sit in-

Fr. Suarez. Tom. I.

strumentum Dei, videatur p̄r̄ modum potentiae
passiuā significari: quia Theologus, vel Philosophus,
non debet ex modo significandi vocabulorum de-
cipi: nam etiam esse visibile, vel intelligibile, signifi-
catur p̄r̄ modum passionis, & tamen non indicat
potentiam passiuam, sed ap̄itudinē tantum ad ter-
minandum extrinsecē actum: & si aliqua potentia
illa voce indicatur, potius est actiuā ad imprimen-
dam speciem visibilem, quam passiuā, cum nullo
modo sit ad aliquid recipiendum. Sic ergo in p̄-
senti, aquam esse eleuabilem ad efficiendam gratiā,
non potest esse potentia passiuā in aqua, cum non sit
ad aliquid recipiendum, & potentia passiuā nihil aliud
sit, quam capacitas seu potentia ad aliquid pati-
endum: passio autem sine receptione intelligi non
potest. Igitur, esse eleuabile hoc modo vt in instru-
mento, proximō dicit denominationem à principali a-
gente, quod est Deus, qui voluntate sua, & speciali
auxilio potest coniungi tali rei ad utendum illa vt
instrumento. Vnde quoad hoc, elevatio illa in
actu primo, sola denomination extrinseca est: & idēd
non requirit potentiam passiuam, vt instrumentū
eleuabile sit, sed solum ap̄itudinem, vt sic denomi-
netur: hæc autem ap̄itudo necessario debet fundari
in aliqua potentia actiuā intrinseca, quā ex parte
instrumenti supponatur, vt per illam possit simul a-
gere cum principali agente: nam sola denominatio
extrinseca non potest ad hoc esse sufficiens, vt pro-
batum est. Quin potius, quando aliquid est eleuabile
ad agendum per potentiam tantum passiuam, re-
vera proxima & immediate non est eleuabile ad a-
gendū, sed ad recipiendum aliquam formam, &
aliquid esse: imo neq; est eleuabile, vt per se suam
entitatem agat, sed vt sustentet formam, quā
est principium agenti: & hoc modo dicatur quasi
denominatiō agens, vt videre licet in aqua, quatenus
dici potest eleuabilis ad calefaciendum: & idēd
est in similibus: si autem aliquid est eleuabile ad a-
gendū per formam intrinsecam & inharentem;
ita tamen, vt non solum sustentet formam, quā est
principium agenti, sed etiam ipsum per se vere agat
& influat in effectum; quidquid huiusmodi est, non
est eleuabile per solum potentiam actiuam, nec per
passiuam tantum, sed per utramq; quia passiuā re-
quiritur ad recipiendum formam; actiuā vero ad
cooperandum illi: & hoc modo, sine dubio, po-
tentia anima nostrā sunt eleuabiles ad actus super-
naturales, qui alio modo non possent esse vitales:
multoq; minus possent esse liberi, vt statim amplius
declarabitur.

*Soluuntur argumenta pro sola extrinseca eleua-
tione proposita.*

E X his ergo manifeste, vt existimo demonstra-
tum est, sine fundamento potentiae actiuā, quā
in his instrumentis supponatur, non posse intelligi
subordinationē seu elevationem, quia constitu-
antur in actu primo ad agendum. Sed antequādū vi-
terius progrediātur, oportet argumenta soluere,
quā contra hoc siebant, vt nulla relinquatur dubi-
tandisratio. Ad primum iam ostensum est, quam re-
pugnantiam inuoluit illa sententia, & cur sit impossibilis,
& insufficiens ille elevationis modus: quia ex
illo sequitur, creaturam eleuari ad agendum sine
potentia agendi, aut presupposita, aut de nouo data.
Quod autē dicitur, sufficere imperium Dei, vt crea-
tura illi obediāt & cooperet, est quidem verum,
quia illud imperium esse non potest, nisi in creatura
supponat potentiam ad obediendum, vel illam con-
ferat: potentia autem ad obediendum in p̄sente
est potentia ad agendum, quia id, quod pr̄cipit,
est vt agat: vnde cum de nouo non detur vt osten-
sum est, necesse est vt supponatur. Dices, hoc solo;
quod Deus efficaciter velit, creaturā agere, ipsa in-

T. 2 cipie

cipiet habere virtutem agendi, etiam si ante illam non habeat, nec de novo eam recipiat per aliquam rem superadditam: sed solum per imperium Dei. Sed hoc apertam inuoluit contradictionem, agendo de virtute intrinseca, quia instrumentum ex parte sua constitui debet in actu primo: quia, si voluntas Dei non immutat realiter creaturam, quia vult ut instrumento, non potest illam in se reddere potentiorē & magis actiū, quām antea erat: ergo, ut Deus possit habere talem voluntatem, debet necessario supponere in creatura vim aliquam, ut possit efficiere accidente imperio Dei, & concurru accommodato ad agendum, qui ratione illius imperij seu voluntatis diuinæ tribuitur.

Ad secundum.

Et hinc patet responsio ad secundum: totum enim id, quod dicitur in antecedente, de efficacia diuinū imperij, verissimum est, semper tamen supponit diuinū imperium, cum sit prudentissimum, non cadere nisi in rem possibilem: & consequenter, vel supponere, vel cōferrere creaturæ potentiam praestandi id, quod imperatur, ita ut, si imperium sit de recipiendo, supponat in creatura capacitem passiuam: si vero sit de agendo, supponat virtutem aliquam agenti, & quod deest, supplet, vel de novo det illam: nam in altero istorum eius efficacia consistit. Unde si in cōsequente, quod in illo argumento infertur, sermo esset de constitutione in actu primo, coadiuando, vel elevando potentiam inchoatam & imperfectam, optima esset illatio, & si totum argumentum recte concluderet, affirmandam esse potius, quam negandam potentiam actiū obediens instrumentum Dei, ut ea supposita possint in illo modo in actu primo constitui per diuinum imperium efficax: sine illa vero est impossibilis talis modus constitutionis in actu primo, ut ostensum est.

Ad tertium.

Tertium argumentum nullius est momenti: nam actio simplex potest à dupli virtute pendere, ut à virtute causa secunda & primæ. Et, quamvis actio simplex ut sic, se non requirat duplex virutem in agente, tamen, ut possit procedere à duabus propriètate & per se, ex parte illorum requirit in utroque virtutem: & ita requirit duas virtutes, vel totales diuerformis ordinum, ut, verbigratia, causa prima & secunda, vel partiale eiusdem ordinis, ut in duabus causis proximis simul concurrentibus: vel principalem & instrumentalem, ut in presente. Quod autem dicitur, virtutem principalis agentis communicari instrumento, verba tantum sunt sine re ad presentem materiam applicata quia virtus diuina non communicatur his instrumentis per aliquam participationem, quæ tali virtute in ea derivetur, neq; per se ipsam potest formaliter communicari, ut satis probatum est.

Ad quartum.

In quarto argumento, equivoqua esse potest illa propositio assumpta: instrumentum non agere in virtute propria, sed principalis agentis: si enim sit sensus, instrumentum non habere virtutem per se sufficientem ad effectum, neque in genere causæ proximæ, neque etiam in genere causæ primæ; ideoque non posse influere in effectum principalis agentis, nisi ab eo specialiter motum & adiutum, ut virtute sua supplet improportionem, & insufficietiam instrumenti, sic et verissima illa propositio, quæ in hoc sensu cōmuniissima est, presertim in instrumentis, quæ philosophi cōiuncta vocant: tamen in hoc sensu nihil ad intentionem arguētis conductus: quia hoc modo omnes fatemur, hæc instrumenta diuina non agere in virtute propria, sed Dei. Alius sensus esse potest, magisque conformis intentioni arguētis, instrumentum non agere per virtutem aliquam, quam in se intrinsecè habeat, sed per solam virtutē extrinsecam principalis agentis: & hic sensus est plane falsus: & repugnat principijs positis, & ab omnib; admissionis: quia non potest instrumentum agere, nisi in suo ordine prius sit constitutum in actu primo:

constitutum autem in actu primo per virtutē agenti, non extrinsecam, quæ illius non est, sed intrinsecam, quæ sit in ipso, vel potius sit in eo, quod ipsum: vnde, si aliqua huiusmodi virtus in eo nō supponatur, impossibile est, quod per aliquam immediatam coniunctionem ad virtutem principalis agentis in actu primo constitutatur, ut satis demonstratum est.

Ad quintum eadem fere est responsio: illa enim propositio: causa inferior perficitur in ratione causa ex coniunctione, & subordinatione ad superiorē, rem ab eo superaddita entitate, potest quidem habere verū sensum, si in causa inferiori supponatur aliquid, quo possit esse causa, seu (quod id est) quo habeat aliquam vim causandæ, quamvis imperfecta quæ perfici dicuntur per coniunctionem ad superiorē, non formaliter & in se, sed cooperatiæ, ut sic dicam, & in ordine ad actionem, & hic sensus sensus indicatur in ipsis nominibus causa in superiori & superiori. Quod autem sit causa inferiori, nihil in se habens, quo possit esse causa, repugnans est: rursus quod, nihil nouum recipiens, perficiatur in ratione causa per coniunctionem, nescio quād, ad superiorē, contradictionem apertam inuoluit: quia, si nihil in se habet, quo causare possit, quomodo causa inferior appellatur, antequam superiori coniungatur, ut per eam coniunctionem perficiatur in ratione causa? Aut, si ante coniunctionem nullo modo est causa, etiam in actu primo remoto vel obediens, quomodo coniungi dicitur superiori cause, ut perficiatur, & non potius, ut in eis causa constitutur? aut quomodo id, quod ex se nullo modo est causa, per coniunctionem ad superiorē simul constitutus formaliter in actu primo in ratione causa imperfectæ, & perficitur in completa ratione causa? Adde, quod illa coniunctio, nulla supposita actualiter ex parte causa imperfectæ, intelligibilis non est.

In sexto argumento, & in primo eius exemplo, duo continentur falsa: primum est, lumen, quo illud, minantur colores, non inherere in ipso corpore ac, feccio colore quoad extrinsecam superficiem eius: nulla enim philosophica ratione id negatur, cum tandem ipsa fere experientia contrarium suadere videatur. Sed sit hoc erratum tolerabile, seu vt cum probabile, illud certe intolerabile est, quod existimat, colores nullam habere virtutem actiū propriū specierum sensibilium, sed totā esse in lumine, quo illuminantur, sive extrinsecē, sive intrinsecē: est n. hoc contra omnī philosophorum sententiam quia lumen non habet vim efficiendi speciem representativam albedinis, sed ab ipsa albedine principaliter determinatur talis actio ad efficiendam talem speciem. Quod ergo colores non illuminant, dicuntur visibiles tantum in potentia, non est, quia ex senso habent aliquam virtutem actiū specierū, sed quia illa ut non possunt, nisi illuminantur. Vnde fortasse est incompleta illa virtus, & à lumine in sua actione iuuatur, sine aliqua tamen vi actiua coloris non possit intelligi illa actio: vnde hoc exemplum potius confirmat sententiam nostram.

Secundum exemplum de phantasmati supponit sententiam incertam, quod phantasma sit proprium instrumentum ad producendam speciem: illa vero supposita, necessariò dicendum est, phantasma ex natura sua habere aliquā vim actiū illius speciei, esse tamen insufficientem & improportionatam: & ideo indigere cōsortio superioris virtutis, ut possit efficiere: & hoc modo potest aliquo modo intelligi, quod constitutus in actu primo ad agendum per coniunctionem ad intellectū agentē, etiam nihil sibi inhārens recipiat, modo in superioribus explicato: si autem phantasma, neq; ex se habet actiuitatem vñam, neq; aliquid recipit ab intellectū agēte, intelligi nō potest, vel explicari, quomodo eleuetur, aut quæ sit illa coniunctio cū intellectu agēte, per

Tertium exemplum
per quam eleuari dieatur: hoc ergo exemplum etiam confirmat intentionem nostram.

Terrium exemplum de motu cœli rem falsam, ut existimo, affluit, non est enim instrumentum ad agendum motus cœli, nec per illum intelligentia a liquid influit: sed si fortasse habet aliquam influentiam, mediante cœlo, necesse est, ut in ipso cœlo sit aliqua virtus activa & instrumentalis respectu intelligentie, sive illa sit per motum, aut cum motu impressa, sive innata, pendens tamen in actione sua à motu intelligentie.

Quartum

Ad quartum dicendum est, calorem eo modo, quo est instrumentum, habere ex se aliquam actuitatem innatam & intrinsecam, ut coniunctus varijs formis possit varios effectus producere: & sine hac actuitate conaturali impossibile est intelligere, calorem esse aptum & con naturale instrumentum ad varios effectus, prout varijs & distinctis formis coniungitur.

Quartum
de concursu intellectus & voluntatis ad actiones naturales
Tandem idem conuincit quintum exemplum de intellectu & voluntate, non solum, prout eleuari possunt ad supernaturales actus efficiendos cum solo speciali concurso Dei absq; habitu, vel qualitate superaddita per modum actus primi, vt probabilis esse existimo, sed etiam, vt eleuantur ad eosdem actiones connaturaliter efficiendos per habitus infusos quia in priori modo elevationis procedunt rationes hactenus factæ, in posteriori autem modo procedit specialis ratio horum actuum. Nam dicitur potentiae eleuantur ad efficiendos illos actus vitali modo, ita ut in eorum effectuonem vitaliter influant, & consequenter per eos vitaliter informenrur: ad hunc autem modum agendi non satis est eleuatio ad agendum denominatiuē tantum, neq; per subordinacionem extrinsecam, quia illud reuera, non est esse agere, vt spē dictum, & varijs modis probatum est: neq; intrinsecè per formam inharentem, que fit totale principium agendi: quia hoc non satis est ad actionem vitalem, cum potentia, in qua inest talis forma, tamen concurrat, sustentando formam, & recipiendo actionem, quæ ab illa procedit.

Obiectio.

Dices, hinc sequi, esse in his potentij partiale viruē actiuam horum actuum supernaturalem naturaliter ipsis congenitā: cōsequens autem (ut dicunt quidam) non est turum: quia non parum in hoc fauerit errori Pelagi, cum aliquid tribuat naturę secundum se, respectu supernaturalem actuum: ergo. Respondetur, si sit sermo de partiali virtute actiuæ absolute & simpliciter, abstrahendo ab hoc quod illa virtus dicatur naturalis, vel obedientialis, principialis vel instrumentalis, omnino dicendum est, quod in his potentij ex præcisa natura sua consideratis, sic aliqua vis actiuæ imperfecta & inchoata ad efficiendos hos actus supernaturales, hoc autem non solum nihil haber periculi, aut doctrinæ minus ture, verum etiam parum erit turum, parumq; consentaneum principij fidei, id negare: quia sicut est de fide certum, has potentias solis naturæ viribus cum concurso generali non posse elicere hos actus, ita etiam est de fide certum, cum supernaturali auxilio (quicquid illud sit) posse illos efficiere: & consequenter est etiam certum, has potentias ita esse ex natura sua insituras, acceditas, vt nat̄ sint eleuari per diuinam gratiam ad hos actus efficiendos. Ex hoc autem principio, adiuncto alio fere evidenti naturaliter, scilicet, actus vitales saltē ex natura sua postulare, ut actiuæ fiant à potētia vitali, non denominatiuē tantum, sed emanatiuē (vt sic dicam) vere ac per se profundi ab ipsa, plane concluditur, has potentias ex natura sua posse eleuari ad hos actus hoc modo connaturali efficiendos: vnde sicut non est turum, negare conclusionem Theologicam, quæ ex uno principio de fide, & alio naturali sequitur: ita non potest tutò negari esse in nostris potētij secun-

Responso
In potētia anima aliqua est utrū ad supernaturales actiones

A dum se hanc aliquam actuitatem inchoatam, quæcunque illa sit.

Vnde, quod August. dixit, de Prædest. Sanct. c. 5. Peccare habere fidem, natura est hominum, habere autem gratia est fidelium, non solum est verum ratione potentia receptiva, sed etiam ratione huius potentia actiuæ, saltem inchoata & imperfecta: quia fides (sermo est de actuali) haberi non potest recipiendo tantum, sed coagendo, & cooperando gratia excitanti & adiuuanti. Fundamentum autem huius co-operationis necessario esse debet in ipsa natura: quia non potest totum ab extrinseco prouenire, illud autem fundamentum nihil aliud est, quam actuitas aliqua, cum non sit sola receptiva potentia. Denique hoc multo certius apparet in his actibus supernaturalibus, quando liberi sunt: quia, quod sunt nobis liberi, non habent formaliter & præcisè ex eo, quod sunt à Deo, quia vt sic non comparantur ad nos actiue, sed passiue: liberum autem ut liberum, nō est in recipiendo, sed in agendo, ut non obscure significavit Concilium Tridenti, sessio. 6. can. 4. & latius traditur in prima Secundæ: neque etiam hi actus formaliter habent, quod sunt liberi, ex eo quod ab habitibus procedunt: quia neque ipsæ habitus ex liberi, nisi in quantum potentia illo vti potest cum vult: ergo hi actus habent, quod sunt liberi ex influxu libero ipsius potentia: necesse est ergo, ut potentia non solum per habitum, sed etiam per se ipsam influat in hos actus: non potest autem per se influe, nisi ex se in entitate sua habeat aliquam vim actiuam ad tales actus: nam si illam ex se non haberet, non posset ei intrinsecè & intimè addi, sed solum posset adiungi actuitas, que est in habitu vel forma superaddita vel in aliquo extrinsecus cooperante, quod non est, sufficiens, ut ostensum est. Et propterea recte dixit Augustinus, libro de Sp̄itu & litera, liberum arbitrium naturaliter attributum à creatore anima rationali esse vim medium, que vel intendi ad fidem, vel inclinari ad infidelitatem potest. Et de hac possibilitate loquitur in lib. i. de gratia Christi capit. 50. cum ait, naturalem possibilitem peccato esse viriatam, ideoque inermeas infirmam ab Ambroſio vocari: non enim possibilitas paucia infirmata est per peccatum: eadem enim semper manet, sed actiuæ carenus infirmata est, quatenus deſtituta est consortio iustitiae & habituum gratie. Denique ad saltandam vitam & libertatem in actibus supernaturalibus, necessariam existimantur hanc actuitatem Driedo de concil. lib. arbitrij, & præd. cap. 3. Ruard. artic. 7. Bellarmine lib. de gratia & lib. arbit. capit. 35. qui etiam vindicatur est libro 3. capit. 10. Non ergo per hanc vim actiuam inchoatam & imperfectam nostrarum potentiarum ad actus supernaturales fauemus errori Pelagi, sed fugimus errorem Lutheri: Pelagi enim non ideo damnatus est, quia vim aliquam actiuam imperfectam nostra natura attribuit, sed quia totam vim propriam & principalem in ea poluit: neque Concilia, quando illum damnant, negant nostris facultatibus naturalib. omnem vim ad hos actus, sed aliquam potius supponunt, dum autem Deum nos adiuvare, & facere ut faciamus, & nos libere consentire gratia vocanti cum adiuvantis auxilio, & alia similia, quæ sine aliqua vi actiuæ intrinseca, & innata ipsis potentij, neque intelligi possunt. An vero hæc vis actiuæ dicenda sit naturalis vel obedientialis, principialis vel instrumentalis, id est in Theologorum disputatione positum, quæ non est huius loci propria, de illa ramen infra nonnihil attingemus, hoc ergo exemplum tantum abest,

vt nostram sententiam impugnet, ut potius ad illam confirmandam plurimum conferat.

* *

Necessitas potentia obedientialis actiua, ex dictis concluditur.

Vñ haec tenus diximus, manifeste, ut opinor, demonstrant impossibilem esse elevationem creature, vt sic verum ac proprium instrumentum physicum, per se, realiter, ac immediatè influens in effectum Dei principalis agentis, non per qualitatè aut nouam entitatem illi inditam, sed per entitatem suam vt substantiam diuinæ voluntati, & specialissimo concursu impossibilem (inquam) esse hunc elevationis modum, nisi in entitate creaturæ, que hoc modo elevanda est, supponatur aliqua actuitas in ordine ad ceteram actionem. Quæ actuas secundum se considerata, priuquam talis res à Deo eleuetur, assumatur, vel assignetur in instrumentu, ita vt paratū habeat proportionālē concursum, est remota & fundamentalis, & obedientialis à nobis vocatur proper rationes præcedent sectione assignatas, quas in solutionibus argumentorum magis declarabimus. Igitur, quod hæc vis actiua necessaria sit, contra prædictos autores concluditur. Primo à sufficienti partium enumeratione, quia ostensum est, sine hac actuitate impossibilem esse elevationem per solam cooperationem diuinæ virtutis extrinsecus ipsi instrumento, & principaliter operantis cum illo, & per illud, sed ipsi admittunt, hunc modum elevationis Dei esse possibilem: ergo necesse est, vt etiam admittant hanc actuatem in entitate elevanda. Secundo, quia necesse est, terminum actionis (vt ipsi etiam dicunt) præhaberi aliquo modo in principio actionis tam principali, quam instrumentalis, modo scilicet accommodato ipsi principio, id est, formaliter, aut virtualiter, vel instrumentalis, quia nemo dat, quod non habet aliquo modo: sed non potest illa res, quia in instrumentum assumitur, præhabere seu continere terminum actionis per entitatem omnino à se distinctam, quam in se nullo modo recipit, quia, si illam in se non habet, quomodo per illam dicetur habere aliud? ergo necesse est, vt per suammet entitatem præhabeat illum terminum, virtute saltem remota & obedientiali. Terri, quia res, non existens, neq; habens entitatem actualem, non potest elevari, vt sit instrumentum, vt concedunt aliqui ex dictis autoribus, & in sequentibus sectionibus demonstrabitur: sed huius non potest aliaratio redi, nisi quia oportet, vt instrumentum huiusmodi per suam entitatem influat in effectum, & vt ipsam entitas instrumenti cocurrat aliquo modo ad constituentem & comprehendendum principium actuum per se talis effectus: ergo totum hoc necessarium est in huiusmodi instrumento: non potest autem hoc intelligi sine aliqua via actiua intrinseca ipsi instrumento, quia cum non sit superaddita, oportet vt sit innata; & hanc nos vocamus obedientiam.

Hę tamen rationes omnes solum procedunt contra eos, qui admittunt; possibilem esse illam elevationem creature ad operandum vt instrumentum physicum Dei respectu gratia vel aliorum effectuum omnino supernaturale. Vereor tamen, ne aliquis contingens has nostras rationes cū rationibus in principio factis contra hanc potentiam obedientiale, inde potius concludat, hanc elevationem esse impossibilem, in hunc modum concludendo. Intelligi non potest talis elevatio sine prædicta obedientiali potentia actiua: sed non videtur posse etiam intelligi, quia talis potentia actiua obedientialis sit in rebus proper rationes superioris factas: erit ergo talis elevatio impossibilis. Propter hanc ergo causam oportet, nō solum ex principio ab alijs concessio, sed absolute & simpliciter declarare, hanc potentiam non esse impossibilem: hoc autem præcipue fier solvendo rationes omnes in principio adquatas; nā si in huiusmodi elevatione & actiuitate,

A nulla inueniatur repugnancia, & contradictione, quam humana mens non dissoluat, non est, cur negetur huiusmodi potentia in creatura.

Vnde formatur prima ratio, quia ad omnipotentiā Dei pertinet, vt possit vti creatura sua ad omnem effectum, & secundum omnē modum & rationem non inuolumentem contradictionem: ergo, si in hoc genere elevationis non inuoluerit repugnancia, ad omnipotentiam Dei pertinet, vt possit vti creatura vt instrumento ad omnem supernaturalem actionem, in qua talis repugnancia vel contradictione inueniatur non fuerit: ergo & è conuerso ad debitā subordinationem seu subiectiōnem creatura ad Deum spectat, vt in se habeat fundamentum sufficiens, per quod possit obediēre Deo ad huiusmodi instrumentalem usum. Major extermīnis videtur per se nota, quia ad omnipotentiam Dei spectat, vt se extendat ad omne possibile, & ad omnem modum operandi possibilem & non implicante contradictionem: ergo, si hic modus operandi per creaturam vt per instrumentum, non inuoluerit contradictionem, sub omnipotentia Dei continuatur.

Et confirmatur, quia si Deus non potest nunc vti sua creatura hoc modo, vel est, quia nō potuit illa talē condere, vt fibi ad hunc usum possit deservire; vel quia noluit. Neutrū dici potest: ergo. Prior pars minoris probatur, quia est implicatio in terminis, dicere ex parte obiecti seu creaturæ non inuoluit repugnanciam in hoc, quod constituitur actio & subiecta ad hunc usum; & tamen quod Deus non potuerit illam talē concedere, quia id prouenie non possit, nisi ex imperfectione & limitatione potentie Dei. Quod autem in illo obiecto non inuoluitur repugnancia, constabit, vt dixi, soluēto difficultates omnes, & per se videtur maximè verisimile, & consentaneum diuinæ omnipotentie, quod potuerit creaturam condere subiectam, seu subiectib; lem quoad hunc usum operandi per illam, etiam ea, quia sunt ultra naturales vires creature, in quibus illunde specialis repugnancia non inuolatur. Altera vero pars minoris, scilicet creaturam non carere haec facultate, quia Deus noluerit talēm condere, quamvis potuerit, facilius & suaderi potest: nā in principio nullo verisimili fundamento negari potest, Deus noluisse hoc efficere; nam, cum potuerit id velle, vnde conatur nouisse? Deinde conuincietur ipso quod voluit Deus creaturam condere, necessarij voluisse cum prædicta subiectione illam constituere: tum quia non potuit Deus creaturam condere, quia habet perfectissimum ac supremum illius dominium, & consequenter potest, ut illa in omnem usum non repugnaret; tum etiam, quia, vt in frā ostendam, illa potentia seu facultas, quæ ex parte creature supponitur, vt possit Deus illa vt prædicto modo, est in re ipsa omnino indistincta ab entitate creature, & id est inseparabilis ab illa: non ergo potuit Deus velle creare illam entitatem, quin etiam voluerit creare illā cum dicta facultate & subiectione. Quod si potuerit Deus aliquam entitatem creare, & non dare illi prædictam facultatem & subiectiōnem, impossibile esset eandem entitatem condere cum tali facultate & subiectione, quia, vel non esset eadem entitas, sed alia, vel habens aliam adiunctam; vel, si esset eadem, eandem, quantum in se est, haberet vel non haberet facultatem agendi: quia idem manens idem, semper est natum facere idem. Quod si entitati create vti sic non repugnat conditum cum hac facultate, de nulla entitate creata affirmari potest, hoc ei repugnare, nū vel in aliqua peculiari actione, vel in aliqua entitate specialis aliqua ratio repugnantię ostendatur; quod at interdum contingat, ad præsens institutum non referit; aliquid tamen attingemus in solutionibus argumentorum.

Dicunt vero aliqui, hoc discursu solum ostendit,

Prima pars
Expositio
Infrā ostendit
repugnanciam
in subiectiōni
creaturae.

esse in creatura potentiam obedientialem, ut eleuari A posuit in instrumentum: non tamen probari; illam potentiam esse actiuam, sed passiuam obedientialem: quia proxime non est ad efficientem, sed ad hoc, vt creature possit eleuari à Deo. Sed hæc responsio in superioris dictis impugnata est: nam propter solam verborum figuram, seu similitudinem, huiusmodi potentia, non ut actiuam, sed ut passiuam, concipiatur: quamvis autem eleuari passiuè significetur, non tam illo verbo significatur propria receptio alicuius actionis, seu passiōis vel formæ, ad quam potentia obedientialis passiuam sit necessaria, sed significatur denominatio quædam proueniens ex cōsortio plurium agentium & subordinatione unius ad aliud, quomodo causa secunda dici potest iuuari à prima in agendo, & natura sua esse apta ut ita iuuetur, quæ aptitudo non fundatur in potentia passiuam, sed in actiuam potius inferioris ordinis. Sic ergo in præsenti (seruata proportione) creatura est apia, ut eleuetur à Deo in instrumentum, non per potentiam passiuam, cum in ea elevatione nihil receptuā sit, sed per actiuam inchoatam & imperfectam ac obedientialem, cum ad agendum eleuaria sit, & sine illa ut actiuam illa eleuatio omnino repugnet, ut olensum sit.

Secunda ratio seu conjectura sumi potest ex potentia obedientiali passiuam, quam Theologi ponunt in creatura ad recipiendas formas supernaturales & præternaturales, ut ad gratiam, vniū: nonem hypostaticam, visionem beatificam, & similes: cuius meminit sacerdote D. Thom. præfertur in 1. distin. 42. quæst. 2. art. 1. ad 4. vbi dicit, Deum indidisse materiam primæ duplices rationes, scilicet, causales & obedientiales, per quas omnes res natæ sunt obedire Deo. Idem reperit in 2. dist. 8. quæst. 1. art. 2. & in 3. distin. 2. quæst. 1. art. 1. & quæst. 8. de verit. art. 4. ad 13. & idem indicat 1. p. quæst. 115. art. 2. & 4. & has 3. p. quæst. 1. art. 3. ad 3. & q. 11. art. 1. Et eandem potentiam passiuam obedientialem agnoscunt omnes eius discipuli. Capreol. & H. sp. quæst. 1. prolog. Palud. & idem Capreol. in 4. distin. 1. quæst. 1. Caietan. 1. p. quæst. 1. art. 1. & tom. 3. opusc. tract. 3. quæst. 2. & Ferr. 1. contr. Gent. cap. 5. & 3. cont. Gent. cap. 15. ergo similiter non repugnat esse creaturæ potentiam actiuam obedientialem. Hæc congruunt videtur planè esse D. Thom. quæst. 6. de potentia artic. 4. vbi, cum adduxisset sententiam Gregorij 2. Dialog. cap. 30. & 31. dicentes, creaturas cooperari Deo in actionibus miraculosis potestatiæ, hac ratione hoc ipsum ex eodem confirmat. Quia, si hominibus data est (inquit) potestas filios Dei fieri, non est mirum, si ex potestate mira facere possint. Deinde eadem consequentia probatur: primò, quia si aliquæ rationes sunt contra potentiam actiuam obedientialem, eadē difficultatem ingerunt contra passiuam, & eisdem modis in utraque solvendæ sunt, ut patet in solutib⁹ argumentorum. Secundò, quia non minus pertinet ad omnipotentiam Dei, quod creaturæ illi obediunt in agendo, quam in recipiendo, sicut autem non possunt illi obediere in recipiendo, nisi habeant potentiam passiuam; ita neq; in agendo, nisi habeant actiuam, cum denuō illam non recipient, ut supponimus; quale enim est imperium seu actus qui imperatur, talis esse debet potentia in eo, cuium perimur.

Obligatio. Tandem probatur consequentia, quia ex parte ipsarum potentiarum non est maior repugnantia, ob quam potentiam passiuam possit extendi extra naturæ terminos, & actiuam non possit: in dō quodammodo videtur esse minor repugnantia in actiuam, quia actio quæ ab illa fluit, min⁹ intrinsecallī est, quam suscepit potest passiuæ, quæ intrâ illam recipitur. Respondent alii, negando primam consequentiam huius rationis, & omnes probationes eius: quia de intrinsecitate potentia obedientialis est, quod sit intrinsecæ passiuæ; sic enim ab omnibus dehincri-

solet, quod sit aptitudo ac recipiendum aliquid ab Copulata eo, cui præter, vel supra naturam res obedire potest, Conimbre li. 1. phys. 2. ut sumi potest ex D. Tho. citatis locis: & ex ipsa voce obedientialis potentia videtur colligi: quia, sicut imperare est agere aut mouere, ita potentia obedientiæ ut sic est potentia passiuæ: proximè enim & ut talis est, tantum respicit directionem, vel imperium alterius, ad quod non comparatur ut principium agendi, sed recipiendi directionem seu imperium. Responso: Sed hæc obiectio nullus momenti est; nam, quod actinet ad definitionem illam potentia obedientialis, ut illis verbis significatur, non est vniuersalis, sed limitata ad potentiam receptiūam, potest autem similis proportionaliter dari de potentia actiuam; vel si abstractè definiatur, non per aptitudinem recipiendi, sed per abstractiora verba describenda eset, ut, verbigratia, quod sit principium actus, &c. quia non men principij abstrahit à potentia actiuæ & passiuæ, & familiariter nomen actus ab actione & receptione.

C Quod vero spectat ad rationē factam tota consistit in solis verbis, vel propriè interpretando, quæ metaphorica sunt, vel ex sola specie locutionis passiuæ inferendo veram passiuam potentiam. Vrunque declaratur: nam hæc vox potentia obedientialis attributa rebus inanimatis, aliquid metaphoræ inuoluit; nam hæc res non ita possunt obedire, ut alterius imperium prius percipient, & deinde excuantur; quomodo potentia obedientiæ videtur includere potentiam aliquid recipiendi, saltem notitiam imperij superioris: res autem inanimatae non cum hac proprietate obedire dicuntur, sed metaphoræ, quia ad nutum diuinæ voluntatis, vel recipiunt, vel agunt, quod Deus vult. Atque hinc sit, ut, licet creatura dicatur obedire Deo, vel subordinari illi in agendo, vel dirigi ab eo, & similia, quæ passiuè significantur, nihilominus his verbis non indicetur aliqua vera passio, & consequenter nec potentia passiuæ creaturæ, sed solum vel dependencia, quam à Deo habet in agendo, vel concomititia necessaria, & subordinatio quædam inter actionem eius, & diuinam voluntatem, ut, hac posita, statim illa ponatur. Quo tandem sit, ut, licet potentia dicatur obedientialis, quasi per metaphoram, ut dixi, & per denominationem extrinsecam, ut per eam explicetur, & modus operandi talis potentia, & qualis sit actus eius, nihilominus sit verum principium, vel agendi, vel recipiendi. Ex illa ergo denominatione obedientialis colligi non potest, potentiam obedientialem ut sic, limitatam esse ad rationem potentia passiuæ. Exemplo declarari potest, nam potentia motiva, quæ est in membris corporis humani, quatenus subordinatur appetitu, aut voluntati, & præsertim quatenus per artem dirigi potest, sine inconveniente dici potest potentia obedientialis, quia, quantum est ex se, operatur ad nutum voluntatis humanæ, & ita nata est ab ea moneiri, dirigi, &c. & nihil dominus (iuxta veriorem sententiam) illa potentia phylec & realiter est tantum actiuæ, quamvis natura & modus operandi eius, per illam denominationem quasi passiuam explicari possit.

E At vero dicunt alij, potentiam obedientialem passiuam non esse veram potentiam realem, sed solum non repugnantiam ad eff. & tūs miraculosos: & ideo non possedari potentiam actiuam obedientiale, quæ realis esse debet, verumq; principium agendi. Sed hoc non recte dictum est, potentia enim passiuæ obedientialis formaliter & in se non est solum non repugnantia, quod verisimilius dici posset de potentia, quam vocant obedientiæ, quam intelliguntur haberes, quæ creari possunt, antequam hanc quia, licet actu nihil sint, esse tamen a fieri, eis non repugnat: in qua non repugnantia non intelligitur potentia aliqua passiuæ ex parte ipsarum rerum: quia illa non repugnantia solum est quædam negatio:

negatio, potentia autem passiva in trinsecè includit positivam entitatem cum positiva & reali capacitate alienius actus. Potentia ergo obedientialis passiva non potest esse sola non repugnativa, sed necessariò esse debet positiva & realis potentia, ut pater in potentia obedientiali animæ et recipiendam gratiam, sicut positivè & realiter illam in se recipit, ita in illa præintelligitur potentia & realis capacitas ei⁹: nam actus positivus & realis supponit potentiam positivam & realem proportionatam. Item, quia anima ratione illius potentia habet causalitatem physicam & realem in genere causæ materialis respectu ipsius gratiae, quam sustentat in fieri & in esse respectu compositi: nam ex anima & gratia verè componitur unum compositum physicum tanquam ex actu & potentia reali physica positiva, quæ non est nisi passiva obedientialis: hæc ergo potentia non tantum est non repugnativa, sed est potiuas a realis potentia; illa vero non repugnativa verius a propriis assignatur ex parte obedientiæ talis potentiaz: est enim ad actum non repugnantem, quamvis præter & supra naturam sit: rectè igitur ex huiusmodi potentia colligimus, posse dari simile genus potentiaz intra latitudinem potentie actiue.

Tertiaria-
tio ex via
diuina poten-
tiarum ani-
ma ad a-
ctus super-
naturalis

Cratio ex ratione precedente sumitur ex actibus vi-
talibus supernaturalibus, quos anima nostra, & per intellectum, & per voluntatem, effectit. Sunt enim hi actus secundum fidem supernaturales; & iuxta ve-
torem, magisq; hoc tempore receptam sententiam,
in substantia, specie, & entitate sua supernaturales
sunt. Rursus negari non potest, quin hi actus effecti-
vè sunt à nostris potentiaz, ut plane definit Concilium Trident. sess. 6. can. 4. quod necessario intelligendum est de his actibus, etiam quatenus supernatu-
rulares sunt; tum quia Cœciliūm plane loquitur de supernaturali actu ut sic loquitur enim de hoc actu,
quatenus per illum homo se ad iustificationem dis-
ponit ac preparat; tum etiā quia si tota entitas actus
essentialiter supernaturalis est, non potest entitas a-
ctus fieri à potentia, quin secundum suam supernatu-
ralitatem ab eadem potentia fiat. Imo, quamvis no-
tota substantia actus esset supernaturalis, dummo-
do supernaturalitas non ponatur in sola denomi-
natione extrinseca ab aliquo influxu Dei, vel aliqui-
us habitus (quod absurdissimum est) necesse est, mo-
dum illum, quo actus supernaturalis dicitur, quid-
quid ille sit, esse elicitiè à potentia, cuius est actus:
quia secundum illam rationem & modū vitalis est,
& liber est potest, ipsamq; potentiam vitaliter in-
format. Ad hos ergo effectus necessaria est in his po-
tentiaz aliqua vis actiua, qua ad agendum extra na-
turæ limites extendatur ex motione seu auxilio Dei
supernaturali: ergo datur in his viribus animæ po-
tentia obedientialis actiua respectu horum actuum:
ergo eadem ratione dari potest in alijs rebus.

Prima consequentia declaratur ex his, quæ pau-
lo ante diximus, quia hi actus non possunt manare
effectiue à sola qualitate superaddita, tanquam à pro-
ximo & formalí principio agendi ex parte ipsius a-
nimæ, sicut nonnulli putant, visionem beatam esse
actiue à solo lumine gloria, & actus fidei, spei &
charitatis à solis suis habitibus: ostendimus enim pau-
lo ante hoc repugnare his actibus, hoc ipso quod
vitales sunt, multoq; que evidenter quod liberi sunt,
Necesse est ergo, quod ipsam potentiam animæ per
 suas entitates influant in hos actus; & è contrariis
quod ipsam actus, etiam quatenus supernatura-
les sunt pendeant immediate à potentiaz, etiam si
simil pendeant ab habitu, vel auxilio. Loquimur
autem in tota hac ratione de actibus quatenus super-
naturalis sunt specificatiue, & designando totam
rationem formalem quæ sit, & abstraho nunc à ra-
tione formalis sub qua, & ab alio modo loquendi in
quo per quandam accommodationem solet esse

et us secundum unam rationem tribui vni causa, &
secundum alium alteri: quomodo dicunt aliqui ac-
tum supernaturalem, ut actum vitalem vel liberum,
est à potentia, ut supernaturalem vero, ab habitu
vel auxilio: hoc enim nihil ad praesens refert, dum
modo certò constet, totam supernaturalem entita-
tem actus, prout in re est, physice & effectiue ma-
re immediate à potentiaz animæ, & à propriis enti-
tibus earum: nam hoc statim est ad concludendum
esse in his potentiaz virtutem aliquam actuum re-
spectu horum actuum, que esse non potest superad-
ditæ, sed esse debet omnino in trinseca & innata, quia
hæc vis actiua distincta est ab illa, que datur per qua-
litatem superadditam.

Dicunt vero aliqui, hanc vim actiuan in his po-
tentiaz non esse obedientiale, sed naturale, in modo
aliqui volunt esse virtutem principalem, quatuor
non integrum. Sed de hoc modo loquendi dicam
statim, & ostendam, verius dici obedientiale. Nunc
illud argumentum nobis sufficiat, quod potentia
actiua & passiva, teste Aristotele, proportionem in-
ter se servant; sed potentia receptiva, quam anima
habet ad hos actus, etiam si innata sit, non naturalis,
sed obedientialis dicitur: ergo idem dicendum est de
virtute actiua. Deniq; quomodo docunq; vocetur, hinc
saltem concludimus, dari in alijs rebus similem vim
actiuan innatam ad cooperandum Deo imperandi
& motienti in supernaturalibus actionibus & effec-
tibus. Probatur hæc ultima consequentia, quia non
est maior repugnancia in alijs rebus, quam sit in his,
imodo quodammodo maior poterat esse repugnancia
in his actibus, quia vitales sunt, & maiorem quan-
dam dependentiam habere videntur ab in trinseco
& connaturali principio. Atq; hinc confirmatur hæc
ratio cum precedente: nam propria obedientialis
potentia primum omnium, ac præcipue veluti ex-
perimento cognita est à Theologis in animalibus no-
stris quatenus capaces sunt actum & habitum su-
pernaturalium, de alijs autem rebus vix potest cer-
to aliquo effectu constare esse in eis potentiam ad re-
cipiendum aliquam formam supernaturalis, quam-
vis cōstet, multa in eis fieri posse supernaturali mo-
do; quamvis de humanitate constet ex fide habere
capacitatem obedientiale ad modū uniuersi hypo-
statice cum diuina persona. Ex hac vero capaci-
tate obedientiali, quæ ex effectibus certis colligimus
in quibusdam rebus, inferimus dari similem seu pro-
portionalem in alijs rebus ad eos effectus, in quibus
specialis repugnancia vel implicatio contradictionis
inuenita non fuerit: ergo si simil modo recte argumen-
tamur ex effectibus quos in nobis & à nobis esse re-
sta fide credim⁹, ad alios, qui per alias creaturas habent
aut fieri possunt. Et vel maxime, quod hi effectus non
sunt inuitati Deo, per alias creaturas operanti.

Quarto non videtur contemnenda conjectura, quam
quodammodo sect. affereamus ex naturalibus ex-
emplis, nam calor natura sua esse dicitur instru-
mentum subordinatum respectu diuersorum ag-
tum in ordine ad effectus se ipso perfectiores, & vi-
fic dicitur habere aliquam vim actiuan instrumentari-
am & connaturalem respectu illorum: quider-
go mirum quod creatura respectu sui creatoris pos-
sit habere vim instrumentariam obedientiale? Et
augeri potest hæc conjectura ex instrumentis artis,
sicut enim materia naturalis est in quadam potencia
obedientiali respectu humana facultatis & ingenii
ad recipiendas formas artis; ita in ratione instru-
menti subiicitur eidem arti ad efficiendam mira ope-
ra, quæ vim naturalem talium instrumentorum ex-
cedere videntur: ergo credibile est posse Deum al-
tiori modo vti sua creatura vt instrumento ad su-
pernaturalia opera diuinæ artis & omnipotentis;
ac consequenter, quod in eisdem rebus creatis sup-
ponatur aliqua vis actiua, qua possint Deo si op-
rantur cooperando obediere.

Quinto

Quintardus non videtur rei scienda ratio in superioribus tactis, quia sine hac virtute activa intelligi non potest, quod creatura eleuetur ad faciendum aliquid ultra id quod naturaliter agere potest, ut satis vide-

Quintus,
in ex illi-
mitatione
diuina po-
tentia.
Augst.
Chrysost.
Amb.
D.Thom.

Quintò non videtur rei scienda ratio in superioribꝫ tacta, quia sine hac virtute actua intelligi non potest, quod creatura eleuetur ad faciendū aliquid ultra id quod naturaliter agere potest, vt satis videatur in superioribus demonstratum, & amplius ex solutionibus argumentorum constabit: difficillimum autem creditum est, diuinam potentiam esse in hoc genere operandi ad eam limitatam. Et ad hoc converunt illa exempla, quibus seſt. præced. ostendi, in alijs rebus immutare Deum naturas, & eleuare illas ad aliquid præter vel supernaturale, nihil eis addendo, sed eis sua voluntate vrendo. Atque his adduci possunt omnia testimonia Scripturæ & Sanctorum, quibus hæc actitius instrumentorum Dei confirmari solet, ex quibus plura in præcedentibus seſt. adducta sunt, & plura etiam afferam in 3. tomo, tractando de actuitate sacramentorum; & videri etiam possunt Augustinus in Psal. 130. & in id Psalmi 138. Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscit nomen. Chrysost. hom. 1. in Acta, Ambros. serm. 91. & optimè D.Thomas, quæſt. 6 de potentia, art. 4. Et potest hoc confirmari, quia Sancti ſe penumero mirantur, quod Deus interdum operetur aliquoſe effectus, adhibendo res, vel nullius virtutis, vel etiam repugnantibus, vt, quod illuminet eūcum, luto vngendo oculos eius, quæ admiratio nulla certe eſſet, mihi huic modi res aliquid conferrent ad tales effectus: admiratio ergo eſt, quod in huiusmodi rebus fit vis ad obedientium Deo, efficiendo etiam oppositum eius, quod earum natura postulare videbatur: imò in naturalibus existimant aliqui, interdum hoc accidere, ve quando aqua mouetur ſursum ad replendum vacuum, quod purant fieri actua vi obedientiali grauitati ad imperium Dei, vniuersalis naturæ gubernatoris.

Sextò possumus hanc sententiam autoritate confirmare, & in primis a fratre Augustinum. 9. de Trin. cap. 17. vbi cum dixisset , esse in rebus naturalibus virtutes agendi, iuxta naturales leges, subdit, Super hunc autem motum *cursusq*; rerum naturalium, posse las creatoris habet apud se posse de his omnibus facere aliud, quam eorum quasi *seminalia* res habent ; & quemadmodum in his verbis videtur tantum loqui de potentia passiva, tamen mens Augustini aperit est indifferenter loqui de via activa & passiva, de qua paulo superius dixerat Elementa huius mundi corpore habent definitam vim, qualitatemq; suam, quid unumquodq; valeat, vel non valeat, quid de quo fieri possit, vel non possit; in

quibus verbis de vtraque potentia loquitur : & in
frâ de vtraq[ue] ponit exempla, vt quod lignum aridum,
repente floreat, & fructum gignat, vt anima loquatur, &c.
Docet ergo aperte illo loco Augustinus, posse Deum
facere, vt creatura aliquid ultra virtutem natura-
lem operetur ex imperio & voluntate Dei; atq[ue] ad-
eò per potentiam actiua obediensalem, vt sapientia
deductum est. Præter eitatos etiam autores in fe-
tione precedente, asserri potest Bonavent. in 4. d.
10. art. 3. quæst. 2. ad 2. vbi agens de virtute efficien-
te transubstantiationem, & miraculosam Christi
conceptionem, significat, ad utramq[ue] suffise in crea-
tura potentia obediens, & quamvis videatur lo-
qui de potentia ex parte materia, circa quam versa-
tur vtraque actio, tamen revera præcipue loquitur
de virtute actiua, quam concedit communicari
creatura ad utramque actionem. Eandem senten-
tiam significare videtur Caietanus hic, art. 2. vbi art.
Deum efficiere miracula per creaturam, non dando
illi virtutem gratuitam, sed utendo illa instrumenta
liter. Qui vis (inquit) est vis actuaria ipsius in esse in-
strumentum, ac per hoc in esse causa effectuæ instrumentaliter
opus miraculosis reductum enim res illa de potentia obe-
dientiali ad actum, cum de non instrumento sit instru-
mentum, quod fieri constat ex hoc solo, quod Deus vitium illa
instrumentaliter ad opus miraculosum : Hæc enim verba
non possunt commodè intelligi de potentia passiva

A **obedientiali**, cum ipse fateatur, nullam virtutem supernaturem addi creature per huiusmodi vsum: ergo nulla potentiæ passiua creature reducitur in actum per talem vsum: ergo id verè solum dicti potuit de potentia actiua.

Soluuntur argumenta in principio positā.

SVPereft respondeamus argumentis in principio
positis. Ad primum iam ferè responsum est in su-
perioribus, falso enim in eo assumitur, dum dicitur
omnem potentiam obediencialem esse meram
non repugnantiam, quam sententiam refert Capro-
lus ex Aureolo in 4.d.42.q.1.art.2.& 3.in principio,
eamque impugnat, vbi expressè docet, potentiam ob-
ediencialem propriè passiuam seu receptiuam, esse
potentiam realem; & ad quintum dicit, secundum
rem non esse aliud ab essentia subiecti, sed tamen se-
cundum rationem addere respectum ad potentiam
Dei, & in hunc modum intelligendus est idem Ca-
prolus in Prolog.q.i.ad i.concl.vbii inquit,
hanc potentiam obediencialem non esse nisi quan-
dam relationem; intelligendum enim est, præter en-
titatem rei non addere nisi relationem. Vnde ibi-
dem hanc potentiam interdum vocat naturalem,
quia est cōgenita cū natura, cīq; intrinseca, propriè
tamen aut, non esse naturalem, sed obedienciale, quia
naturalis potentia est (inquit) quedam; choatio a-
ctus, & potest reduci in actum per agens naturale.

Ad argumentum ergo in forma respondetur, potestiam obediencialem passiuam, esse passiuam & realem, & habere in potestate actum, qui ex ea educi potest, in quo ex parte conuenit cum potentianat^m rali; differt tamen, quia potentia naturalis est per se instituta & ordinata ad actum sibi proportionatum, & naturaliter debitum, vel saltem naturaliter posibilem virtute agere naturalis potentia autem obediencialis est ad actum non debitum, seu excedentem ordinem naturae, quam potest recipere ex vi supernaturalis agentis, hoc est, quod aliunde non inveniatur repugnanti, non quod ipsa potentia sit solu^m non repugnati, sed quod talis entitas rei seu subiecti, comparata ad talem actum ab illius repugnati recipiendi illum a tali agente, sufficiat ad rationem huiusmodi obediencialis potentiae. Igitur ex hoc generali capite non excluditur potentia obediencialis a ratione potentiae realis & passiuarum; & per consequens nec excludetur hoc titulo a ratione potentiae actuarum.

*Circa secundum argumentum versatur questio, an
haec potentia naturalis sit, vel supernaturalis.*

N secundo argumento pergitur, an haec potestia naturalis vel supernaturalis dicenda sit. Quidam enim contendunt, esse naturalem potentiam; alii vero omnino esse dicendam supernaturalem. Sed in primis quæstio haec, & tota difficultas in illo argumento proposita, locum habet tam in potentia passiuæ, quam in actiuæ, nà etiam de potentia passiuæ quæker potest, quomodo supernaturales esse valeat, cum sit cum natura ipsa congenita: aut, si naturalis est, quomodo possit ad supernaturales effectus deseruire: ergo vel neganda est etiam potentia obediencialis passiuæ, quod fieri nullo modo potest, vel quod de passiuæ dictum fuerit, dici etiam poterit de actiuæ.

In vtraque ergo locum habet eadem difficultas, quæ in hoc consistit, quod hæc potentia videtur quocdammodo media inter naturalem & supernaturalem, vnde in quantum est cogenita naturæ, videtur esse naturalis. Item entitas illius naturalis est, cum nihil addat naturæ ipsius rei: nec possit unam entitas simul esse naturæ & supernaturæ. Præterea hæc potentia fit in re naturali ex causâ naturali operante, & ab agente naturali, cœ cursu naturali opere, à quo nihil nisi naturale fieri potest. Præterea, vel hæc potentia est ex natura rei distincta ab entitate

naturali rei, vel non: si non est distincta, quomodo A esse potest magis supernaturalis, quam illa; si vero est distincta, erit ergo res vel modus supernaturalis, talis naturæ: ergo natura secundum se considerata est in potentia passiva ad tales entitatem vel modum. Inde etiæ erit in potentia actiuæ, à qua resultet talis entitas, vel modus, cum sit illi intrinsecè ac necessariò cōtinētus ex natura rei: ergo redit quæstio de potentia ad illum modum, an sit naturalis, an supernaturalis. Nam, si supernaturalis dicatur, redibit de illa eadem quæstio, & sic procedetur in infinitū; si vero dicatur naturalis, etiam siactus seu terminus eius sit supernaturalis, idem dici poterat, de illa potentia, de qua nunc disputationis: superflue ergo ponitur talis potentia supernaturalis, media inter naturam & actum supernaturale. Aliud autem apparet nullo modo posse hanc potentiam naturalem esse aut appellari. Primo, quia ordinatur ad actus vel effectus supernaturales: omnis autem factus accipit ipsam suam ex obiecto seu actu ad quem ordinatur. Secundo, quia, teste Aristotele, cuiuscumque potentia naturali actiuæ responder passiuæ; & è contrario. 3. de anima. ca. 5. & 5. Metaph. c. 12 lib. 9. cap. 1. Sed in presente non correspondet huic potentia obedientialia aliqua potentia naturalis: ergo neq; ipsa potest naturalis appellari. Tertio, quia per hanc potentiam elevarunt res ad supernaturalem ordinem, & quodammodo per illa inchoatur supernaturale. ergo: ergo nō potest ipsa esse merè naturalis. Quartò, quia hæc potentia natura sua est proportionata suo actui, alias superflue ponetur: ergo est supernaturalis sicut ille: patet cōsequētia, quia hac sola ratione dicimus, habit⁹ infuso esse supernaturales, quia habent vim actiuam proportionatam ad efficiendos actus supernaturales.

Própter haec ergo rationes autores diuersimode loquuntur agentes præfertim de potentia passiva: nam Scotus q. 1. Prologi, & in 4. d. 49. q. 9. & 10. ab solute vocat hanc potentiam naturalem; quod etiam omnes sentire videntur, qui ponunt in homine appetitum naturalem ad videndum Deum. Alij vero appellant supernaturalem, quod sentire videntur, qui negant, illam esse naturalem, vt Capreolus locis paulo ante citatis: quibus fauerit Augustinus loco supra citato, indicans, hanc potentiam esse supraliges naturæ. Alij partim naturalém, partim nō naturalem vocant, vt Ferr. 3. cont. Gent. c. 51. circa finem. Alij deniq; nullo ex his modis, sed obedientiale appellant, & hic est frequenter modus loquendi D. Tho. vi patet ex locis paulo ante citatis in ratione secunda; quem frequentius sequuntur Thomistæ ibidem citati, & Fonseca lib. 1. Metaph. cap. 1. q. 2. sect. 2. & 3. Et hic posterior modus loquendus est:

Potentia o-
bedientia-
lis non di-
singuitur
ex natura
rei ab enti-
tate, in
qua est.
Netamen res tota renocetur ad quæstionem de modo loquendi, eo quod facile sit ex varijs respectibus distinctiones varias sumere: vt res tota explicetur, supponendum in primis est, huiusmodi potentiam obedientiale, sive actiuam, sive passiuam, in re ipsa nullo modo distinguiri, nec realiter, neq; ex natura rei ab illa entitate, cuius est potentia, neq; vt rem, neq; vt modum eius. Et quidem, quod non hæc distincta omnino realiter, euidentissimum est, neq; illius hactenus (quod ego sciam) contrarium dixit: & à fortiori constabit, excludendo etiam distinctionem ex natura rei: & rationes dubitandi pro virag parte suprà posita hoc etiam concunct: quia, si talis entitas est omnino eiusdem ordinis cum entitate naturæ, superflue ponitur ac fringitur. Si vero est superioris & supernaturalis ordinis, non potest esse debita naturæ, & consequenter neq; cu illa congenita. Quæ ratio recte intellecta ostendit esse impossibilem talern poteritiam obedientiale, quæ sit res distincta realiter à subiecto, in quo est; nam, si est res distincta, erit forma vel qualitas

A aliqua: interrogo ergo, an illa vis agendi sit connaturalis illi qualitati, vel obedientialis: hoc posterius dici nō potest, aliosqui oportet, illam vim esse rem distinctam à tali forma: & sic vel procedetur in infinitum, vel in prima entitate nō operebitur, hæc vim obedientiale esse rem distinctam, quod intendimus. Si vero dicatur primum, sequitur, illam actitudinem non esse obedientiale, sed naturalis. Dicitur fortasse, illam vim esse connaturalem formam, non autem subiecto. Sed contra, nam ipsa forma est cōnaturalis subiecto, nam est intrinsecè innata illi, nam forma extrinsecus superaddita non erit potentia obedientialis, de qua nunc agimus, sed erit virtus illi instrumentalis per infusionem qualitatis, quæ à nobis supra reiecta est.

Quod vero non sit aliquis modus ex natura rei distinctus ab entitate naturali, probatur primo, quia nullum est indicium talis distinctionis: hæc enim potentia obedientialis ita cōuenit entitati vniuersali per se ipsam, ut sit prorsus inseparabilis ab ea, & immutabilis etiam de potentia Dei absoluta: hoc autem est signum indistinctionis ex natura rei, vt in disputationibus Metaphysicis latius declaratum & probatum est. Quod secundo amplius declaratur, nam quæ eadem generatione per se primo generantur, sunt idem inter se, teste Aristot. 4. Metaph. sed ita est in praesenti, nam creatura præcisè consideratur secundum eam entitatem, quam habet per suam creationem seu productionem, per se ipsam est subiecta essentia literis suo creatori, absq; eo, quod ab illa intelligatur diminare aliquæ entitas, vel aliquis modus realis, qui habeat illa subiectio[n]e, vel in recipiendo, C vel in agendo: ergo potentia hæc obedientialis non est proprietas vel modus ex natura rei distinctus ab entitate creaturæ, alioquin non posset illi, vel sine alijs noua actione, propria, & ab extrinsecō prouidente, vel saltem sine aliquâ intrinsecâ diminutione, conuenire. Minor declaratur & probatur, nam, si præcisè consideres creaturæ, secundum illud esse, quod habet ex vi creationis suæ, omnino essentia literis includit illam subiectio[n]em ad creatorem, ita ut etiam si mente cōcipiamus illam entitatem nudam & carentem omni modo superaddito, necessario & essentia literis includat hanc plenam subiectio[n]em ad Deum, sicut è contrario in intrinsecâ ratione creaturæ vt sic includitur, quod habeat plenum & perfectum dominium suæ creaturæ.

Tertio id declaratur in vtrâ ipsi potentia, nam v. g. anima rationalis per se ipsa est capax gratiae, & per intellectum immediatè est capax fidei, & per voluntatem charitatis & spei, ita ut si ratione separamus, etiam negatiuè omnem realitatem, vel modum realem additum substantiæ animæ & potentie eius, ex vi suæ perfectionis & substantiæ erit capax harum perfectionum supernaturalium; sicut ex vi eorum est ad imaginem Dei: ergo potentia obedientialis, quæ est in anima ad recipiendos hos actus vel habitus, nō potest esse aliquid distinctum ex natura rei ab entitate animæ, & potentiarum. Id est argumentum fieri potest de potentia obedientiali actua, quæ ad eosdem actus supernaturales est in eisdem potentia animæ. Et confirmari potest, quia, quando hunc hæc actus, immediatè profluit ex ipsam entitate intellectus & voluntatis: ergo illa entitas est per se ipsam in suo ordine actiuæ talis actus. Eisdem argumentum fieri potest de alijs diuinis instrumentis, quæ elevantur ad agendum per suasmet entitates, vt in superioribus declaratum est: hæc ergo actiuæ, quatenus intelligitur ipsa cum entitate creata, nullam rem, nec modum realem ex natura rei distinctionem illi addit.

Quarto id probatur, declarando rationem à priori huius rei, nā huiusmodi potentia obedientialis, tam actiuæ, quam passiuæ, quam in entitate creata est dicimus, non est res aliqua per se primum ordinata ad agen-

ad agendum vel recipiendum id, ad quod esse discitur obedientialis potentia: unde non est concipienda tanquam habens proprium & transcendentalē ordinem ad talē actū, aut aliquam speciem eritis ab illo accipens, sed solum est intelligenda talis entitas ut cōstituta absolute in sua specie vel natura, quæcumque illa sit, & per se ipsam quasi concomitante existente vis agendi vel recipiendi ex imperio creatoris, quidquid non repugnauerit; & id ēo talis potētia nihil potest addere illi entitati, cui conuenire intelligitur. Hoc enim, non tantum in hac potentia obedientiali, sed etiam in naturali potentia & virtute agendi inuenitur: nam quodcumq; non conuenit per se primō entitatē primaria intentione eius, sed solum quasi concomitante, non addit nouam aliquam specificationem, aut realitatem vel modum. Exemplis declarari potest, nam materia prima, qua per se primō est potentia ad recipiendam formam substantialem, quamvis concomitante fecerit potentia ad recipiendam quantitatem, inde tamen nec speciem aliquam, nec modum aliquem realem sumit. Item forma substantialis per se primō instituitur ad dandum esse composite & actuandam materiam, & inde habet suam speciem & essentiam; quod si hinc concomitante haberet aliquam immediatē agendi per se ipsam, vt, v.g. aliquam intrinsecam proprietatem per resultantiā naturalem, vedicatur frigiditas manare à forma substanciali aquæ, quando se reducit ad pristinam frigiditatem; vel certè tanquam principium principale per se influens in suo ordine in aliquam actionem, quomodo multi censem, anima per suam substanciali influere in actus vitae; vel si fortasse aliqua forma substancialis est per se ipsam actua sui simili; in his omnibus exemplis vis actua neque propriam specificationem habet à tali actu, neque aliquid reale addit ipsi formæ substanciali. Ad eundem modum explicare soleo, quomodo in Deo sit potentia affectiva ad extra, absque transcendentali ordine, vel specificatione propria à tali actu vel obiecto, quia, scilicet, illa potentia non est quasi per se primō relata ad agendum, sed est ipsam entitas Dei, quæ, hoc ipso quod est, quasi cōcomitante habet totam illam vim agentem cum summa identitate. Eodemq; modo philosophandum censeo in accidentibus, nam quantitas v. g. per se primō est ad extendendum formaliter substantiam: & hinc habet suam speciem, concomitante vero hinc habet, vt sit ratio recipiendi qualitates corporeas: hoc autem haber per se ipsam sine villa noua specificatione aut additione alicuius rei, vel modi realis: & calor v.g. per se primō ordinatur, vt ita disponat & formaliter affectuat suum subiectum, & inde habet propriam & specificam rationem suę entitatis, ex vi cuius est etiam actius sui similis, quod (ut opinor) nō addit ei aliquam realem speciem: neq; modum ex natura rei distinctū, quod secus cōtingit in his potentij, que per se primō ordinantur ad aliquid agendum circa extrinseca obiecta, nam inde habet suam primariam specificationem, & rationem. In presenti ergo, cum hæc potentia obedientialis, nō sit specialis entitas ad hunc finem per se primō instituta, sed sit ve- luti conditio quædā necessarij concomitans quam cunctā entitatem creatam, hoc ipso, quod in sua natura, vel ad suum peculiarem finem insinuitur; non potest esse aliquid ex natura rei distinctum ab entitate, cuius est facultas. Et hoc etiam bene confirmantur dubitandi supra adductæ in fauorem

A huius partis. Posset autem excogitari alijs modus, quo hæc potentia supernaturalis sit, non per additionem & distinctionem à naturali entitate, sed per coniunctionem gradus inferioris cum superiori in eadem entitate individuabili secundū rem, dividibili autem secundum rationem, per conceptus præciosos seu inadæquatos in re ipsa fundatos, sicut sensitiū, v.g. & rationale coniunguntur in anima humana secundum eandem individuabilem entitatem physicam: sic enim naturale & supernaturale sunt duo gradus entium, quos non repugnat physice coniungi: in eadē entitate, seu forma aut qualitate. Sed hic modus dicendi etiam est impossibilis; primò, quia sequitur, nullam esse entitatem creatam merè naturalem, sed necessarij est per se & essentialiter elevar ad supernaturalem ordinem, quantum ad aliquam participationē perfectionis eius: consequens videtur valde fallī: ergo. Sequela patet, quia nulla est creatura, in qua non sit aliqua potentia obedientialis, vel activa, vel passiva. Minor autem cōstat, tum ex communi sententiā omnium Theologorum, tum etiam, quia gradus naturæ inferior est, & finitus, & consequenter ex se limitatus ad proprium ordinem. Secundò, quia ex illa fictione sequitur, nullam formam naturalem solum agere, vt natura- lis est, sed etiam ut est supernaturalis: consequens est absurdum; ergo. Sequela declaratur, quia, si calor, v.g. est naturalis, quatenus est productus calor, & potentia supernaturalis, quatenus est pro- ductus gratiæ: ergo quando producit alijs calorem, non solum producitur in illo vim producendi alijs calorem, sed etiam vim producendi gratiam: ergo non solum producit id, quod est naturale; sed etiam id, quod est supernaturale: ergo non solum agit, vt principium naturale, sed etiam vt principium supernaturale, quandoquidem agit communica- do aliquid supernaturale. Falsitas autem conse- quentis videtur manifesta: nam inde sequitur nihil posse naturam agere cuim solo concursum naturali sine aliquo supernaturali, quod est, confundere ordinem naturæ cum ordine gratiæ.

B Tertiò, nam quando gradus seu ordo supernatu- ralis dicitur coniungi eum gradu naturali in eadem entitate, physicè individuabili, interrogō, quo modo vel qua ratione ille gradus aut entitas illa secundum unam rationem supernaturalis dicatur: aut enim dicitur supernaturalis absolute, quia nulli creature est naturalis; aut respectu, scilicet, quia est supra naturam illius entitatis, cui inest. Hoe secundum dicō non potest, quia, quod est de essentia alicuius, nō potest dici supernaturale illi. Item, quia, quod gradus inferior & superior coniunguntur in eadem entitate individuabili, intercō est naturalis illi entitati, vt gradus sensitius & rationalis in anima humana. Et hinc à fortiori colligitur, nec primō dici posse, quia, quod alicui creature, tam accidenti, quam substanciali, potest esse cōnaturalis, non potest dici supernaturale absolute: illud enim dicitur absolute supernaturale, quod non tantum respectu huius vel illius creature, sed simpliciter respectu omnium, quibus inesse potest, supernaturale est. Et ideo contradictionem inuoluī dicere, gradum supernaturalem absolute & in essentia sua posse contrahī, & ita coniungi cum naturali gradu, vt sit cōnaturalis, & essentialis ipsi entitati naturali. Et propter hanc causam, inter alias, repugnat dari substantiam supernaturalem creatam. Dices. In Deo coniunguntur illæ duas ratio- nes, nam est autor naturalis & supernaturalis; & illud habet per vim naturalem: hoc vero per super- naturalē. Respondet primō, sine causa sumi argumen- tum ex Deo, cuius essentia non potest semper imitari creatura. Deinde, si de Deo secundum se loquimur, reuera nihil esse potest in illo supernaturale: ipsa enim vis producendi gratiam, vel faci- endi miracula est illi maxime naturalis, appellatur

vero

Potentia ob-
edientialis.
Atque hinc constat primō, hanc potentiam obe-
dientiam, quæ est in naturalibus entibus, nō pos-
se esse facultatem aliquam supernaturalem talium
entium, quia alias necessarium est, intelligere hu-
iusti modi facultatem ut aliquo modo distinctam ab
entitate, cuius est facultas. Et hoc etiam bene confir-
mantur dubitandi supra adductæ in fauorem

verò supernaturalis solum denominatione extrinseca, quia est productiva alius rei, que est supernaturalis creaturæ, vel quia talis perfectio est omnino supra naturam entis creati, quo sensu erit vis creandi, secundū quam Deus dicitur naturalis autor, est maximè supernaturalis, non Deo, sed creaturæ. Nō est ergo simile, quod de Deo assertur, quia in Deo secundum se non est distinctio naturalis & supernaturalis secundum gradus, nec secundum comparationem intrinsecam ad ipsum Deum, in creaturis verò distinguuntur illi gradus & ordines, & ita ille qui supernaturalis dicitur, talis est per intrinsecam comparationem ad gradū naturæ seu entitatem naturalē: & ideo fieri non potest, vt in creaturis hæc duo coniungantur tanquam essentia etiam entitati.

Quare, quia illæ duæ rationes seu ordines naturalis & supernaturalis gradus, non possunt in eadem entitatem coalescere & conuenire tanquam duæ rationes adæquatae & conuertibiles inter se, neque etiam tāquā gradus superior & inferior, quomodo ergo coniungentur? Maior patet primo inductione, quia in omnibus alijs rationibus, quando gradus inferior & superior illi modo vniuersit, vnu comparatur ad alium, vt genus ad differentiam: vt sensibile ad rationale, & viuens ad sensibile, &c. & nunquam se habent vt duæ rationes inter se conuertibiles. Secundo, quia quando huiusmodi rationes sunt conuertibiles, semper vna comparatur ad aliam vt proprietas ad essentiam: sed hi duæ gradus essentiales sunt eiusdem essentiæ: ergo non apparet, quomodo per se vniuersit, quia vnu non contrahit alium, neq; è conuerto: neque ambo sunt differentiae eiusdem generis: imo si xquæ vniuersitales sunt, vix potest reddi ratio cur vnu⁹ naturalis, alter supernaturalis dicatur. Minor autē declaratur, quia in primis ratio naturalis entis non potest comparari vt genus ad gradum supernaturalē: quia nulla est naturalis entitas, in qua non sit aliqua potentia obedientialis actiua vel passiva: ergo si talis potentia est supernaturalis, nulla est entitas ita naturalis, quæ non sit aliqua ratione supernaturalis: ergo non comparatur gradus naturalis ad supernaturalē vt genus ad differentiam contrahentem & eleuantem talem gradum: quia omnis ratio generica in aliquo inferiori saluari potest sine differentia contrahente & eleuante illam ad superiorē ordinem, vt sensibile est in bruto absque rationali; & viuens in planta absque sensibili. Neque etiam è contrario gradus supernaturalis potest comparari ad naturalē vt genericus ad specificum; tum quia est superioris ordinis, magisq; actualis, tum etiam quia pars ratione, in qualibet entitate supernaturali poterit aliqua naturalis potentia inueniri, vt in charitate v. g. poterit excoxitari potentia ad producendum calorem, quo erit naturalis ratione termini, seu obiecti, sicut è contrario potentia obedientialis, quæ est in calore ad producendum gratiam, dicitur supernaturalis ratione obiecti.

Quinto argumentari possumus, quia ex contraaria sententia sequitur, potentiam illam obedientiam, quasi inchoatam vel radicalem, que est in voluntate vel intellectu ad elicendum actum fidei vel charitatis infusæ est, eiusdem ordinis seu supernaturalitatis cum habitu charitatis vel fidei infusæ; consequens est valde absurdum: ergo. Sequela patet, quia eodem modo dicitur hæc potentia esse supernaturalis, sicut sunt illi habitus, & ex eadem radice, scilicet, quia ex se apta est concurrere ad actus supernaturales cum concursu Dei supernaturali. Falſitas autem consequens patet, quia hoc est confundere ordinem naturæ cum ordine gratiæ, & est attribuere naturæ humanae secundum se & ex se aliquid verè supernaturalē, quod nō videtur sanx doctrinæ consentaneum.

Vltimo tandem, quia alias sequitur, ordinem gra-

tia habere quandam intrinsecam connexionem cū ordine naturæ, & formam supernaturalem, nimirum gratiam recipi in subiecto omnino cōnaturali, & eiusdem ordinis: nam recipitur in anima secundum capacitatem verè supernaturalem, quam in se habet, & è contrario ipsi animæ, prout talem capacitatē habet, debita erat talis forma debito quodā connaturalitatis, sicut materiæ debetur forma, & cuiilibet potentia actus proportionatus: & consequenter potentia actiua, quam intellectus habet ad credendum, vel videndum Deum, debitus est cōcursus, & complementum necessarium ad operandum, que omnia falsa sunt, vt constat ex materia de gratia. Nō potest ergo hæc potentia dici supernaturalis, neq; vt facultas superaddita naturæ, neq; vt gradus essentialis illi rei, cui talis potestia cōvenire dicitur.

B Neque rationes dubitandi superius quoad hanc partem propositæ difficultem solutionem habent. Ad primam enim responderet, facultatem per se primo ordinam ad actum aliquem vel obiectum, accipere speciem proportionatam ab illo: hæc autem potentia obedientialis non est huiusmodi, sed comitanter se habet ad ipsam rei entitatem: vnde tam absoluta est, quam est illa; neq; habet aliam speciem præter eam, quam entitas ipsa habet. Ad secundam responderet, ad summum, probare, hanc potentiam non esse simpliciter naturalē, quod rationem seu munus potentiarum, quod concedimus, & statim declarabimus. Et eadem fere est responsio ad tertiam, quanquam, quod in ea dicitur, per hanc potentiam eleuari rem, seu inchoari in illa supernaturalem ordinem, sano modo intelligendum sit: nam, si intelligatur de actuallia seu formalia eleuatione, etiam inchoata, falsum est; alioqui non posset creatura produci in puris naturalib; absq; eo, quod est actu eleuata aliqua ex parte ad supernaturalem ordinem, quod falsum est. Si verò intelligatur de eleuatione in potentia, & de inchoatione quoad fundamentum ex parte naturæ necessarium ad actualem eleuationem, sic verum est, quod assimilatur, amen ex eo nihil contra nos inferri potest, quia ipsa naturalis entitas rei secundum propriam rationem suam est fundamentum huius elevationis absque aliquo addito supernaturali, vt in homine, per hoc ipsum, quod est ad imaginem Dei, est fundamentum, vt ad supernaturalem ordinem eleuari possit. Ad quartam respödetur, dupliciter posse dici potentiam proportionatam ad actum, vno modo posuisse, quia est ex natura sua instituta & ordinata ad talen actum, alio modo non repugnante, quia, scilicet, non repugnat eleuari ad talem actum recipiendum, vel effectum: vel aliter, dupliciter posse potentiam dici proportionatam ad actum, vel proportionem naturali, quæ fundatur in naturali subordinatione, vel transcedentali relatione vnius ad aliud; vel proportionem obedientiali, quæ fundatur in subordinatione creaturæ ad suum creatorē, supposita non repugnante ex parte effectus seu obiecti. Hæc ergo potentia, de qua agimus, est proportionata, tam posteriori modo: & ideo necesse non est, vt sit eiusdem ordinis cum actu suo.

E In hoc maxime differt vis actiua obedientialis potentiarum animæ à vi actiua, quæ est in habitibus infusæ: nam hæc est proportionata priori modo, tanquam connaturalis & eiusdem ordinis: cui proinde debitus est concursus ad talem actum: illa vero solum est obedientialis: vnde neque natura sua ordinata est ad talem actionem, neque ei debitus est talis concursus.

Secundo principaliter colligitur ex dictis, hanc potentiam obedientialem potentiam, tam actiuum, quam passim, aliquo modo posse dici naturalem: vel naturæ appellando, quidquid supernaturalē propriæ non est, vel quia quidquid est entitatis in illa potentia, naturale est, vel cum natura congenitum. An vero simpliciter hæc potentia actiua sic appellanda natu-

ralis,

alis quamvis de nomine & de modo loquendi quæstio videatur, nonnulli tamen omnino ita censent sentendum & loquendum in quodam sensu, quem falsum esse existim, & non tantum ad modum loquendi, sed etiam ad rem pertinere. Existimant itaque, hanc potentiam actiuanam, quam nos obedientialem vocamus, necessaria esse debere aliquam naturalem potentiam, effectiuam natura sua alicuius effectus, qui secundum rationem aliquam communem conueniat cum effectu supernaturali, ut ratione illius conuenienter possit talis naturalis potentia eleuari ad effectum supernaturale effectum, quatenus in eo inuenitur aliqua ratio, quam potentia illa possit natura sua attingere, ratione cuius possit eleuari ad alium effectum, quem natura sua non posset efficiere: atq; hoc modo potentia illa, quæ eleuatur, dicitur esse potentia naturalis. Exemplis res obedientialem illustratur, nam intellectus natura sua est effectiuus intellectualis cognitionis seu visionis: & quia haec ratio in visione Dei repertur, quamvis eleuata ad supernaturalem ordinem, ideo intellectus per illam facultatem naturalem, quam habet ad effectum in intellectu ut in circulo, eleuari potest ad elicendum actum videndi clare Deum.

Apotensis
obedientia
ad u. ne
fato sanc
tari in natu
rali affectu
ut
Similiter aqua natura sua est effectiuua alicuius qualitatis, & quia haec ratio qualitatis in gratia reperitur, quamvis eleuata ad supernaturalem ordinem, ideo aqua per naturalem vim actiuanam, quam habet ad effectuam qualitatem, eleuari potest, ut cum superiori aliquo concursu efficiat illam supernaturalem qualitatem: sine huiusmodi autem actuitate naturali (aiunt) intelligi non posset, quomodo sit eleuabilis creatura ad agendum aliquid extra limites naturæ suæ.

Sed hec sententia & in re falso dicit, & in modo loquendi non recte loquitur, nec rem declarat. Primum itaque falso est dicere, non posse creaturam eleuari ad aliquid, nisi in ea supponatur propria natura, sive potentia ad eam actum vel effectum, sicut secundum aliquam rationem communem. Nam in primis in potentia passiva susceptiva obedientiali id deesse videtur in anima rationali, quæ ex natura sua non est naturaliter receptiva immediate & per substantiam suam alicuius qualitatis ab extrinseco aduenientis, seu alicuius mutationis, & tamen supernaturaliter potest recipere immediate per substantiam suam qualitatem aliquam supernaturalem: illa ergo capacitas animæ ad gratiam nullo modo ordinatur naturaliter ad aliquam qualitatem naturalem, sed est mere obedientialis. Nisi forte quis dicat, animam per substantiam suam esse capacem suorum potentiarum, & ita habere aliquam capacitatem naturalem ad alias qualitates. Sed ad hoc excludendum dixi, non esse capacem aliquid mutationis, seu qualitatis extrinsecus impressæ. Et revera videatur valde impertinet, quod potentia animæ supponatur distincte ab anima, & recepta in illa, ut ipsa intelligitur capax gratiæ, non enim ea ratione eleuari potest ad supernaturale esse gratiæ, sed quia, propter conuenientiam, quam habet cum Deo in gradu intellectuali, partipare potest superiori quodam modo diuinam ipsam naturam. Vnde multo melius haberet hanc capacitem, etiam in intra proprio ordinem naturalem esse per se intelligens & volens absque distinctione reali potentiarum.

Deinde in via actiua, seu in elevatione creature ut aga: ut instrumentum Dei, incredibile videtur, non posse Deum eleuare ad aliquod supernaturaliter agendum nisi id, quod habet aliquam naturalem vim ad aliud naturaliter agendum. Primo quidem, quia si potest eleuare aquam, ut frigida est, v.g. ad efficiendum gratiam, cur non potest eandem, ut quanta est, ad eundem effectum eleuare? quod enim frigiditas sit naturaliter effectiva frigiditatis, quantitas vero non sit naturaliter eff. & tunc alterius quantitatis, val-

de impertinens est ad prædictum gratiæ effectum. Quod ex institutione nunc facta verisimiliter connectare possumus: nam, ut aqua baptismi conferat gratiam, impertinens est, quod sit frigida vel calida, dummodo aqua sit, & impertinens etiam est, quod possit alterare corpus, tum quia, licet non possit propter resistentiam vel dispositionem corporis, nil referre, tum etiam, quia non est effectu gratiæ in corpore, sed in anima, in qua nullam qualitatem potest naturaliter producere. Deinde, quando Christus Dominus sanctificat ægrotum, vel sanctificabat illum per contactum, omnino impertinens & per accidē erat ex parte carnis aut vestimentorum Christi naturalis vis actiua qualitatum, sed immediate & per se sequebatur effectus ex contactu illorum corpori, qui præcisè in quantitatibus seu per quantitates fiebat: & fortasse actio immediate procedebat, vel à carne ipsa substanciali, vel à qualitate ipsa, vel simul etiam à qualitatibus, quibus erat affecta, sive actiua essent qualitatibus sibi similiis, sive non essent. Evidem est de effectu gratiæ sancti cantis, quando per manus impositionem datur. Multoque evidenter erit argumentum, si talis effectus proxime per localem motionem instrumenti fiat, ita ut immediata ratio & virtus agendi sit motus ipse, nam motus localis nullam vim actiuanam naturalem habet, id est de voce seu verbo, quæ eleuari possunt, ut sine instrumentum Dei ad producendam gratiam: imo & ad producendam substanciali, vel conueriendam unam substanciali in aliam, ut in sacro Eucharistia mysterio sit: & Christus Dominus etiam id fecit verbo suo, quando in nuptiis aquam in vinum conuertit, saltem conuersione formali, cum tamen verba ex natura sua non habeant efficientiam villam, præsertim ad producendam substanciali. Item interior actus voluntatis vel intellectus non habet villam naturalem vim actiuanam, & tamen, si aliqua creatura potest sumi ut instrumentum ad supernaturales effectus, maxime huiusmodi actus in intellectus & voluntatis, vt D. Tho. citatis locis sæpe docet. Quod si quis dicat, in his actibus esse virtutem naturalem ad efficiendos habitus sibi proportionatos: id quidem, & impertinens videtur ad efficiendos effectus superioris ordinis, & non est vniuersaliter verum: nam actus supernaturales, ut visio beata, dilectio aut cōtritio infusa, non habent hanc naturalem vim, & tamen ex omnium sententia multo facilius possunt huiusmodi actus eleuari, ut sine instrumentum gratiæ efficiendæ, quam alij actus mere naturales. Deinde, quis credat, posse Deum utrisque accidentibus, quæ sunt qualitates actiuae, & non alii, si quæ fortasse sunt beneficentia & disponentia subiectum absque naturali ordine ad agendum? aut posse Deum eleuare accidentem, etiam materiale, ad supernaturaliter agendum, non vero substanciali etiam angelicam, si fortasse immediate & per se nullam habeat actuitatem? Deinde in Eucharistia caro vel sanguis Christi Domini, prout ibi existit, nihil potest naturaliter agere, & tamen, prout ibi est, eleuatur ad efficiendam gratiam in sumente digne: ergo signum est non eleuari per naturalem potentiam, quam habeat ad aliquid aliud agendum.

Ratio vero est, quia, quamvis potentia sit naturaliter actiua, si ex natura sua est omnino limitata ad eam effectum, propter eam actuitatem non habet actualem proportionem ad alios effectus, præsertim perfectiores & superiores, producendos, ergo: si non obstante hac naturali improportione & impotencia potest eleuari ad efficiendos illos excellentiores effectus, etiā alia res, quæ non sit potentia actiua naturalis, sed substantia vel quantitas, vel aliquid huiusmodi, potest eleuari ad efficiendum aliquid, quod naturaliter efficere non potest. Pater consequens, quia respectu (ut sic dicam) eadem est formalis impropositio: quia tam in epta est potentia ad ea, quæ

sunt extra suam vim actiua, ac si prorsus nulla esset potentia, nec actiuitatem haberet. Vnde ratio potentia actiua in tali instrumento quasi materialiter se habet in ordine ad supernaturalem actionem, vt in voluntate, v.g. vt eleuari possit ad efficiendos actus intellectus, materiale est, quod ipsa habeat naturalem actiuitatem respectu propriorum actuum: sic ergo, vt possit aqua eleuari ad gratiam efficiendam, videtur impertinens, quod sit naturaliter actiua frigiditatis vel alterius qualitatris similis. Præterea huc accedunt rationes, quibus supra probauimus esse in creaturis potentiam obedientialem, vt in diuina instrumenta afflumi & eleuari possint: ille enim non solum probant de rebus, quæ sunt actiua aquariorum effectuum naturalium, sed in viuierum de omnibus entibus creatis, respectu omnium effectuum, in quibus specialis repugnatio inuenta non fuerit.

Atq; hinc vterius intelligitur, quando potentia naturaliter actiua aliquorum effectuum, ad supernaturales res efficiendas eleuatur, tunc, licet res, que eleuatur, si naturalis potentia, tamen quatenus eleuata agit; non agere vt naturalem potentiam, id est, prout est virtus actiua natura sua ordinata ad tales effectus, sicut quando eleuatur substantia ad agendum, quamvis id, quod eleuatur, sit substantia naturalis, tamen formaliter ac precise loquendo non agit vt substantia naturalis, quia ut sic solum dicit ordinem ad subsistendum in suo esse, sed agit quatenus eleuata est, & quatenus in se habet fundamentallem, seu obedientialem vim, vt eleuari possit, ad quam vim quasi materialiter se habet, q; sit in substantia, vel in qualitate naturaliter actiua, vel non actiua. Et confirmatur hoc illatum, quia predicta naturalis actiuitas limitata est ad tales effectus: ergo, quando ultra illos operatur, non agit vt naturalis vis actiua. Pater consequentia, quia tunc non operatur intra naturæ limites: ergo nec operatur per concursum, seu auxilium naturæ debitum aut proportionatum, neque habet connaturalem ordinem seu inclinationem ad talem effectum. Denique naturaliter est simpliciter impotens, seu sine potentia ad talem effectum: ergo non potest dici efficere illum, vt potentia naturalis est.

Dices, hinc solum sequi non efficere talem effectum vt potentiam naturalem, naturali modo operatè: nihilominus tamen posse illum efficere vt potentiam naturalem operantem vt eleuatam: quia non repugnat, rem imperfectiorem adiutam à perfectiori efficere aliquid superius & perfectius, quod ex se non potest. Sed hoc quidem admitti posset, si illa particula, vt, specificatiue sumeretur, & designaret tantum rem, quæ ad agendum eleuatur: hoc enim sensu verum est, rem inferiorem posse eleuari ad efficiendam superiorrem, vt naturalem ad supernaturalem: & corpoream ad spiritualem producendam: tamen sumpta illa particula omnino formaliter ac reduplicatiue, inuoluitur repugnacia in arguento: nam, cum dicitor potentia naturalis, virtus est, virtute sua attingere superiorum effectum, sensus est, quod ex propria vi naturalis actiuitatis influit in talem effectum, repugnat autem hoc modo influire, & solum vt virtutem eleuatam influere. Implicat itaque, effectum esse omnino supernaturalem, & tamen virtutem naturalem prædicto modo influere in illum: nam, si predicto modo influit ex natura sua, habebit ordinem ad talem effectum, saltem per modum virtutis partialis, vel instrumentalis connaturalis: ergo comprehendet illum effectum sub adæquata latitudine seu obiecto sua actiuitatis naturalis: non ergo talis effectus erit simpliciter supernaturalis respectu talis virtutis: sicut calor, si naturaliter est actiua formæ substantialis ignis, & carnis, quamvis non habeat sufficientem vim ad illum effectum, nec principalem, sed instrumentalem tan-

A tum, & quamvis non possit talem effectum efficere nisi à superiori agente iuuetur, nihilominus effectus effecti connaturalis, quia ipse naturali vi, vt talis est, influit in illum. Quod si dicas, in calore hoc ideo esse, quia non solum agit virtute naturali, sed etiam vt instrumentum subordinatum alicui virtuti principali connaturali. Respondeatur, licet hoc verum sit, hinc tamen lumi argumentum: quia nulla potest esse virtus naturalis, quæ, si vt naturalis operatur, non sit, vel principalis virtus, vel instrumentalis, subordinata alicui principali eiusdem ordinis: nam haec debent in se proportionem & debitam habitudinem seruare.

Nec vero sat is est, quod supernaturalis effectus in aliqua generica vel cōmuni ratione conueniat: cum effectu connaturali, vt naturalis virtus, quatenus talis est, dicatur influere in supernaturalem effectum sub illa communione. Primo quidem, quia alia eadem ratione dici possit influere in illum, vt principalem virtutem partiale, si fortasse respectu effectus naturalis, in quo talis ratio reperitur, est principalis virtus. Secundo, quia virtus naturalis non semper respicit illam rationem communem per se, sed solum rationem particularē, in qua illa communis includitur, vt frigiditas aquæ non est per se virtus ad producendam qualitatem vt sic, sed ad producendam hanc qualitatem sibi similem. Vnde non habet naturalem virtutem ad producendam rationem qualitatis, nisi vt conuertat ad talem speciem qualitatis: ergo, quando aqua vt instrumentum Dei productus gratiam, non potest dici producere illum per naturalem potentiam, quam habet ad producendam frigiditatem: eo quod gratia & frigiditas conuenientiam quando in communione qualitatis habere videatur: cum illa cōmuni ratio qualitatis non attingatur à tali virtute naturali, nec vt adæquata ratio, quam per se primo in effectu respicit; neque vt ratio, sub qua attingit suum naturale effectum. Et hoc argumentum maxime vrget in actione transubstantiandi, quæ attingit substantiam ipsam secundum se, seu quatenus est potest terminus conuersiois alterius substantiae in ipsam, qui terminus nullam habet realem conuenientiam cum alio termino naturaliter producibili præter communem conuenientiam substantie aut entis, quam nulla naturalis virtus creata potest per se primo, vt tanquam rationem formalem, sub qua attingit suum effectum, respicere.

Tertio, quia alia omnis potentia actiua naturalis aliius effectus est, aliquo modo potentia actiua naturalis omnium effectuum habentium aliquam conuenientiam genericam cum altero effectu naturali, quod sine dubio est valde absurdum in philosophia, vt facta inductione facile ostendi potest. Erratione, quia naturalis potentia non est commensurata illi effectui, nisi secundum propriam & specificam rationem eius: & ita non attingit ex natura sua rationes communes, nisi prout in illo contrahas. Maxime, quia haec rationes communes physice, & inter non distinguuntur à particularibus, & ab entitatis physicis, in quibus reperiuntur: hæc autem commensuratio inter virtutem actiua & effectum physice est, & physice est consideranda inter res, prout à parte rei sunt, & non secundum rationes communes abstrahibiles à nostro intellectu.

Atq; haec relationes eodem fere modo procedunt in potentia animæ, quatenus ad supernaturales effectus eliciendos eleuari possunt, in quibus ille modus loquendi videri posset habere maiorem probabilitatem speciem proper vitalem & liberum modum operandi harum potentiarum: nihilominus tamen, etiam in illis potentias, ego nulla ratione concede rem, influere in his actus virtute naturali, vt naturalis est, quia non censeo, has potentias esse naturaliter commensuratas aut essentialiter ordinatas: aut insuffi-

institutas ex vi sua specificationis ad hos actus super naturales elicendos, etiam partialiter: neque ad attingenda illorum obiecta sub ea speciali ratione, qua ab eis attingi possunt: alioquin non video, quomodo in his potentij non sit etiam naturalis capacitas passiva ad huiusmodi actus, cum haec, & proxime sequatur ex illa naturali commensurazione talium potentiarum, & respondeat actiuitati naturali, qua negari non potest in his potentij, saltem partialis, si tales potentiae habent essentiale habitatudinem ad huiusmodi actus seu ad totam latitudinem talium actuum, prout tam supernaturales, quam naturales complectitur: quia haec potentiae essentialiter sunt actiua: vnde, quantum habent essentialis habitatudinis ad hos actus, tantum habent actiuitatis: nullo enim modo in re distinguitur actiuitas naturalis ab essentia earum: solum ergo esse potest differentia inter actus naturales & supernaturales, quod ad illos erit maior virtus actiua: quam ad hos, vel quod ad illos est completa in genere potentiae proximae, ad hos vero est incompleta, etiam in illo genere. Quod sane non sat est, ut hi actus dicantur simpliciter supernaturales respectu harum potentiarum: quia, ut supra argumentabam, etiam si virtus sit instrumentalis tantum, vel partialis, si ex natura sua est illo modo instituta ad talen effectum, eisq; commensurata, effectus est illi simpliciter con naturalis, & iuxta debitum natura ordinem tali virtuti, ut passiva est, debetur talis actus, & per se: ut autem actiua est, debetur illi actiuitatis complementum, vel intransfectum, vel per subordinatio nes & concursum superioris causa. Hac enim ratione & angelis species intelligibiles; & homini generanti debetur concursus etiam creativus anima. Ac denique vix potest intelligi, quod potentia mere naturalis habeat specificationem suam & essentiam ex habitudine ad supernaturales actus, neque adequate, neq; partialiter, multoq; min^o intelligi potest, quod aliqua sit essentialiter potentia actiua, & naturaliter actiua aliquorum actuum, & quod id non habeat ex sua specifica & essentiali ratione.

Tertio igitur (ut huic secundo argumento tandem satisfaciem) concludo, hanc vim actiua instrumentorum Dei secundum rem quidem talem esse qualis est entitas, cui conuenire dicitur: vnde, si illa entitas est naturalis ordinis: etiam illa potentia secundum totam suam entitatem est naturalis: si autem entitas seu forma, in qua consideratur talis actiuitas, sit ordinis supernaturalis, etiam illa potentia erit entitatem supernaturalis, non propter habitudinem ad illum effectum, sed propter speciem & essentiam talis entitatis. Potest enim haec potentia obedientialis etiam in supernaturalibus qualitatibus considerari: nam character, v. g. vel charitas, aut gratia eleuanti possunt ad efficiendos effectus, quos naturaliter efficiere non possunt, sive, quia superioris, sive, quia inferioris sunt ordinis, ut si eleuentur ad efficiendum transubstantiationem, vel ad efficiendum calorem, vel quid simile. At vero quoad usum (ut sic dicam) (seu quoad munus potentiae, vel quoad modum agendi, non potest haec potentia proprie dici naturalis propter ea, quae diximus, quia non agit iuxta commensuracionem, vel propriam in institutionem seu specificationem suę entitatis, neq; cum concursu seu auxilio sibi debito, nec denique ad effectum, vel actionem sua natura proportionatam. Neque etiam dicitur supernaturalis, quia non est natura superaddita aut infusa. Sed specialiter vocatur potentia obedientialis, quia non operatur nisi ex imperio creatoris, & cum extraordinario, & non debito concursu. Et eodem proportionali modo loquendum est de potentia receptiva actuum, vel formarum supernaturalium, sicut ex communis doctrina D. Thomae & aliorum, superius dictum est.

Fr. Suarez Tom. I.

A Soluitur argumentum tertium, & declaratur, per quid instrumenta diuinain actu primo confluantur.

Ex his, quæ in solutione huius argumenti latissime dicta sunt, plura ex alijs, quæ in principio fuerunt proposita, expedita fere relinquuntur: & quidem tertium eandem difficultatem attingit, quam secundum, eodemq; fere nos vsi sumus contra oppositam sententiam. Ex tribus enim membris ibi propositis, scilicet, an auxilium speciale Dei (quo, secundum omnes, indigne eius instrumenta, ut supernaturaliter agere possint) sit tota virtus seu ratio agendi, vel supponat in instrumento totam virutem proximam, vel saltem supponat inchoatam, eamq; compleat & eleuat ad agendum: ex his (inquam) tribus membris omnes conuenimus, non posse secundum affirmari propter rationes in argumen to factas, & quia iam talia agentia non essent instrumenta, sed principalia agentia. Rursus, manifeste (ut exstimo) probauit, primum membrum nullo modo affirmari posse: quia, si auxilium diuinum esset tota virtus agendi, hæc instrumenta, præfertim inanimata, nihil omnino agerent, quia hoc auxilium non est in ipsis rebus, quæ dicuntur instrumenta: vnde nec constitutre illa potest in actu primo ad agendum, nec ratione illius tantum, possunt denominari agentia, nec materialiter aut suppositaliter (ut sic dicam) quia non sustentant virtutem agendi, nec per se seu formaliter, quia per suas entitatis non influunt in effectum. Vnde sumi potest noua ratio, quia hoc auxilium, si sumatur in actu secundo, non est virtus agendi proprie & in rigore, sed est actualis concursus ad agendum, qui etiam auxilium nominatur, & non est in instrumento, cui conferri dicitur, sed in effectu seu subiecto, circa quod veratur actio instrumenti: nihil enim est aliud, quam ipsam actio, ut specialiter ac principaliter à Deo fluens: non potest ergo hoc auxilium declaratum esse virtus agendi, quia virtus significat actum primum, non actionem ipsam: vnde, sicut actus secundus supponit primum, & concursus cum alio, supponit illud, cum quo est concurendum, ita hoc auxilium supponit virtutem agendi. Si autem sit sermo de hoc auxilio in actu primo, quod aliqui vocant auxilium internum, sic respectu horum instrumentorum non est aliquid creatum inhaerens ipsis, sed est ipsam omnipotentia increata Dei, per voluntatem eius specialiter applicata ad concurrendum cum creature ad talen actionem, in qua nihil præsumt aut creatum ponit, ut supponimus; ipsa autem Dei omnipotencia non potest esse tota virtus agendi in his actionibus: alioquin ipsa sola agit, & ab ipsa sola pender effectus: nullo ergo modo poterit tribui creature, cum nullo vero ac reali modo habeat vel sustentet omnipotentiam Dei. Et hie quidem discursus, suppositis principijs supra tractatis, evidenter (ut exstimo) concludit, in his instrumentis, que agunt actionem transeunte, sine illa supernaturali ac physica mutatione positiva prævia, quæ in ipsis fiat, tertium membrum esse eligendum, scilicet, supponi in his rebus inchoatam, & quasi fundamentalē vim, quæ per auxilium eleuatur ad agendum, & illam vim potentiam obedientiale actuum appellamus, si autem quis sermonem misceat de potentia animæ, quatenus ad actus supernaturalies elicendos eleuantur, in quibus præcedere solet auxilium distinctum ab actuali concursu gratiae, quod auxiliū vocari solet præuenientis seu excitans, & censemur esse virtus ad efficiendos tales actus supernaturales; dicendum est breuiter (quoniam hac materia de auxilijs gratiae amplissima est, & ab hoc loco aliena) esse quidem de fide certum, ad proprios actus supernaturales, præfertim humanos, id est, cōsentiente & cooperante libero arbitrio factos, necessarium

V u l s e s

esse non solum supernaturalem concursum gratiæ A (quem ego inter gratias adiuuantes merito numerandum censeo) sed etiam auxilium excitans seu preueniens, iuxta Conciliorum definitionem. Non est autem certum, quid vniuersaliter hoc auxilium preueniens sit. Ita; si censeatur esse aliqua qualitas per modum actus primi non eliciti à potentia vitali; sed recepit tantum ad elicendum actum alium secundum, in hoc sensu certum mihi est, non sufficeret hoc genus gratiæ excitantis, sed ultra hoc ponendum esse aliud per modum actus secundi, ut plane Concilia docent, dum hanc excitantem gratiam vocant, *Spiritus Sancti inspirationem, vocationem, & motionem*. Et è conuerso non est mihi certum, illud genus gratiæ per modum actus primi inherentis potentia esse simpliciter necessarium ad prædictos actus supernaturales elicendos: nam, licet sit certum dari habitus infusos, non tamen est certum illos concurrere ad omnes actos, sed probabilius est non concurrere ad eos actus, qui sunt dispositiones ad infusionem ipsorum habituum; sed solum ad illos, qui elicuntur post obtentos ipsos habitus, qui fructus iustitiae appellari solent. Et item certius ad ipsos met actus, qui sunt gratiæ excitantes, non concurrere prædictos habitus: fingere autem alias qualitates priores habitibus & actibus, quæ per modum actus primi transiuntis (ut ajungantur) fundantur ad illos actus elicendos, neq; in Concilio aut in Patribus fundamentum habet, neq; illa satis verisimili ratione suaderi aut defendi potest. Rursus, quamvis actus gratiæ excitantis detur propter alium actum supernaturalem liberè elicendum, non est tamen certum, huiusmodi gratiam excitantem phisicæ & per propriam efficientiam influere in alium actum, sed solum moraliæ excitare ac eleuare potentiam, atq; ita etiam in his actibus supernaturalibus, non est in vniuersum verum, vel sicutem non est certum, ad illos elicendos dari virtutem inherentem, & superadditam potentis, quæ sit actus primus, seu per modum actus primi ad phisicæ efficiendos tales actus: nam hoc deficit cum in actibus excitantibus gratiæ (si tamen illi supernaturales quoad substantiam sunt) cum in actibus supernaturalibus, qui sunt dispositiones ad primam gratiæ.

Addo deniq; etiam in his actibus supernaturalibus, ad quos elicendos datur auxilium præium, seu gratia inherentis per modum virtutis actus, non esse solum tale auxilium totam virtutem ad agendum, seu totum actum primum: quia, cum actus, qui elicuntur per hanc virtutem, sint vitales & liberi, necesse est, ut non solum à virtute extrinsecus data, sed etiam ab intrinseca, vitali, ac libera efficiantur: actus ita etiam fit, primum membrum partitionis propriae in prædictis actibus locum non habere. Relinquitur ergo, ut respectu eriam talium actuum tertium membrum verum sit, scil. in his instrumentis vel potentis supponi aliquam virtutem, incompletam quidem & de se in proportionatam, & indigenem diuina ac supernaturali elevatione, & ideo instrumentarianum tantum esse, & non principale. Quæ doctrina tantum abest, ut inclinet in errorem Pelagi. Ut potius necessaria sit ad fundandam totam doctrinam de gratia, quam fides docet contra Pelagi. Quia sine hac fundamentali non possit natura nostra excipi, neq; adiuuari ad opera gratiæ facienda: vnde etiam necessaria est ad vitandum errorem Lutheri assertoris, potentias nostras solum recipere, non autem efficiere hos actus diuinæ gratiæ. An vero hæc virtus à nobis explicata, naturalis, vel supernaturalis dicenda sit, iam est sufficiens tractatum. Nec vero hæc doctrina (quod in eodem arguento tangitur) quicquam fauet opinioni Caietani circa visionem beatam, quod scil. cum æquali lumine perfectior fiat à perfectiori intellectu: non enim id sequitur ex nostra sententia, nam cum hæc virtus obedientialis, quam ponimus, sit incompleta, & de

se improportionata, non potest agere, nisi iuxtam ensuram supernaturalem virtutis, seu auxilij, quo eleuatur. Et hoc sensu modo intelligendum est, si apud autorem aliquem grauem legatur, in his actibus supernaturalibus, totam virtutem agendi esse auxilium, seu habitum infusum, quod scil. intelligatur de virtute principali, seu de virtute completa, seu quasi ultimata constituenta, ac mensurante virtutem agendi.

Solutio quartum argumentum, & declaratur, an, & quomodo hac potentia obedientialis sit instrumentaria virtus.

Varti etiam argumenti solutio ex proxime. Quidam facilis est. Peritur enim in illo, ut creatura ut agens per hanc potentiam obedientiale, dicenda sit agere ut instrumentum, auctor vero ut principalis causa: & si est instrumentum, cuiusnam sit instrumentum, & sub qua ratione. Et quidem, quod attinet ad actiones miraculosas & transeuntes, certum est, creaturam non esse principalem causam earum, sed solum instrumentalem, ut à fortiori confiteat ex his, quæ de Christi humanitate dicta sunt fact. 4. & ex eo quod de baptismo docet Concil. Trid. fess. 6. cap. 7. & quæ de aliis sacramentis 3. to. tractabimus. Ratio autem huius veritatis sumenda est ex propria definitione seu ratione cause instrumentalis: non enim per se spectat ad rationem instrumenti, ut à causa principali, quæ per illud operatur, quoad suum esse procedat. Quamvis enim hoc in multis reperiatur, praesertim in instrumentis, quæ vocantur separata: quia hæc veluti substituantur ab agente principali, ut vices eius suppleant in agendo: tamen in instrumentis cōiunctis non est id per se necessarium, quia potest unum agens operari per instrumentum ab alio fabricatum, ut exemplis instrumentorum artis facile intelligi potest. Et ratio est, quia ad rationem cause per se in unoquoque genere solum requiritur immediatus influxus inter ipsam & effectum: ordo vero illius effectus ad aliam remotiorem causam, à qua proxima causa processit, est per accidens, ut conatur de habitudine interiurum & nepotem: sic ergo, ut duas causas coniungantur vel subordinetur in agendo, ut principalis & instrumentalis, per se solum requirunt debitum influxum in effectum, quod vero una ab altera procedat, nec per se ac formaliter necessarium est, neque etiam est conditio necessaria ad primum, quod per se requiritur: nulla est enim ratio, quæ huiusmodi necessitas ostendatur. Nam cum esse sit prius, saltem natura, quam causare, possunt duas causas coniungi ad effectum causandum, si in eis supponatur esse accommodatum ad talem causandum modum, vnde cuncte illud habeant.

Deinde non est per se necessarium ad rationem instrumenti, ut in se recipiat aliquem motum seu influxum principali agentis distinctum à suo esse & præium ad actionem, ut per illum afficiat, vel applicetur ad agendum: quamvis enim hoc in instrumentis artis inveniatur, quia homo operans ut variæ fex nihil potest efficiere, nisi per mortuam localem applicando activa passiva, vel unum corpus in unum locum introducendo, & expellendo aliud, in instrumentis autem nature illud non est necessarium, quia agentia principalia non operantur illo modo, sed phisice influendo in ipsum effectum, vel per solum instrumentum, si separatum sit, vel etiam per se ipsa si in instrumentum sit coniunctum. Prior enim modo operatur generans per semen ut per instrumentum, & proiciens mouet per impetus: posterior autem modo concurrit intellectus agens cumphantasma, vel forma ignis cum calore, iuxta probabiles opiniones: multo ergo minus in instrumentis gratiæ, & omnipotentiæ diuinæ est necessarius prior ille modus agendi, quia etiam Deus est principale operans per hæc instrumenta, & per se immediate in-

Quens in ipsum effectum, & potest eleuare instrumentū, speciali modo cum illo concurrendo, quamvis in illo nihil premium efficiat, ut ex dictis est. praeceps. probatum est. Ratio ergo instrumenti proprii ac physici in hoc consistit, quod, licet vere efficiat, non tamen virtute principali, id est, ita proportionata, ut sit eiusdem vel eminentioris ordinis cum effectu in perfectione. Vnde fit, ut efficiere non possit effectum, nisi ut subest superiori concursu principalis agentis, vel alterius superioris, qui defectum eius suppleat, ut latius in Metaphysicis disputationibus tractamus. In presenti vero ratio diuinī & miraculosi instrumenti vltra hoc habet, quod non ex naturali proportione, sed ex obedientiali, seu non repugnante operatur, ac deinde hinc habet, ut efficiat per concursum nullo modo suę natura debitum, sed per concursum superioris ordinis. Ex quo vterius sit, ut actus non sit mensuranda ex naturali perfectione instrumenti, sed ex virtute seu influxu principalis agentis.

Ad argumentum ergo in forma negatur sequela, scilicet, creaturam operantem per potentiam obedientiale operari ut principale agens: iam enim satis declaratum est, quomodo ratio instrumenti ei conueniat. Ad probationem autem sequelae respondetur, creaturam tunc agere ut instrumentum Dei auctoris gratiae, & supernaturalium effectuum. Neq; ratio, quæ contra hoc sit, est vlli momenti: nam, licet creatura cum omnipotenti obedientiali, quæ in ipsa est, tam actiuæ, quam passiuæ, procedat à Deo ut auctore naturæ, nihilominus vsus eius, vel in recipiendo, vel in agendo in ratione instrumenti, est respectu Dei ut auctor supernaturalis: quia necesse non est, ut idem efficiat instrumentum, qui illo vicitur, ut diximus: ergo multo minus necessarium erit, ut idem secundum eandem rationem efficiat instrumentum, & vtatur illo: sicut ergo in artificialibus inferiori artifice preparat interdum instrumenta, & superior illis vicitur: ita hic dicere possumus, Deum ut auctorem naturæ preparare seu creare res aptas, ut sint instrumenta: Deum vero ut auctorem supernaturaliem illis vti. Maxime, quia idem omnino est Deus auctor naturæ & gratiae, solumq; per habitudinem ad diuersos effectus illas denominatio-nes à nobis recipit, quæ ita sunt subordinatae: ut una alteram per se supponat: ideo enim Deus potest preter vel supra naturam immutare creaturem, quia est auctor & supremus illarum dominus per infinitam potentiam, quæ illas creat, & eodem titulo eisdem potest ut in instrumentis ad ea omnia, quæ non repugnant, & ideo, quod potentia obedientialis comicitur creaturam, ut ab auctore naturæ procedit, nihil obstat, imo valde consentaneum & cōsequens est, ut idem auctor eius ea uti possit ut in instrumento supra naturam eius tāquam supremus illius dominus.

An potentia animæ efficit actiones naturæ, ut ales actus ratione instrumenta?

Atque hæc quidem difficultatem non habent in actionibus supernaturalibus, seu miraculosis transmutib; seu non vitalibus: de actibus vero supernaturalibus immanentib; & vitalibus intellectus & voluntatis specialis difficultas est, an dicenda sint potentia animæ influere in illos ut instrumenta diuinæ gratiae, an vero ut principia proxime principalia, sicutem partialia: nam iuxta rationem instrumenti à nobis declaratam, videntur hæc potentia dicenda instrumenta, non minus, quam cetera diuina instrumenta. Aliunde vero videtur repugnare, quod influxus sit vitalis & liber, & quod non sit ab operante ut ab auctore principali & proximo. Propter quod aliqui negant, has potentias influere in hos actus ut instrumenta, sed ut principia principia proxima, & operantia, non per potentiam obedientiam, sed per naturalem, quam habent ex natura sua commensurata his actibus, quamvis non plenam. Sed hæc sententia hoc modo explicata, à nobis reiecta est in solutione primi argumenti.

Fr. Suarez Tom. I.

Alij dicunt, has potentias influere prædicto modo in hos actus, ut sunt actus credendi, amandi, &c. non vero, ut sunt actus supernaturales.

Sed hæc etiam modus dicendi non probatur, nam Secunda op̄io vel per illam reduplicationem indicatur ratio, quæ nō refutatur. in effectu sit, vel ratio sub qua sit. Primum dicitur, nō potest, quia cum in actu amoris supernaturalis, v.g. in re non distinguitur ratio amoris, & talis amoris nō potest actio physica attingere unum, quin attingat aliud, maxime cum ratio amoris ut ibi contracta est, ad supernaturalem ordinem sit eleuata: vnde non potest aliqua potentia esse principium principale illius effectus secundum unam rationem, & instrumentale secundum aliam, quia & ratio genericā eleuata est ad supernaturalem ordinem per differentiam specificam, & è contrario actus etiam secundum differentiam specificam vitalis est & liber. Secundum autem de ratione sub qua nō recte hic accommodatur, quia ratiō aliqua communis intenta in effectibus, non attribuitur ut adæquata ratio sub quā respectu potentia actiū, & vt illi commensurata, & naturaliter proportionata, nisi illa potentia habeat naturalem vim & proportionem cum omnibus inferioribus sub tali ratione contentis, quod in praesenti dici non potest, ut ex dictis patet. Assumptum ostendit potest primo inductionē, tam in omnipotentia diuina, quam in omnibus inferioribus: deinde ratione, quia potentia actiū ut sic, non attingit rationes has cōmunes ut præcisæ & abstractas, sicut attinguntur interdum obiecta à potentijs cognoscientibus, & amantibus ut sic, quia effectio semper versatur circa particularem actum, seu terminum productum: ergo ratio communis non potest assignari ut adæquata ratio sub qua potentia produxit, nisi potentia se extendet ad omnia sub tali ratione contenta, alioqui excedit talis ratio ipsam potentiam. Sed in præsentis voluntas vel intellectus, ut sunt naturales potentia, non se extendunt ad omnes actus cognitionis & amoris, ut dictum est: ergo non respiciunt illas rationes communes ut adæquatas & proportionatas rationes, sub quibus operantur.

Quod si quis contendat, rationem formalem sub qua, esse illam rationem communem, quæ sub se comprehendit omnes illas rationes particulares, ad quas extendi potest actio potentia, vel naturaliter, vel ex eleuatione. Contra hoc est, quia sequitur in primis, eadem ratione idem esse dicendum de propriis & specificis rationibus, ad quas efficiendas potest eleuari potentia. Sequitur deinde, idem esse dicendum de quacunque alia virtute naturali actus actione transeunte, quatenus eleuatur ad efficiendam gratiam vel aliam rem similem, quæ in aliquo genere conuenit cum effectu sibi connaturali. Necrum autem horum conceditur, neque recte concedi potest. Et ratio à priori esse videtur, quia, quando illa ratio communis de se est indifferens ad res inferioris & superioris ordinis, & potentia tantum potest sua vi naturali illam attingere, ut contracta est in rebus inferioris ordinis, quibus naturaliter est commensurata, tunc non attingit per se primo illam rationem communem, etiam ut rationem sub qua, sed solum ut contractam, fibique accommodatam, & ideo non potest ratio illa communis dici adæquata ratio sub qua talis potentia, & consequenter neque attribui potest tali potentia, quod naturali vi attingat effectum superioris ordinis, etiam sub illa ratione communi. Maxime, quia potentia actiua non potest attingere effectum sub ratione communis, nisi attingat totam specificam rationem, quam effectus in re habet, & ideo non potest ratio communis, si ut præcisa sumatur, assignari tanquam propria ratio, sub qua potentia attingit effectum, quia ratio sub qua debet intime inueniri, & quasi transeendere totum effectum, & totam rationem eius, quod si hoc modo sumatur ratio illa communis

Vu 3 munis

munis actus cognoscendi, & amandi, ut naturales A
actus & supernaturales in se complectitur, sic reue-
ra non est adæquata ratio in ratione effectus respe-
ctu intellectus & voluntatis creatæ, vt ex dictis satis
constat.

Tertia op-
tio impo-
basur.

Alij distinguunt aliter, nimirum, actus superna-
turales quoad substantiam & entitatem suam fieri
ab his potentijis vt instrumentis diuinæ gratia; ta-
men, quatenus sunt actus vitales & liberi ipsi homi-
ni, esse ab illis vt à proximis principijs principalib⁹,
& à naturali etiam vi, prout ab obedientiis distin-
guitur, propter rationes dubitandi supra tactas. Ve-
rum tamen hæc distinctio nihil ad rem explicandam
conserit, ve parebit intelligenti, quid importetur per
illas denominations vitalis ac liberi actus. Ratio
enim vitalis actus nihil dicit in entitate & natura ei-
us actus, qui vitalis dicitur, nisi talem dependentiam
actualiæ à potētia vitali, vel aptitudinem ad illam.
Duobus enim modis dici potest actus vitalis. Vno
modo, velut aptitudine, quia de se natuœ est ita fieri
à potentia vitali, vt eam posse informare, & in actu
ultimo virtù constitueret, & hoc nihil omnino addit
supra essentiam seu entitatē actus, quia hæc est ratio
essentialiter constitutens illum. Unde, si potentia in-
strumentaliter efficit actum quod totam essentiam
& substantiam eius, etiam efficiet illum instrumenta-
liter, quatenus hoc modo vitalis est. Alio modo
potest actus vitalis dici, quia actu procedit à potētia
vitali: & hoc modo prater entitatem actus, quæ in
illo tanquam in termino actionis consideratur, ad-
dit solum talem dependentiam seu actionem, qua
intrinsecè ac necessario respiciat potentiam vitalem
vt proximum principium, à quo manat: nihil enim
aliud excogitari potest, quod per talem denominationem
significatur: fingere enim in actu vitali ali-
um modum, ex natura rei distinctum ab entitate
actus, & à dependentia eius, seu ab actione & ter-
mino actionis, neque explicari potest, quid sit, ne-
que ad quid sit: nam, illis duobus positis, intelligi-
gitur sufficiens tota ratio actus vitalis in ratione
effectus eliciti à potētia, quam nunc consideremus:
ergo improbable est, alium distinctum modum
excogitare, quo ratio vitalis actus compleatur. Hoc
autem supposito, non haber locum distinctione data,
nam ibi tanquam est unica actio, qua talis actus pro-
cedit à potentia vitali: ergo vel potentia attingit il-
lum effectum per illam actionem vt causa principi-
alis, vel ut instrumentalis: si priori modo: ergo effec-
tus, tam ut vitalis, quam secundum suam entita-
tem, procedit à potentia vt à causa principalis: si au-
tem potentia per illam actionem attingit effectum
quoad entitatem eius, ut instrumentum; & nihil
ominus effectus est vitalis actus, &, vt est à tali po-
tentia, denominatur vitalis: ergo etiam ut vitalis
procedit à potentia vt instrumentum, cum ab actione
instrumentaria vitalis denominetur.

De alia vero denominatione liberi clara ratio est,
quia liber actus supra vitalem nihil intrinsecum a-
ctu adit, sed solam denominationem à facultate,
qua est in potentia ad suspendendum influxum in
talem actum, vel ad adhibendum contrarium, qua
facultas, quatenus est ad non agendum, vel ad effi-
ciendum aliquem actum naturalem, repugnantem
supernaturali actui, potest quidem attribui poten-
tia vt principali virtuti, non tamen quatenus inclu-
dit positivam facultatem ad elicendum actum su-
pernaturale: & quia denomination liberi haec omnia
includit, ideo actus ille, etiam ut liber, non potest at-
tribui potentia vt principali virtuti, sed solum se-
cundum quid quoad predictam negationem, quoad
ad rem, de qua agimus, nihil refert. Si autem quoad
modum loquendi quis contendat, denominations
vitalis & liberi sumi ex habitudine ad potentiam
tanquam à principalis forma denominantur, facile id
potest concedi, etiam si influxus potentia instru-

mentalis sit, in ratione actionis seu actui principijs
nam ab instrumento & ab actione eius potest aliqua
denomination principaliter sumi, vt productio gra-
tia, quatenus actio sacramentalis denominatur, prin-
cipaliter recipit hanc denominationem ex depen-
dentiæ, quam habet à sacramento: & nutritio vt sic,
præcipue denominatur à dependentia, quam habet
à potentia nutritiva, quamvis hæc solum concurreat
vt organum & instrumentum animæ ad illam actionem:
sic ergo in præsenti, quamvis actus vitalis ve-
rificatio, denominationem hanc recipiat ab influxu vel
habitudo ad potentiam animæ, adhuc superest
questio, an influxus ille esse debeat causæ principi-
alis, vel sufficiat instrumenti proportionati.

Alij distinguunt aliter, quia velactus supernatu-
ralis sit à sola potentia cum auxilio extrinseco, & no[n] in-
tunc sit à potentia vt instrumento: si vero sit à po-
tentia informata habitu supernaturali, sit ab ea vt
causa principalis. Sed hæc etiam distinctio non ex-
plicat rem, quamvis fortasse in modo loquendi pos-
sit aliquo modo admitti. Quod ita declaro, nam in
primis in hac distinctione manet integrallia diffi-
cultas, quomodo instrumentalis actio sufficiat ad
actum vitalem & liberum. Deinde etiam manet in-
tegræ difficultas, quomodo potentia, etiam informa-
ta habitu, possit influere vt causa principalis: ratio-
nes enim, quæ procedunt de potentia sine habitu,
eodem modo urgent in potētia affecta habitu. Pro-
batur, quia quando potentia haber habitum, non
per solum illum efficit, sed etiam per suam entitatē,
& per illam actitatem radicalem quam haberin-
natam ante habitum, & ab illa haber actus, quod sit
vitalis: ergo etiam tunc adhibet potentia proprium
influxum per eandem actitatem obedientiam, per
quam illum adhibet, quando operatur sine habi-
tuo: ergo eodem modo operatur vt instrumentum.
Et confirmatur ex amplius, nam licet
habitum quantum ad id, quod conserit, sit causa principi-
alis, tamen non conserit totam vim agendi, sed sup-
ponit inchoationem & imperfectionem, ac complect& ele-
vit illum: ergo semperilla virtus, quæ se tener ex parte
potentie, est eiusdem ordinis & rationis, quia virtus
suppperaddita non mutat illum intrinsecum, sed tan-
tum per additionem complect: ergo si antea era: virtus
instrumentalis, semper manet eiusdem rationis.
Quæratio (vt mihi quidem videtur) demonstrat,
potentiam, quantum ad id, quod de se adhibet; eodem
modo semper influere, quod ad rem ipsam spe-
cificat, nihilominus tamen quoad denominationem,
& modum loquendi, quando informatur habitu,
potest dici speciali titulo causa principalis, vel deno-
minatione, & quasi materialiter, quia sustentat habi-
tum, qui est causa principalis, vel quia ratione habitu
intrinsecè inherens, debitus est tali potentia
supernaturalis cōcursus, quo possit per talem habi-
tum operari, & hoc modo dicitur potentia intrinse-
ce elevari per habitum, quia numerum ex virtutib⁹ co-
ponitur quoddam integrum principium, cui sim-
pliciter connaturale est, tali modo, & cum tali con-
cursu operari, quamvis hoc solum ratione ultime &
supernaturalis formæ illi conueniat, quomodo dici
solet, intellectu informato lumine glorie connaturale
esse visionem beatam. Sed hoc, vt dixi, ad mo-
dum loquendi spectat, difficultas autem, quæ int-
eripitur, adhuc superest explicanda.

Dicunt ergo alij non repugnare illa duo, scilicet,
quod habent potentias agant tantum virtute obedienti-
ali, & quod nihilominus agant vt principia principia.
Quod si obijcas, hinc sequi, ex teras creaturas,
quando eleuantur ad agendum per potentiam obe-
dientiale, agere etiam vt principia principia, re-
spondent, negando consequentiam, quia potentias
vitales eleuantur ab agendū intra idem genus, quod
attingere possint naturali virtute, quamvis eleuen-
tur ad agendum in altiori specie, quā possint efficiere
natū-

naturali virtute, intellectus enim naturaliter potest efficiere intellectiōnem, seu cognitionem, eleuatur autem ad elicēdam cognitionem supernaturalem & ideo semper retinet eundem modum agendi causa principalis, quod nō ita accidit in alijs rebus, qui ad supernaturaliter agendum eleuantur. Sed contra, quia ēt non in omnibus alijs rebus seu instrumentis inanimatis seruet illa proportio, tamen in multis videatur reperiā: qua enim eleuatur ad producendam gratiam, quae continetur in genere qualitatis vel dispositionis, sub quo genere potest aqua aliquid producere naturaliter, v.g. frigiditatem: eleuatur ergo eodem modo seu proportione, scilicet, ad quandam altiorem speciem sub illo genere cōtentam, quod sua naturali ac principali virtute potest attingere: ergo vel aqua etiam erit principalis causa gratiae, quod est plane fallsum, vel hic modus agendi non ostendit, quoniam intellectus instrumentaliter efficiat supernaturalem actum.

Et confirmatur primo, quia in superioribus est ostensum, hunc modum elevationis non transcendere actuūtatem obedientiālē, & eidem rationibus ostendit potest, non transcedere actuūtatem instrumentalem: immo videtur aperte repugnare, aliquam rem agere vt principale principium, & non agere virtute connaturali ergo & contrario repugnat a gere virtute tantum obedientiāli, & non agere vt instrumentum. Antecēdēns patet, quia principalis causa dicitur, quae agit virtute propria, & de se proportionata ad effectum, tanquam exsiliēce eiusdem, vel superioris ordinis cum illo, vt constat ex communī & recepta definitione cause principalis: sed causa, que huiusmodi est operatur virtute maxime connaturali ac propriā: ergo.

Et confirmatur secundo, quia magis est, intellectus eleuari ad efficiendam intellectiōnem supernaturalem essentia vel specie, quam calorem vt vnu. v.g. eleuari ad efficiendum calorem vt oēto, quia maior est excessus in esseā specificā intra idem genus, quam excessus in sola intentione infra eandem speciem: sed si calor vt virus eleuatur ad efficiendum calorem vt oēto, non potest eleuari ad agendum vt principale agens, sed tantum vt instrumentale: ergo idem majori ratione dicendum est de intellectu. Responderi potest, esse differentiam, quia calor (& idem est de exterioris instrumentis inanimatis) sicut in effectu productio tanquam in ultimo termino & fine sue actionis, quatenus ab illo est vt a principali principio, actio autem intellectus tendit principali in obiectum, & quia intellectus semper eleuatur ad agendum circa aliquod obiectum, quod naturaliter potest aliquo modo attingere, vt v.g. circa Deum, ideo dicitur potius intellectus agere, vt principali causa, quam calor eleuatus. Quod si obiectus, hanc differentiam non videri vniuersaliter veram: quia aliquae res exigitari possunt, quas non possit intellectus naturaliter cogitescer, vt ad eas vel cognoscendas, vel intentandas eleuari possit, vt sunt relationes diuinæ, vnu hypothistica, gratia, & similia. Respondebitur, quoniam homo non possit haec naturali cognitione inuenire, posse tandem per doctrinam haec omnia naturaliter concipere vel apprehendere aliquo modo, & similiter posse circa illa aliquod naturale iudicium ferre, saltem per humānam fidem quoniam non possit propriam scientiam vel conceptionem de illis naturaliter consequi. Sed, licet haec vera sint, parum certe conferre videntur ad rem, de qua agimus, tum quia illa cognitione per solam fidem humanam, & testimonium dicendum, plus habet de ignorantia, quam de cognitione, tum, magis ad rem, quia haec omnia non sufficiunt, vt propria ratio cause principalis conueniat intellectui operandi per virtutem obedientiālē eleuatum. Adenq; quia obiectū illud, licet materialiter sit idē, tamen vt sic non est obiectum specificans, sed est ve-

luti commune & genericum: & ideo eadem ratio est de illo, quae est de generica ratione actus intellectus generali: sicut ergo haec non sufficit, vt intellectus sit causa principalis actus, neque etiam sufficit, quod intellectus possit habere aliquem actum circa illud materiale obiectum. Et ratio sane est eadem, quia quando intellectus eleuatur ad attingendum illud obiectum supernaturale, seu per actum supernaturalem, iam tūc non agit ex vi illius actuūtatis naturalis, quae potest per alium actum imperfectum circa illud materiale obiectum versari: ergo hoc nihil potest conferre, vt illa actuūtatis, quae est per elevationem, cōficiatur esse ab ipso vt à causa principalis. Sed dici tandem potest, omnes res alias, quae eleuantur ad actiones miraculatas non agere vitali actione, has autem potentias eleuari ad agendum vitali modo, & hanc differentiam fatis esse, vt haec potentia eleuantur ad agendum, vt principia principalia, quāmuis reliquæ res sint tantum instrumenta. Sed haec responsio, nec satisfacit argumētis factis, nec declarat, cur illa duo habeant necessariā connexionem, scilicet, esse principia proximum actus vitalis vt sic, & esse principia proximum principale eiusdem actionis.

Misi vero dicendum videntur, has potentias, quātum ad id, quod conferunt in efficiendis actibus supernaturales quod substantiam, se gerere vt instrumenta divinae gratiae, & non vt principia principia, tum ob rationem factam, quia illis nullio modo cōuenient potest ratio, cause principalis, tum quia efficiunt virtute obedientiāli, & non naturali: tum etiam quia solum agunt vel eleuata ab alto, in cuius virtute principaliter nituntur ad operandum, quae est fere definitio causa instrumentalis, vt supra dictum est. Et confirmatur, quia haec potentia in huiusmodi actione non habent limitatum terminum, sed ultra omnem gradum in infinitum possunt magis & magis perfectos actus elicere, vel secundum speciem, vel secundum intentionem: ergo signum est, non agere vt principales virtutes, neq; integras, neq; partiales: quia in omni virtute sua principali limitata sunt, sicut & in essentia & perfectione.

Atq; hinc consequenter est necessario dicendum, haec duo non includere inter se repugnantiam, scilicet agere vitaliter, & instrumentaliter: quia certum est, has potentias in his actibus vitali modo operari. Quod autem illa duo non repugnant, probatur primo, quia neq; in propriis definitionibus seu concepribus inuoluunt inter se regugnantiam, neq; aliquā alia sat probabiliter hactenus offensa est. Ratio enim actus vitalis solum in hoc consistit, vt procedat a proximo & radicali principio vita, taliter ut ipsummet principium formare posuit, & in ultimo actu constitueri: sed hoc totum confitere potest cu hoc, quod ipsummet radicale & proximum principium etiam vitę, quoniam per suā entitatem influat in actum, non autem connaturali modo, nec secundum naturalē proportionem, & nec per concursum naturæ debitum, quae sufficiunt ad rationē instrumenti: ergo non repugnat actuūtatis instrumentalis cum vitali. Vnde argumentor secundo, nam prius hoc spectat ad omnipotentiam Dei, vt unaquaque creatura possit vivere in instrumento, modo illi accommodato, id est, rebus vita carentibus, vt inanimatis instrumentis: anima vero & potentia eius, vt vitalibus instrumentis. Vnde Concil. Trident. sess 6. can. 4. definit, hominem in his actibus per potentias suas non concurreat tantum recipiendo, sed agendo, quia non se habet sicut in anime quoddam nihil omnino agens: ergo Concilium nihil aliud requirit, nisi quod agat sufficiente modo ad actuūtate, sive vt principale, sive vt instrumentale principium operetur.

Tertio est similiter dicendum, haec duo non repugnare scilicet agere instrumentaliter, & libere, quia certum de fide est, voluntatem in his actibus libere

operari, & tamen nos dicimus operari ut instrumentum: ergo oportet dicere, siue potest dari instrumentum vitale, ita & dari posse instrumentum liberum: hoc autem eisdem rationibus cum proportione applicatis suaderi potest. Et supposito precedente puto, potest facillime in hunc modum declarari: nam instrumentum liberum supra vitale solum addit facultatem ad non eliciendum actum, vel ad eliciendum actum contrarium: haec autem facultas, ut supra dixi, esse potest in potentia ex propria virtute, & connaturalis, quamuis virtus ad eliciendum actum supernaturalem sit tantum obedientialis & instrumentalis: ergo optime intelligitur, posse voluntatem esse instrumentum liberum ad aliquem actum, quoniam ita potest illum elicere ex gratia Dei, & ut instrumentum eius, ut tamen possit propria virtute illum non facere, vel etiam elicere contrarium actu, qui mere naturalis erit: ergo ratio instrumenti liberi optime intelligitur, supposita ratione vitalis instrumenti in potentia de se libera, qua ita recipit eleventam virtutem ad eliciendum actum, ut non prineatur propria ad suspendendum suum in fluxum, vel eliciendum contrarium actum. Exemplo res declaratur, voluntas enim proposita sufficiens fide, virtute propria, & in eo genere ut principalis causa, potest non velle credere, aut etiam velle non credere: ergo, quamvis huic facultati addatur supernaturalis virtus, seu elevario sufficiens, ut possit velle credere, saltem ut vitale instrumentum diuinæ gratiae non prænabitur priori facultate naturali: manebit ergo libera ad supernaturalem actum, quamvis solū instrumentaliter possit illum elicere: non ergo hic modus agendi instrumentalis repugnat libertati: maxime cum ad illum non sit necessaria aliqua motio vel qualitas prævia circa ipsummet instrumentum, physice illud predeterminans, ut alii locis copiose tractarum est, & ex dictis de eleuatione instrumentorum Dei sine prævia qualitate facile intelligi potest. Atque haec sufficiunt de quarto argumento.

Solutur quintum argumentum, & declaratur, an potentia obedientialis sit materialis, vel spiritualis.

Quintum argumentum petit aliam difficultatem de hac obedientiali potentia, scilicet, an materialis, vel spiritualis dicenda sit: nam si potentia ex obiecto suam rationem & denominationem sumit, videtur haec potentia spiritualis esse dicenda, cum ad spirituales effectus se extendat: si autem ex subiecto, vel quasi subiecto, sumit entitatem, potius materialis esse videtur, cum in materiali entitate reperiatur. Atque eodem modo interrogari potest, an talis potentia substantialis vel accidentialis dicenda sit: quia & in accidentibus, & in substantiis reperi potest, & ad substantias, & accidentias producenda potest elevari. Kursus eiusdem serie rationis est quæstio, an haec potentia una vel multiplex dicenda sit, vel in eodem, vel in diuersis; nam cum in variis rebus inueniatur, ex hac parte videtur esse multiplex in illis, cum vero ad multiplices effectus etiam in eadem re sufficiat, ex hoc capite videtur etiam in eadem re multiplicari. Aliunde vero propter identitatem, quam habet cum re, in qua ex istis, videtur manifestum, non posse in eadem re multiplicari, & consequenter cum in qualibet re ad eisdem effectus extendatur, videtur esse eadem vel eiusdem rationis in omnibus. Et quoniam haec questiones & similes non videntur habere conuenientem responsionem, ideo suspectam videntur redders hanc potentiam obedientiale. Sed, si quis recte consideret, haec omnia comperiet ita interrogari, ac si potentia esset aliqua propria qualitas distincta aliquo modo ex natura rei ab his rebus, in quibus inueniatur, quo mo-

A do non solum suspecta, sed plane impossibilis mihi videtur talis potentia, vi supra dixi: supponendo autem non esse rem distinctam, facilissime questiones illæ expediuntur; imo vix eis locus relinquitur, exdemq; in potentia passiva moueri possunt.

Dico igitur ad primam interrogationem; potentiam hanc ex se, nec materialem esse, nec immaterialem, sed talem, qualis est res, quæ ut instrumentum assumitur, nam si res illa spiritualis est, nemo negabit, vim eius actiua esse spiritualem, siue ad res spirituales efficiendas eleuetur (quod per se notum est) siue ad materiales res producendas, vel etiam creandas assumitur, tum quia res ipsa, quæ ut instrumentum assumitur, spiritualis est, tum etiam, quia res

& virtus spiritualis potest esse effectrix materialium rerum, quia est ordinis superioris, ut virtus divina, quæ maxime est spiritualis, effectrix est rerum materialium. Deinde, si res materialis eleuetur ad effecticas alias res materiales nulla est difficultas, quod potentia secundum quam eleuator, materialis sit:

quia & res que eleuator, & actio, & effectus ad quem eleuator, materialia sunt. Denique etiam res materialis ad rem spiritualem efficiendam eleuetur, potentia, secundum quam eleuator, formaliter (ut sic dicam) & simpliciter materialis est, licet secundum quid & virtualiter, possit dici spiritualis. Probatur, quia illa potentia nihil aliud est, quam entitas ipsius rei, nihilq; ex natura rei distinetum supra illam adit: ergo non potest non esse materialis & exenta a partibus habens, si entitas ipsius instrumenti eiusmodi est. Item non refert, quod ad effectum spiritualium efficiendum eleuetur, quia potentia hæc nullam habet speciem realem ex habitudine transcendentali ad talem effectum, ut supra ostensum est. Item non obstat impropositio, quæ esse videtur inter materialem virtutem, & spiritualem actionem seu effectum, nam hæc solum impedit potest connaturalem habitudinem inter talem virtutem instrumentalē & talem actionem, non tamen potest impeditre efficiemtiam per subordinationem ad imperium primi agentis, à qua talis potentia obedientialis nominatur.

Atq; hoc sensu dicit D. Tho. & alij Theologi, quilibet sequuntur, sacramenta, licet res materiales sint, eleuari ut sint instrumenta ad efficiendam spiritualem gratiam: hoc est enim omnipotenter Dei, ut res ipsius illius instrumentum materiale latius paret in agendo, quam eius natura, seu ordine rerum, in quo existit, postulare videatur. Etiamen, si multi censem, phantasma materiale esse accommodatum instrumentum naturale ad producendam intelligibilem speciem, cum tamen negare non possint, quin tota vis activa, quæ inphantasmate existit, materialis sit: quid mirum, quod res materialis per potentiam formaliter materialis possit esse instrumentum Dei ad spiritualem actiones? Dici autem potest haec potentia virtute esse spiritualis, quia eo modo, quo est causa, virtute continet effectum, non quidem eminenti virtute, sed instrumentalē, quo modo sacramentum dicitur continere gratiam Christi, & semel dicitur continere rem ex illo producendam; & obiectum dici potest contineri in specie tanquam in semine.

Atq; hinc constat, eodem plane modo respondendum esse ad secundam interrogationem: nam, cum haec potentia non sit aliquid distinctum ab instrumento quo ad entitatem & realitatem suam, talis est, qualis est res, quæ in instrumento assumitur. Vnde, si res illa sit substantia, potentia etiam erit substantialis, etiam si ad efficienda accidentia assumatur, cum quia non accipit ab eis speciem, cum etiam quia nihil repugnat, rem substantiale esse principium rerum accidentium, ut patet de diversa virtute, & de forma substantiali, saltem quatenus est radix suarum proprietatum. Quod, si forsan substantia creata non potest naturaliter esse principium proximum, & in-

& instrumentale ad propriae actiones accidentales, illud est propter naturalem improportionem, vel etiam quia substantia ut sic non subordinatur alteri ut proprium instrumentum, nisi auctori suo, & ideo neutra ex his rationibus impedit, quoniam in substantia possit esse potentia obedientialis ad efficientiam accidentis. Si autem res, que assumitur ut instrumentum, sit accidentis, potentia haec accidentalis in ea erit, etiam si ad substantiam efficiendam eleuetur propter easdem rationes, quas confirmat naturale exemplum, iuxta opinionem satis probabilem & receptam, quod accidentis, ut calor, verbi gratia, est instrumentum ad producendum substantiam, cum tamen in calore quidquid est virtutis & activitatis, siue principialis, siue instrumentalis, non sit nisi accidentiale.

Hinc denique ad tertiam interrogationem facile responderetur, huiusmodi potentiam in vnaquaque re tantum esse vnam secundum rem, quamvis secundum rationem & conceptus nostros inadiquatos, possit multiplex distinguiri in ordine ad varios effectus, quomodo dicere possumus, in verbis humanis esse virtutem obedientiam ad iustificandum, vel transubstantiandum, vel etiam ad creandum: quod autem haec omnia sola ratione distinguantur in eodem instrumento, patet ex dictis, quia non distinguuntur ex natura rei ab entitate instrumenti, neque addunt illi nouam speciem, aut nouum modum: ergo neque inter se distinguuntur. Possimus etiam naturali exemplo id explicare, nam idem calor, est principalis virtus ad producendum calorem, & instrumentalis ad producendum substantiam, & coniunctus cum forma ignis, est virtus ad producendum formam ignis, & cum forma aeris, ad producendum aerem, &c. Et tamen haec omnia in calore, non re, sed ratione tantum distinguuntur: quia non addunt illi nouum modum, aut nouam entitatem realem, sed ipsa entitas caloris ex vi sua essentia, habet totam illam vim, quam nos intellectu partimur in ordine ad diuersas: idem ergo, seu simile, potest in praesenti facile intelligi. At vero in diuersis instrumentis seu creaturis, haec potentia realiter diuersa est pro rerum diuersitate, tamen secundum rationem potest dici eadem, in quantum eodem titulo, & quasi sub eadem ratione, omnibus rebus creatis conuenit, scilicet, quatenus hoc ipso, quod entia creata sunt, plane sub ieiuniori auctori suo in his omnibus, quae non repugnant.

Solutio sextum argumentum, & declaratur, qualis sit actio, a potentia obedientiali progressiva.

*N*n sexto argumento tangitur difficultas de actione, quae progreditur ab hac potentia obedientiali, qualis sit, & quam habitudinem ad illam dicat. Ut autem melius intelligatur, loquamur de actione, qua gratia fit, media baptismate, vel per Christi humanitatem. De qua certum esse existimo, esse distinctionem ab actione, qua eadem gratia numero, vel conservari vel fieri posset a solo Deo absque ullo instrumento, quod mihi statim probat sextum argumentum propositum. Et quia intelligi, ut existimo, non potest, quae de res nunc pendeat ab una causa, nunc vero non pendeat ab illa, sed ab alia, quin intercedat aliqua mutatio, sicut in ipsa dependentia: qui supponimus, nec terminum actionis, nec subiectum mutari: item necesse non est, agens in se mutari, vt si Deus nunc suspenderet concursum, quo cum Sole concurreat ad conservandum lumen in aere, similes adhiberet alium concursum, quo sola sua virtute illud conservaret, tunc in sole nulla fieret mutatio, nec in Deo, vt per se constat, neque in aere quoad formam luminis in facto esse, & tamen idem lumen, quod antea pendebat actu a sole, iam non penderet: ergo necesse est, vt sal-

tem dependentia, vel actio mutata fuerit: ergo una desit esse, & alia incepit: ergo distincta est dependentia eiusdem luminis a Deo, mediante sole, vel a solo Deo. Sic ergo in praesente distincta est dependentia, qua Deus efficit gratiam, medio instrumento aquae vel humanitatis Christi, ab ea, qua efficit gratiam se solo.

An vero illae actiones in ratione actionem specificae distinctae sint, vel tantum numero, merito dubitari potest. Nam ex rationis facta solam considerando potest numerica distinctio, nam haec sufficit ad predictam mutationem, vt in aliato exemplo de lumine videtur satis probabile. Aliunde vero, cum terminus sit idem in specie, videntur actiones esse eiusdem speciei: quia actio, sicut motus, sumit speciem a termino ad quem. Denique, si hoc dicatur, videatur facilius posse dissolvi difficultas in sexto argu-

B mento tacta, quia nullum est inconveniens, nec res magna admiratione digna, quod modus aliquis spiritualis, qualis est illa dependentia, pendaat quoad individuationem sicut a principio materiali, ad eum modum, quo anima individuari dicitur ex habitu dine ad corpus. Atque haec via est probabilis ad fastificiendum proposito argumento. Nihilominus mihi probabilitus videtur, illae actiones esse essentialiter diuersas, quia & nullum est indicium sufficiens unitatis essentialis, & sunt multa, quae diuersitatem essentialis plurimum indicant. Prior pars probatur, quia nullum est indicium unitatis essentialis, nisi unitas termini, seu formae productar: hoc autem insufficiens est, primo, quia etiam res producta per creationem & generationem potest esse eadem, & non est propterea dicendum: generationem & creationem esse actiones eiusdem speciei. Secundo, quia, vt D. Tho. 1, 2, q. 1, ar. 3, & alijs locis docet, actio sumit speciem a principio agendi, quod saltem hoc sensu verum est, quod eius specificationem non tantum terminus, sed etiam principium agendi concurrat, quod est satis consensaneum rationi, quia actio est essentialiter dependentia: dependentia autem ut sit tam essentialis habitudinem transcendentiam dicit a principio, a quo fluit, quae ad rem, ad quam tendit. Ac denique, quia nouum non est, actiones vel actus, qui versantur circa eandem rem vel obiectum, quasi materialiter sumptum, distinguuntur ex modo tendendi in illud. Sic ergo distinguuntur haec dependentiae. Posterior vero pars declaratur, quia haec dependentia seu actio, qua gratia fit per vocem vel aquam, est non solum supra naturam hominis, vel aquae, sed etiam praeter naturam ipsius gratiae, altera vero actio, quae fit a solo Deo, est illi connaturalis: haec autem tanta diuersitas plus quam distinctionem numericam indicat. Deinde, quia, si actio eiusdem forme cum concursu cause materialis, vel sine illo est species diuersa, cum non magis erit diuersa species, actio eiusdem forme spiritualis per instrumentum materiale, vel sine illo? magis enim ex modo videntur differre haec actiones, quam illae: unde, si hic negatur distinctio specifica, nunquam poterit cum fundamento affirmari inter actiones, quibus eadem res producitur, vel conservatur.

Hac ergo sententia supposita ad difficultatem in sexto argumento positam concedendum est, huiusmodi actionem talem esse, vt ex vi sua essentialia, seu specie postuleret, vt fiat medio instrumento supernaturaliter elevato, seu (quod idem est) vt essentialiter dicat transcendentalis habitudinem, non solum ad Deum, vt principale agens, sed etiam ad creaturam vt operantem instrumentaliter per potentiam obedientiale. Neque hoc est inconveniens, singulare, aut nouum in humanitate Christi, aut instrumentis eius, nam in habitibus supernaturalibus gratiae, & virtutum infusarum, satendum est, habere essentialis habitudinem ad spirituale substantiam vel potentiam, quatenus est capax eorum per potentiam obe-

*Actio que
per instru-
mentum a
Deo miracu-
los fit, di-
versa est ab
ea, quam sa-
lus Deus fa-
cit, non tan-
tum nume-
ro, sed etiam
specie,*

dientiale, quia, cum sint formæ accidentales, essentia
liter dicunt habitudinem ad subiectum earum
capaz; & similiter actus supernaturales spiritualium
potentiarum, cum natura sua immanentes sint, et
iam dicunt eonaturalem habitudinem ad suas po-
tentias tanquam ad principia, à quibus elicere debent,
etiam si illæ per potentiam obedientiale eos elic-
ant. Potest autem aliquis probabiliter dicere, illam
actionem, seu dependentiam gratiæ, quæ sit, medio
instrumento, quamvis ex vi sue specificæ rationis
dicat habitudinem ad potentiam obedientiale, non
tamen determinate ad potentiam, quæ sit in in-
strumento materiali, aut in instrumento immateri-
ali, sed indifferenter, quantum est ex ratione specifica.
quamvis in individuo aliquid horum determi-
nare respiciat: illa n. diueritas in huiusmodi princi-
pijs materiali est, quantum spectat ad rationem &
modum agendi, & ideo non videretur sufficere ad di-
ueritatem specificam actionum, sed ad individua-
lem tantum. Quod si hoc verum est, facilior reddi-
tur difficultas tacta in sexto argumento de habitu-
dine huius dependentie ad rem materialem: dicen-
dum est enim, ex vi sue rationis specificæ præcise,
relicter agentis instrumentale per potentiam obe-
dientiale, quod vero illud sit corporeum, per acci-
dens est ad talam specificam rationem, & non est in-
conveniens, quod ad individuationem tamen depen-
dientia possit requiri.

Addo vero ultimum etiam si demus actiones illas
per instrumentum materiale, & spirituale, inter se
specie differre, non esse inconveniens, modum ali-
quem spirituale ex specifica ratione sua dicere in-
trinsicam habitudinem ad rem materialem: nam, si
verum est, phantasma esse in instrumento ad produ-
cendam speciem intelligibilem, id necessario dicen-
dum erit de dependentia seu actione, per quam talis
species sit, & si verum est, relationem identitatis ge-
nericæ inter duas substancias, esse realem, in angelo
potest esse relatio realis spiritualis, quæ habeat pro
termino rem materialem: & spiritualis scientia cen-
setur habere realem habitudinem ad obiectum, à
quo mensuratur, etiam si illud materiale sit. Et ratio
est, quia, cum hic terminus non sit forma intrinseca
alterius rei, quæ dicit habitudinem ad ipsum, non
est inconveniens, quod sit diversæ rationis quoad
modum essendi. Idque longe facilius & evidenter
est, quod ille modus, qui talem dicit habitudinem
supernaturalis est, & in se, & illi etiæ rei, quæ modifi-
cat, & suomodo afficit, qualis est hic modus depen-
dientia, de quo nunc agimus, talis enim actio non po-
test nisi supernaturaliter fieri, & gratiæ etiam ipsi,
qua per illam sit, prænaturalis est. Neque est mi-
rum, nec singulare, quod res spiritualis aliquam ha-
bitudinem ad rem materialem habere possit: Deus
enim infinitis, & miris modis potest creaturas suas
immutare: multo enim admirabilius est, quod ma-
teriali corpori & sanguini Christi contulerit modū
vivionis ad diuinam Verbi personam: nam ille modus,
cum sit in re materiali, materialis est, & tamē ha-
bitudinem dicit ad rem maxime spiritualē, qualis est
diuinum Verbum, & alia exempla possunt in diuinis
operibus facile considerari.

Soluuntur septimum & octauum argumentum.

14 **S**EPTIMUM argumentum postulabat aliam diffi-
cultatem de specificatione huius potentie, & dis-
tinctione vel identitate eiuscum rebus, in quibus
reperiatur: sed hæc tractata sufficiet sive in discursu
huius sectionis, & omnia, quæ in illo argumento
tanguntur, conferre possunt ad confirmandam do-
ctrinam traditam. Quomodo autem intelligendum
sit principium illud, in quo argumentum nitebatur
scilicet, potentias specificari per actus, declaratum
iam est, nimirum, intelligendum esse de his rebus,
qua ex primaria institutione sua facultates sunt ad

A tales actus ordinatae, & naturaliter coaptatae quod
non conuenit huic potestate obedientiali, ut dictum est.

Octauum argumentum aliam insinuat difficultatem, nimirum, hæc ne obedientialis potentia finita dicenda sit, vel potius infinita. Sed hæc etiam dif-

ficultas est facilissima ex dictis, si in generali tunc

de illa loquamur: nam in particulari multa possunt

in ea inculari, qua sunt quidem difficillima, non

tamen pertinent ad præsentem considerationem.

Iraque in hac difficultate loqui possumus, aut de in-

finite extensiva ex parte obiecti, aut de infinite

intensiva, aut extensiva talis potentie. Prior modo

negari non potest, quin hæc potestia seu actus in

instrumentalis creature in ordine ad Deum, si aliquo

modo illimitata & infinita in sua ratione, scilicet in

instrumenti. Primo quidem ex parte perfectionis in-

tenſiue, quam potest producere in effectu, licet

nim non possit infinitum producere, ut nunc sup-

pono, potest tamen in infinitum semper intensio-

rem effectum producere, quod satis est ad infinita

tem potest in suo genere, ut est in Philosophia no-

tum, atq; hoc modo est in voluntate & in intellectu

fundamentum, ut elevari possint ad effectum vi-

sionem vel dilectionem Dei in quauis intentione, et

iam si in infinitum procedatur, & eodem modo a-

qua, sicut potest esse instrumentum ad producen-

dos quatuor gradus gratiæ, ita ad producendos ce-

rum gradus, aut mille, & sic in infinitum. Secundo

esse potest hæc illimitatio in varietate & multi-
tude effectuum diuersarum rationum, in quibus

procedit etiam potest in infinitum, nā qua ratione e-

lenata fuerunt verba Christi ad producendam grati-
am, vel ad conuertendam substantiam panis in

corpus suum, potuerūt etiam elevari ad quoscum-
que alios effectus, ubi specialis repugnanciam inven-

ta non fuisset. Tertio potest hæc infinitas considerari

in modo agendi, quia per hanc actiuitatem immu-

tantur res, non tantum ad formas naturales, sed et-

iam ad supernaturales, nec soli naturali modo, sed

etiam prænaturali & supernaturali: hoc autem in-

dicat illimitatum quendam modum operandi, &

hæc tota illimitatio includitur in illo quasi obiecto,

cum dicemus, hanc potentiam sese extendere ad o-

mnem actionem instrumentalium, in qua specialis

repugnanciam inveniatur non fuerit.

Iam vero in particulari inquirere, an hæc vel illa

actio in quo locutus hanc repugnanciam, in infinitum ef-

ser procedere, & à nostro intuitu alienum de du-

bis autem actionibus solet esse specialis difficultas,

& virale potest ad Christi humanitatem pertinere. Di-

Vna est actio creationis, an illi specialiter repugnat:

dicere respectum dependentie ad instrumentum

creatum, de qua non nihil attingemus sectione vlti-

ma huius disputationis. Altera est de actione seu a-

ctu vitali, de quo iam supra diximus, non repugna-

re, quod fiat per principium instrumentale, etiam

quatenus vitalis est, seu talem denominationem re-

cepit à principio, à quo fluit, & in quo recipitur, dū-

modo principium illud vitale, sit intrinseca facultas

formæ vitalis virile. Hic vero vltius quæ potest,

an principium extrinsecum, & de se non vitale, po-

sit esse instrumentum ad elicere effectum vitalem,

vt verbi gratia, an Christus per humanitatem suam

tanquam per instrumentum posse in nobis efficiere

actus feumotio vitales. De qua re possent multa

dici, sed quia in alijs locis tanguntur, & dubitatio hæ-

nium amplificata est, dico breuiter, eo modo,

quo Deus in nobis efficit hos actus virales, posse il-

los efficiere per instrumenta creata extrinseca, ini-

nitata, ac materialia: non posse autem Denit ita ef-

ficiere hos actus in nobis, vt ex vi solitus in fluxus di-

uini actus vitales sint in nobis sine influxu nostro,

cum hæc denominatio ad hoc in fluxu formaliter

suntatur, vel ad illam essentialiter requiratur, ut

nunc suppono. Sed potest Deus influxu suo nobis

fecisse.

SECTIO VII.

Vixum hæc virtus miraculorum Christi se extendat ad effectus loco distanties.

Ex plieimus, quid sit hæc gratia miraculorum, & quomodo attingat effectus suos, nūc oportet nonnullas difficultates circa hoc occurrentes, & præcipue tres gratiores, signatim tractare, vbi obiter explicabimus, ad quos effectus se extendat hæc virtus.

Primo ergo difficultas est, an indigent humanitas Christi contactu physico, seu propinquitate locali ad rem aliam, vt circa illam possit miraculose operari. Etratio dubius esse potest, quia propinquitas seu contactus est in omni agente physico necessaria conditione ad agendum, adeo ut Deus ipse illam requirat ad agendum per diuinitatem suam, operari enim *Aet. 17.* non potest, nisi vbi est, vt in prima parte, qu. 8. Diuus Thomas docet, & sumitur ex Paul. *Aet. 17.* vbi inde colligit, Deum non longe abesse ab unoquoque nostrum, quia in ipso vivimus, mouemur, & sumus: est ergo conditio omnino intrinseca, & necessaria omni agenti physico, seu omni causa proprie efficienti. Et confirmatur, nam diuinitas operari non potest, nisi vbi est præsens, idque non propter solam immensitatem, sed propter ipsam effectio nem: ergo nec potest communicare humanitati, vt operetur, vbi non est. Et confirmatur, quia non potest operari humanitas, quando non existit, seu in res tempore distanties: ergo neque vbi non existit, seu circa res loco distanties.

De posteriori autem res est facilissima ex dictis, nam hæc potentia nihil addit supravnius cuiuscunque rei entitatem: ergo nō potest esse intensive aut entitatibus magis infinita, immo nec magis perfecta, quam siennitas, cui conuenire dicitur. Neq; hoc posterius repugnat illi priori illimitationi, quia illa nō tam originatur ex perfectione entitatis, quia hanc potentiam obedientialis habet, quam ex perfecta subiectione, quam habet ad Deum, & ex infinito domino & potestate Dei. Eo vel maxime, quod omnis concursus, quem creatura in hoc modo efficiendi potest adhibere, est finitus & imperfectus, vnde non commensuratur perfectioni effectus, sed modo concurrendi ipsius instrumenti, qui est per elevationem & subiectiōnē ad infinitam virtutē in vt præcipue operantem. Et propter eandem causam non est inconveniens, quod hæc potentia omnibus creatis entibus conueniat, sive perfecta, sive imperfecta sine: quia non commensuratur perfectioni eorum, nec conuenit illis, nisi quatenus entia creata sunt primo agenti subordinata, neq; aliam proportionem aut habitudinem requirit cum effectu. Ex eadem autem radice protulit, vt hæc potentia obedientialis, seu hic modus agendi instrumentalis, non extendatur ad diuinas & increatas relationes, quia supponit imperfectionem, quia illi conuenire non potest, vt in 3. tomo, tractando de efficientia sacramentorum, iterum dicam. Deniq; ex eodem principio oritur, vt hæc potentia determinetur ad agendum, iuxta concursum principalis agentis, à cuius voluntate & auxilio possimum pender in agendo. Neq; hoc est contra rationem potentia actiua, que superiori agenti subordinatur, vt patet etiam in naturalibus, nam potestia progressiva (verbi gratia) actiua est, & de se indifferens ad mouendum, hic & illac, aut sursum vel deorsum, per voluntatem autem vel appetitum, ad hunc modum potius, quam ad alium determinatur, ad hunc ergo modum intelligi potest in hac potentia, quam uis non opereat in omnib; esse similitudinem, quia concursus diuinus cum his instrumentis, alterius rationis est, & ipse se accommodat his instrumentis iuxta vniuersitatem rationem & exigentiam, secundum diuinę prouidentiam sapientiam, infinitamq; potentiam.

In hac difficultate, quidam propter rationes fatales existimant, Christum per humanitatem suam tantum potuisse efficere miracula per contactum physicum, vel intra illam sphæram, per quam diffundi poterat vox eius, vel alia simili actio: vnde si interdum ultra hanc distantiam fiebat effectus, negant per veram efficientiam humanitatis fuisse factum, sed solum per moralem concursum, nisi fingamus, aliquam realē qualitatem diffusam esse ab humanitate, usque ad locū, vbi fiebat effectus, per quam instrumentaria virtus applicabatur. Quod tamen omnino gratis, & sine fundamento diceretur, & nō difficile impugnari posset ex supra dictis contra opinionem, quia virtutem hanc ponit in qualitate inherente.

Contraria tamen sententia mihi videtur probabilior, nimirum, humanitatem Christi posse operari miraculose, vbi non est localiter præsens, etiam illud non attingat per se, nec per viam virtutem re-aliter diffusam, sed solum per actionem, quia ibi effectus sic dependenter ab humanitate alibi existente. Quam sententiam tenent communiter Thomistæ hic, & Vegalib. 7. in Trident. c. 14. dub. 1. & colligitur ex S. Thoma, q. 56. art. 1. ad 3. vbi ait, contactū virtualem sufficere ad hanc efficientiam propter infinitam virtutē Diuinitatis. Et probari potest, quia Christus Dominus eodem modo operabatur hæc miracula in locis distantibus, sicut in propinquis. Deinde, quia nulla ostenditur repugnantia in hoc modo operandi quia illa conditio, scilicet, vt agens & passum sint simul iuxta probabilem sententiam grauium autorum, non est simpliciter necessaria ad agendum, etiam in agentibus naturalib; Et quamvis demus, ex natura rei esse necessariam, tamen, cum non sit per se, neque intrinsece requiri in ipso principio agendi, neq; in actione, nulla est ratio, cur etiam de potentia absoluta necessaria sit. Quod ita confirmatur, nam Christus, tangendo, verbigratia, infirmum, sanabat illum, sed ille contactus nullam virtutē seu efficaciam addebat humanitati Christi, ergo poterat etiam sine illo eundem effectum facere. Dicere enim, illum contactum esse conditionem de potentia absoluta ita necessariam, vt sine illa non